

USVA

ZINE 3/2009

<i>Pääkirjoitus</i>	3
<i>Klaus Maunuksela: Ruusukerrettiläinen</i>	4
<i>Saara Henriksson: Balaena mystericus</i>	13
<i>Helena Kyllijoki: Muumiokukka</i>	18
<i>Marita Kärkkäinen: Kylä</i>	22
<i>Terhi Tarkiaisen: Ikiäinen</i>	28
<i>Pirja Lepistö: Kisällä alla kuiden</i>	33
<i>Eini Kosonen: Vesi verta kirkaampaa</i>	36
<i>Kisakutsu</i>	43
<i>Boris Hurtta: Vaitonainen sanansaattaja</i>	44
<i>Sirpa Meriläinen: Nollapiste</i>	46

Yhteystiedot / Vastaava toimittaja:

Anne Leinonen / usvazine@gmail.com

Kiisterintie 146, 50670 Otava

Usva julkaisee spekulatiivista fiktiota, artikkeleita, valokuvia sekä grafiikkaa. Ota yhteyttä, niin saat tarkemmat tiedot, missä formaatissa aineisto kannattaa toimittaa.

Kansikuva: Kuco/ Dreamstime.com

Graafinen ulkoasu: Eija Lappalainen

Taitto: Anne Leinonen

Kuvitus ja grafiikka: Kuco, Rolffimages, Georges Kyrillos, Hotrop, Iloveotto, Unholyvault (Dreamstime.com)

Valokuvat: Jarosław Juszkiewicz

Kirjoittajat: Saara Henriksson, Boris Hurtta, Helena Kyllijoki, Marita Kärkkäinen, Eini Kosonen, Pirja Lepistö, Klaus Maunuksela, Sirpa Meriläinen, Terhi Tarkiaisen

Hallintoneuvosto: Petri Salin, Petri Laine, Helena Numminen, Raija Komppa-Rannaste, Datapeltojen pehtoori, Anne Huotarinen, Eija Laitinen, Markku Lappalainen, Ulla Huopaniemi-Sirén, Liisa Rantalaiho. Sari Peltoniemi, Irma Hirsjärvi

Tekstien ja kuvien copyright on tekijöillä.

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa osoitteessa

<http://www.usvazine.net>

Usva 3/2009 julkaisupäivä: 8.12.2009

4/2009 ilmestyy vuoden 2010 puolella.

Usva 3/2009 on koontanut sisälleen joukon eri yhteyksistä tutuksi tulleiden kirjoittajien tekstejä. Moni novelli löytyi Usvan kirjoituskilpailun kautta, ja siksi niistä on havaittavissakin jokin kytkös elementteihin - monessa ainakin veteen. Novelleissa käsitellään ympäristön muuttumista tai jopa tuhoutumista, kuten myös ajan kulumista. Myös erilaiset ammattikunnat ja työnkuvaukset toimittajista tutkijoihin ja myös myyttisiin töihin ovat näyttävästi esillä.

Klaus Maunukselan *Ruusukerrettiläinen* vie lukijan Henrik VIII:n hoviin ja naisen valintoihin. Kuninkaan kuudes puoliso on hengenvaarassa, ja joutuu turvautumaan harvinaisiin keinoihin säästääkseen päänsä.

Saara Henrikssonin *Balaena Mystericus* kertoo valaista ja ajan kulumisesta tutkijoiden näkökulmasta. On olentoja, jotka ovat nähneet maailmaa toisenlaisin silmin. Novelli panee miettimään, miten vähän ihminen tietää ympäröivästä luonnosta, ja miten pieni hän on. **Eini Kososen** *Vesi verta kirkaampaa* on myös ajankohtainen kuvaus meren tilasta, ja sen toimijoina on dokumenttia tekevä toimittaja ja kuvaaja. Meren pohjana on ilmestynyt

erikoisia rapuja, joiden olemus kiehtoo ja oudoksuttaa.

Sirpa Meriläisen *Nollapiste* on työyhteisöjen kummallisuuksia parodioiva novelli, jonka tunnelmat ovat hyvinkin lopullisia ja tapahtumien seuraukset kauaskantoisia.

Kauimmas nykyarjesta kurkottaa **Pirja Lepistön** *Kisällä alla kuiden*, jossa kuvataan erikoinen ja vaarallinen synnytyks.

Vahvaa, tunnelmallista kuvausta sisältävä **Helena Kyllijoen** *Muumiokukka* avautuu kuin eksoottinen kukka: mystisenä kehityskertomuksena yksin asuvasta naisesta. Mysteereitä sisältää myös **Marita Kärkkäisen** *Kylä*, outoon aikaan ja paikkaan sijoittuvat tarina muutoksesta ja sen seurauksista lapsen silmin aistittuna.

Terhi Tarkiaisen *Ikiäinen* yhdistelee modernia maailmaa vanhahtavaan puheenparteen. Millaiselta maailma näyttää muinaisen olennon silmin, ja onko hänelle olemassa ymmärtämystä nuorten hurjimusten joukossa? Ystäviä voi löytää yllättävistä paikoista.

Boris Hurttan *Vaitonainen sanansaattaja* viimeistelee Hurttan kansanperinnettä hyödyntävien novellien sarjan. Aikaisemmat osat on julkaistu Usvan numeroissa 4/2008 ja 1/2009.

PÄÄKIRJOITUS

Tätä aihetta olen käsitellyt ennenkin, mutta otanpa uudelleen kierrokselle:

Spesifikirjoittajapiirejä on joskus moitittu siitä, että tekstejä haetaan lehtien julkaisuohjelmiin kilpailujen kautta liiankin kanssa: jos kirjoittaja ei menesty missään kilpailussa, ei hän saa tekstejään millään lehdissä läpi.

Kilpailut ovat molemminpuolinen hyöty, sillä ne antavat kirjoittajalle tilaisuuden testata taitojaan ja ja lehdelle valmiiksi punnittua materiaalia. Toisaalta kilpailujen kohdalla voi toki aina miettiä, missä määrin erikoiset tai hyvin perinteiset tekstit jäävät ilman julkaisukanavaa, koska ne eivät loista kisoissa ja tule tuomareiden huomion kohteeksi... Onneksi lehdet valitsevat tekstejä julkaisuohjelmaan myös voittajalistojen ohi, joskus joko suoraan toimitukseen lähetetyistä teksteistä tai kisasta ns. bubbling under -listalta, jos bongattu teksti vastaa vaikkapa temaattisesti sitä, mitä päätoimittaja kulloinkin hakee.

Julkaistavien novellien etsiminen ilman kisoja on melko työlästä puuhaa. Usvaan tarjotaan tavallisesti 1 - 5 tekstiä kuukaudessa, joskus ei yhtään, ja koska julkaisupolitiikka on melkoisen tiukka ei numeroita saisi näiden tarjokkaiden perusteella kasatuksi. Tutuilta kirjoittajilta voi aina pyytää tekstejä julkaistavaksi, mutta välttämättä ei sopivia löydykään. Uusien kirjoittajien tuotoksia julkaisee mielellään, mutta usein on monta kertaa helpompi lähestyä kirjoittajaa, jonka tuotannosta on valmiiksi olemassa selkeä käsitys: kirjoittaja vaikkapa on taitava tekemään tunnelmallisia tekstejä, tai on erikoistunut scifiin. Hakuja voi toki tehdä aktiivisesti etsimällä, jolloin novelleja täytyy bongata toisissa lehdissä julkaistujen näytteiden perusteella. On myös mahdollista haravoida Risingshadow'n ja Paperiarkin kaltaisia verkkofoorumiteita, joissa kirjoittajat laittavan tekstejään toisilleen näyttille.

Suoraan toimitukseen tulleissa teksteissä on usein enemmän toimittamista kuin aktiivisen haun perusteella löydettyissä teksteissä. Monissa tarjokkaissa on potentiaalia, mutta matka mahdollisimman timmiksi tarinahelmeksi voi joidenkin kohdalla

vaatia useamman kirjoituskierron. Siinä suhteessa tuttu, kentällä jo vakiintunut kirjoittanimi on turvallinen vaihtoehto. Tietää mitä on saamassa, kun novelleja pyytää nähtäväksi. Silti olisi aina tarjottava mahdollisuus myös aivan uusille nimille ja otettava riskejä. Lehdessä julkaiseminen voi olla kirjoittajalle merkittävä virstanpylväs, joka räjäyttää potin: kirjoittaja yhtäkkiä saakin tarvitsemaansa itsevarmuutta ja puhkeaa tuotantonsa suhteen kukkaan.

Usva aikoo jatkossakin tasapainoilla näiden kolmen väylän välillä. Tekstejä otetaan kisojen perusteella, jolloin valitsijana on vaihtuvia tuomareita, Usva järjestää erillisiä teemallisia tekstihakuja mutta ottaa myös novelleja julkaistavaksi suoraan.

*

Mikä on sitten onnistuneen valinnan mittari? Pelkkiä Atorox-listoja ei voi tuijottaa, vaikka kärkikymmenikössä onkin mukava nähdä omassa lehdessä julkaistuja novelleja. Ihan latauslukujakaan ei voi tuijottaa, sillä selvästi novellin latausmääriin vaikuttaa julkaisuajankohtakin: loma-aikaan julkaistu numero ei saa ensialkuun sellaista lukijamäärää kuin keskellä arkea ilmestyneet numerot. Olenkin pitänyt hyvän numeron mittarina sitä, että se on monipuolinen, pyrkii esittelemään uusia ja tuttuja kirjoittajia, ja sen novelleista tulee palautetta. Jostakin novellista on saatu elämyksiä, ja toinen lukija on taas tykännyt jostakin toisesta novellista. Kiva on myös kuulla ärsyttävistä valinnoista. Nämä palautteet ovat arvokkaita, koska ne tekevät toimittajankin työn mielekkääksi ja lukijat näkyviksi. Muuten lehden tekeminen olisikin turhan yksinäistä puuhaa.

Anne Leinonen

RUUSUKERETILÄINEN

Klaus Maunuksela

“Tulen & ilman vallitseva dyskrasia ruumisastiassa eli sapen & veren liiallinen erityis johtavat usein sielulliseen epätasapainoon. Mikäli sielun sallitaan kärsimän ylettömästi, voi seurauksena olla lihallinen kuolema.”

Les Humorales, varhainen 1300-luku, St. Antoine de l'Inglevert

© Iloveotto / Dreamstime.com

Herralla on kirkkaus. Taivaat minua koetelkoon. Älköön sortuko heikot Hänen vitsaustensa edessä. Se oli minun kallonalainen litaniani.

Seisoin hovineitojeni ympäröimänä. Seurasin ylpeän voimattomuuden vallassa, kuinka kirjani raastettiin juuttisäkkeihin. Vain tahdonvoimalla sain pidettyä raivon ja hämmennyksen vuoroveden silmistäni. Yksinäiset sivut leijailivat ilmassa.

”Neuvoston määräys”, oli minulle sanottu. Kesken aamuisten seremonioideni he olivat tulleet, kaartilaiset kuraisine saappaineen ja livreineen, joihin oli kirjailtu Tudorien punaruusu. Sydäntä pakotti. *Kirjoitettu sana on pyhä. Siihen on kajottu, se on häpäisty, raiskattu ja martaaksi maattu.*

”Mieheni saa kuulla tästä”, vannoin.

Kaartinkapteeni katsoi minuun kalansilmin. ”Minulla on lordikanslerin allekirjoittama valtakirja”, oli ainoa, mitä hänellä oli sanoa puolustuksekseni. Kansleri Wriothesley ja hänen liittolaisensa, Rooman kyyt. Sisukseni hohkasivat tuomiopäivää. Pelkäsin hetkeä, jona karkaisemattomat kasvoni pirstoutuisivat kuumuudessa.

”Kanslerinne saa kuulla kunniansa”, lupasin. Työnnyin kaartin ohitse ladyt vanavedessäni. Sisareni käsi kyynärvarrella: ”Pöyristyttävää, perin pöyristyttävää. Saatamme heidät edesvastuuseen!” Marssin portaita jäykkänä tukahdutetuista tunteista.

Herra, ole kilpeni. Kävin läpi uskottujeni nimiä. Tiesin, että tämä linna oli oikea petojen palatsi. Sen jokainen lattialuukku antoi seipäin katettuun

kuoppaan, sen jokaisessa yrttipenkissä versoivat hukanputki ja myrkkycatko. Kuinka minä äkisti manasinkaan näitä vanhoja kiviä, niiden umpinaista kehää ja kultaripaa otsallani.

Purjehdimme halki Suuren salin. Hoviväki sulitti silmäyksittäin tulkitsemattomin sävyin. Hain katseellani tuttuja kasvoja, mutten nähnyt missään herttuatar Willoughbyä, lordi Seymouria, setääni kamariherran käätyineen. Piispa Cranmerin tiesin matkanneen Canterburyyn.

Pakotin hengitykseni tasaiseksi. Toivoin, että Edvard olisi isänsä luona, tai edes Lizzy ja Mary. Uhmastani huolimatta en tohtinut kohdata kuninkaani ailahtelevaa luontoa yksin, en vaikka olinkin tasapainotellut sen oikukkaita astinkiviä vuosikaudet läpeensä.

Toivoni osoittautui varkain seimeen kapaloituksi. Ladyni vieroitettiin minusta ovin ja salvoin. Minut ohjattiin sisään kuninkaallisiin kammioihin. Lapsipuolieni sijasta silmäni tapasivat paroni Richin mäyränotsaisen olemuksen. Pidin huonona enteenä sitä, että Wriothesleyn lemmikki oli saanut kunnian toimia majesteetin pukijana ja takapuolen pyyhkijänä. Sinkosin pikaisen rukouksen taivaalle, joka pilkkotti Thamesille antavien ikkunoiden takana.

”Teidän Korkeutenne”, sanoin ja niiasin. Mieheni nautti aamiaista. Nautinnolliset maiskahdukset, murtuva taikinakuori, lihaa survovat hampaat, mannermaisen viinin virtaussuunta haarikasta ruokatorveen.

”Vaimoni”, kajahti vastaus. Liian lujaa, liian karkeana, liian luonnottomana.

Minun mieheni, minun Kaikkivaltiaan edessä voideltu puolisoni. Vuoteni ja varmuuteni kaikkosivat hänen hymyttömien kuukasvojensa edessä. Leukapielen juonteessa oli paksu juopa mässäilevää nälkää ja sitkasta raivoa. En uskaltanut kohottaa katsettani silmiin.

Tudorin suvun Henrik, valtaistuimella kahdeksas nimensä kantaja. Kerran niin mahtava ja kunnioitettu ruhtinas, vihollistensa pelko ja naisenpuolien valloittaja. Muistin, kuinka vielä kolme vuotta sitten, piispa Gardinerin vihkiessä meidät linnan kappelissa, oli voimakkaissa käsissä virrannut tuli. Minun kuninkaani oli mies, joka saattoi hetkessä nimittää suosikkinsa veriveljekseen ja seuraavassa määrätä tämän teilyörään. Kolme yötä sitten hänen huulensa olivat olleet milteipä hellät, mutta nyt ne sylkivät vaivoin peiteltyä vihamielisyyttä. Saatoin vain odottaa, mitä tämäkertainen kuuro toisi tullessaan. Kestää kuin marttyyri, liljanvalkea Astolatin neitsyt.

”Oliko herätyksenne ruusuinen?” kysyi mieheni.

”Ruusuinen, valtiaani”, sanoin. ”Siinä määrin ruusuinen, että piikit kaivautuivat kämmeniini.”

”Niinkö?” Suupala toisensa jälkeen hävisi tankeiden haiventen reunustamaan moolokinkitaan. Paroni Rich ojensi silkkiiliinan, johon kuninkaani pyyhki paistinrasvaiset sormensa.

”Heillä oli minun suostumukseni”, kuningas sanoi sitten. ”Minun sanani ja lordikanslerini sinetti.”

”*Herrani!*” lankesin polvilleni. *Herrani taivaissa ja herrani maan päällä.* Noitarovion lieskat kuumottivat ihon pintaa, kuplin, sulin ja muserruin.

”En ymmärrä, mistä pahuudesta minua syytetään.”

”Pahuudesta.” Kuninkaani äänessä ei ollut vivahdustakaan sääliä. ”Sinulle on osoitettu syytöksiä vääristä opeista. Syntisistä kirjoista. Viattomien nostattamisesta paholaisen hurmukseen.”

”Väritynyttä, Teidän Majesteettinne.” Vedin väristen henkeä ja pidin tarkoin harkitun tauon, jonka aikana räpyttelin ankarasti silmiäni. ”Pahat suut juoruavat. En kuuna päivänä kykenisi rikkomaan Herraa vastaan. Kirjani pitävät sisällään vain hurskaiden ja jumalaapelkäävien miesten opetuksia. Miles Coverdale, John Pankhurst – te tunnette heidät.”

Kuninkaani sivuutti toiveikkuudella pedatut sanani. Hän jatkoi piinkiille mustuaisissaan: ”Entäpä ne kokoontumiset, joista minulle on kerrottu? Turha

väittää niitä silkaksi panetteluksi. Mustia messuja, noitasapatteja!”

”*Ei*”, kiistin ja tein korjausliikkeen: ”Olen järjestänyt keskusteluja. Raamatunlukua, illanistujaisia, joihin olen kutsunut läheisiä ystäviäni ja muita hengen asioista kiinnostuneita.” *Sekä pudotettuja suosikkeja*, lisäsin mielessäni. *Heitä, jotka sinä, armollinen ruusukuninkaani, olet itse mudista nostanut ja niihin takaisin sortanut.*

”Maallikko lukee raamattua kuin piru”, kuningas äyski. Arvelin hänen kyllästyneen jo puheenaiheeseen, kuten kävi usein kivulloisen jalan ärtyessä. Päätin vaihtaa taktiikkaa.

”Paavinuskoiset yrittävät kääntää teidät minua vastaan”, sanoin. ”He, herrani.”

Se oli tulenarka aihio. Sillä kuten hyvin tiedettiin, Katariina Aragonialainen oli ollut paitsi kahden Tudorin kuningattarena, myös latinalainen ja uskossaan vahva. Minun herrani ensimmäinen vaimo, Pyhälle Neitsyelleen uskollinen – sekä yksi heistä, jotka olivat säilyttäneet päänsä. Kuin helmeilevä iberialainen sherry, verkkään virtaava Ebro, luonnoltaan harras kuin suvanto, niin he hänestä puhuivat.

Kuten meidät kaikki, myös herrani ja minut oli kasvatettu roomalaiseen uskoon. Ajattelin niitä aikoja, järkkymätöntä lapsenuskoani ja kappalaisen latinankielistä saarna. Muistin kappelin kylmän kivilattian ja lehtikullan pyhimysten torsoissa. Katuikohan kuninkaani sydämessään tekojaan, pikaistustaan, joka oli vienyt kirkolta kullan ja meiltä taivaan pyhät? Ajattelin äkkiä lapsipuoliani. Edvardia, joka oli syntynyt ilman vanhojen aikojen patinaa, yhtä käännetyksiä kuin isänsä kiihkonsa päivinä. Tai Marya, herrani ensimmäisen avioliiton hedelmää. Tytössä piili marmorinraskas Madrid, miltei näin hänet syyttämässä hartauskynntilöitä espanjalaisen äitinsä rinnalle. Lopulta muistin rakkaan Elisabetin, joka oli yhdistelmä kuninkaallisen isänsä walesilaista ketunverta ja äitinsä räiskyvyyttä, minun uhmakas ja itsepäinen tyttöni. Tunsin oloni surumieliseksi. Usko tuntui menettäneen merkityksensä. Sen pikkumieliset vääristymät olivat pirstoneet tämän jo entuudestaan hajanaisen perheen. Verilinjat kantoivat ainoastaan kruunupäiseen ukkokarjuun, siihen joka vaihtoi emakkoa tuon tuosta, vähät välittämättä moniavioisuuden synnistä.

”Minä olen kirkon pää”, kuninkaani jyräsi. ”Alaiseni

eivät kiellä sitä, palvoivatpa paavinmitraa tai eivät. Stephen Gardiner ja kansleri Wriothesley ovat palvelijoihini kuuliaisimpia.”

”Te kirkastitte Jumalan valon”, esitin. ”Miksette jatkaisi sitä työtä, jonka panitte alulle? Jokainen kumarrus Roomalle on pois teiltä.”

”Teidän Ylhäisyytenne”, puuttui puheeseen Richard Rich.

”He mustamaalaavat minut!” Epätoivo siivitti sanojani: ”He haluavat minut pois! Pyhä sana, herrani! He haluavat pimittää sen kansalta! Uskokaa minua, ajatelkaa sitä suurta uskollisuutta, jota olen teitä kohtaan osoittanut – ”

”Riittää.”

Kuninkaani kohottaui hitaasti ylös. Hän levitti kätensä, jotta paroni Rich sai kiskottua turkiskauhtanan hänen ylleen.

”Tästä aiheesta ei enää keskustella. Huoneeseesi, nainen.”

Käänsin selkäni. Odotin koko matkan ovelle, että kuninkaani sanoisi vielä jotain. Sillä karhealla äänellä, joka oli kerran vaiennut itkuni aviovuoteen pimeydessä. *Se* ääni kuului tytönunien salskealle prinssille eikä sille turpealle miehenkoljolle, jolla uusi avioliitto oli minua rankaissut. Ajatukset myllersivät. Olinko astunut näkymättömän rajan yli? Mitä kuninkaani aikoi?

Matkalla takaisin huoneistooni kukaan ei tullut pysäyttämään minua. Saatoin vain arvailla, mitä hoviväki kuiski selkäni takana. Kerran olin itsekin ollut osa tuota parvea, rikas leski, vastikään avioliiton taakasta vapautettu. Jokaisen saalistavan herrasmiehen katse oli suuntautunut miehustalleni. En epäillyt hetkeäkään, etteivätkö ne katseet olisi hiponeet Luojan lahjojen sijaan jalokiviriipusta kaulallani, mutta olin sallinut itselleni imarruksen punan. Tuolloinen kuningatar oli ollut nuori tyttö – nuori ja typerä, mutta sen toteaminen ääneen olisi ollut jälkiviisautta. Hän oli ollut Howardien sukua. Prinsessa Maryn äidin ja minun itseni ohella kolmas Katariina, jonka Henrik Tudor oli vuoteeseensa kellistänyt. Turhamainen ja lyhytnäköinen, kevytkenkäinen ja harmiton kuin leikkisä kevätuuhi. Hänen tarunsa oli päättynyt petokseen ja pyövelille, sillä jos jokin kuohutti kuninkaani mieltä, niin vieraat kädet hänen vaimonsa hameen alla. Uskottoman Katariina Howardin

puhuttiin yhä toisinaan kirkuvan Pitkässä hallissa. Hänet oli mestattu huppu silmillä.

Hengitykseni purkautui raskaana kamarin syleilyyn. Loin katseeni ympärilleni: kaadetut ja tyhjällään ammottavat kirja-arkut olivat alakuloinen näky. Olin tuudittautunut miellyttävään harhaan turvasta ja jatkuvuudesta, piiloutunut Hampton Courtrin raadollisuudelta. Minua pelotti. Ei vain henkeni puolesta, vaan myös sen perheen, jonka eteen olin joutunut tekemään uhrauksia. Kun vanha Henrik olisi poissa, nousisi Edvard isänsä valtaistuimelle. Veljensä vierellä näin Maryn, tämän synkän katolilaisen kiihkön ja aseman herrani esikoisena. Käsipuolessaan kavalat petturit kaiken tämän takana. Ne juotikkaat eivät epäröisi käyttää kuninkaallista asetta.

Ja kaiken lisäksi minun uskoni. Minun heikko ja epäilevä uskoni. Pyysin Annea noutamaan tilkan anjoulaista viiniä ja hieman hajusuolaa. Maud ja Betty alkoivat palmikoida auki hiuksiani ja löyhätä pukuni pauloituksia. He muodostivat lähipiirini, minun sisareni, serkkuni ja tytärpuoleni entisestä avioliitosta. Heihin saatoin varauksetta luottaa, toisin kuin niihin naisiin, jotka osoitettiin seurakseni hovin juhliin. Katsoessani niitä Baabelin huoria, sain aina arvuutella, kenestä kuninkaani mahtoi leipoa seuraavan kuningattarensa. *Tai paremminkin: kenen rintoja hän mahtoi leipoa öisin.*

Kuten vaikka Anna Boleyn, jonka tie oli johtanut rakastajattaresta kuningattareksi. Hän oli ollut Elisabetin, tuittupäisen pikku Lizzyn, äiti, tuo myrskyisiä ja kiistelty syöjätär. Kun toisinaan seurasin sivusta Lizzyn oppitunteja ja kuuntelin herra Grindalin sadattelua, en lainkaan ihmetellyt, mistä lady Boleynin piirteistä jo nuoruusvuosinaan kuumapäinen kuninkaani oli viehätynyt. Anna Boleyn, naljaileva ja elämänhaluinen, epäluotettava ja hersyvä, kuin lieskat palatsin kymmenissä tulisijoissa. Hänen oli täytynyt olla jotakin aivan uutta verrattuna Katariina Aragonialaisen henkevään kylmyyteen. Niin uutta ja kiehtovaa, että sen vuoksi koko valtakunta oli pesty tuhatvuotisesta uskostaan. Mutta ilmeisesti uutuudenviehätys oli karissut pois tyttölapsen ja keskenmenojen myötä: pyövelin kirveen laskeutuessa ei enää ollut merkitystä kauniilla kutreilla tai niillä lepäävällä kuningattarenkruunulla. Tunsin oloni rauhattomaksi. Kuolema oli niittänyt jo kaksi kultaista tähtää, en

halunnut jauhautua Tuonelan myllynkivissä minäkin.

Lopun iltapäivää makasin samettipieluksilla silmät puoliummussa ja vastailin ystävättärieni kysymyksiin. Tunsin voipunutta lohtua tunnistaessani huolen heidän äänissään. Sisareni Anne kertoi, kuinka oli kuullut kuninkaan odotussalissa puhuttavan alasajostani. Maud ja Betty ompelivat vaitonaisina, säästellen minua julmimmilta yksityiskohdilta. Tunsin oloni huteraksi. En tiennyt, sallittaisiinko minun poistua kamaristani, enkä liioin, pysäytettäisiinkö minut ennen kuin ehtisin laskea veneen joenselälle. Matkaisin virtaa alas Lontooseen, maksaisin jalokivillä hyttipaikan Antwerpeniin ja olisin vapaa, vapaa kuin kyyhky taivaan! Suunnitelmani oli muutoin oiva, paitsi että olin maakrapu sanan varsinaisessa merkityksessä.

Ovelta kantautui koputus. Betty oli kahvalla ennen kuin ehdin pyytää. Ovi avautui tuskallisen hitaasti. Vasta myöhemmin tajusin toistelleeni alitajuisesti Ave Mariaa.

”Täällä ei näy ketään”, Betty sanoi. Näin hänen nostavan kivilattialta sinettivahalla suljetun kirjeen. Tytärpuoleni kiikutti kirjeen minulle, pergamentti rapisi kun taitoin sen auki.

Tätä minä olen odottanut, tyynnyttelin itseäni. Kaikki nämä vuodet, aina kruunauksestani lähtien. Minä olen tiennyt.

”Se on valtakirja”, sanoin tyynenä ja ojensin kirjelmän Annelle. Sisareltani pääsi ohut uikahdus. ”Valtakirja minun vangitsemisekseni.”

Alla oli kuninkaan nimi sekä haljennut vaharuusu. Katselin haparoivia nimikirjaimia, herrani lapsekasta puumerkkiä. Lamaannus tihkui sisään sotisopani raoista. Ajattelin Anna Boleyniä ja Katariina Howardia, tulta ja tuulta, jotka kirveenterä oli erottanut vartaloistaan.

”Miten se on tänne päätynyt? Ehkä tämä on vain pilkkantekoa?” Annen äänessä eli kauhun itu.

”Ei.” Valtakirjan oli täytyntä pudota, kenties se oli varastettu, joku minua kohtaan tunteva oli tuonut sen varoitukseksi vaarasta. En ollut varma mitä tehdä. Tuskin kestäisi edes huomiseen, ennen kuin minut kiskottaisiin kamaristani kuin teuras. Minut teljettäisiin Towerin alimpiin, seisovavetisiin onkaloihin, revittäisiin kappaleiksi, poltettaisiin vääräuskoisena roviolla.

”Minä tulen kuolemaan. Minkä minä sille mahdan?”
Salakavalat keitaat avautuivat silmäkulmiini, kasvot

ja äänet ympärilläni hajosivat humiseviksi pilviksi.

”Ei niin saa käydä!” minulle intettiin. Makasin Getsemanen katosvuoteessani ja ahmin kuolemaa mieleni täydeltä. Ainoa vaihtoehtoni oli *kirkua*.

Lapsesta asti minulle oli opetettu aatelisrouvan käytöstapoja; itsehillintä oli iskostettu yhdenentoista käskynä päähäni. Tunsin kuitenkin näyttölemisen edut ja osasin käyttää niitä kun oli tarvis.

Kiljuin kurkkuni vereslihalle. Äänteeni poukkoilivat holvatusta katosta, työntyivät ovien alitse, riehuivat ja raivosivat ylt’ympäriinsä kuin lauma korkean oktaavin villipetoja. Huusin lakkaamatta, kunnes pysähdyin vetämään keuhkoni täyteen ja aloitin jälleen. Olin varma, että vertahyytävä kirkumiseni syöpyi palatsin perustuksiin saakka.

Ladyni tehostivat esitystäni paiskomalla vuoteestani vällyt ja tyynyt, untuvia pyrytti ilmassa. Rojahdin teatraalisesti keskelle tuota kaaosta ja jäin odottamaan, tukijoukkoni omaksui oman paikkansa hämmennyksen valtaamana kanaparvena.

Ei kestänyt kauaakaan kun ovelteni jyskytettiin. Etunenässä saapuivat vartijat tarkistamaan asiain tolan, heidän kintereillään sekalainen seurakunta uteliaita. Hämmingin seljettöä kaartilaiset sulkiivat käytävän ja päästivät ohitse ainoastaan kuninkaallisen henkilöäkäarin avustajineen.

Minut autettiin tuoliin ja sain kostuttaa kuivankärisevää kurkkuaani tilkalla karvasta linimenttiä. Nuoret assistentit taputtelivat pois pukuuni takertuneita höyheniä.

”Hänen Majesteettinsa lähetti minut”, tohtori Wendy sanoi ja kokeili otsaani viileällä kämmenellään. ”Hän oli kovin huolissaan teistä, arvon rouva.”

”Ette itsekään usko sanoihinne”, huokaisin. Kyyneleet vastasivat kutsuuni liiankin helposti. ”Minut aiotaan pidättää, eikö niin?”

Thomas Wendy oli astunut työsarkaansa vasta puoli vuotta sitten. Vastaaajana kuninkaan terveydestä ja hyvinvoinnista hänelle avautuivat ovet, joiden taakse suurin osa hovin pyrkyreistä tuskin pääsisi eläessään kurkistamaan. Nyt ylivälskäri näytti vaikealta myllynkivikauluksessaan. Hän viittasi avustajiaan ja seuranaisia poistumaan.

”En voi kieltää”, hän sanoi, kun olimme kahden. ”Älkää kuitenkaan vetäkö tästä hätäisiä johtopäätöksiä. Tiedättehän, Hänen Ylhäisyytensä on mielenlaadultaan

kovin ailahteleva.”

”Olette älykäs mies”, sanoin. Sisälläni kiemursi Tiesin, että minulla oli pelastautumiskeino, yksi ainut epätoivoinen. *Epäpyhä, saastainen, väärä*. Ja sellaisen hankkeen toteuttamiseen tarvitsin Thomas Wendyä.

”Kertokaahan, herra tohtori, mitä tiedätte humoraaliopista?”

”Humoraaliopista?” tohtori Wendy siristi silmiään. ”Nelinesteoppi, Hippokrateen kehittämä lääketieteen suuntaus. Miksi rouva kysyy?”

”Mitä sen opetuksia olette soveltaneet mieheeni?” kysyin.

”Hänen Ylhäisyytensä on kovin härkäpäinen”, tohtori vastasi. ”Hän ei suostu ottamaan vastaan ruokavaliotaan koskevia ohjeita. Olen iskenyt suonta ja koettanut laskea veren ja sapsen määrää hänen kehossaan, mutta pelkään pahoin, rouvani, että hän on pahasti dyskraattisessa tilassa. Laskelmieni mukaan majesteetin mieli on herkimmillään lämpiminä kuina, tiedättehän, veri ja sappi, ilma ja tuli.”

”Tarvitsisin aineksia”, sanoin. ”Teidän varastonne –”

”En auta teitä muovaamaan homunculusta, jos sitä tarkoitatte”, tohtori Wendy kiirehti. ”Lääketiede on vapaamielinen opinkappaleiltaan, mutta pimeä noituus, se on jo liikaa.”

”En minä sellaisia.” *Hän siis todellakin uskoo kerettiläisyyteeni*. Mietin kuumeisesti, miten kykenisin vakuuttamaan miehen aikeitteni näennäisestä viattomuudestani. ”Sanokaahan, tohtori, kenen Jumalaan te uskotte?”

Tohtori Wendy silmissä välähti tavalla, joka muistutti minua äkisti miehen nuoruudesta. Hänen reformoidut sormensa eivät taipuneet ristinmerkkiin.

”Kuningas Henrikin Jumala on kansan Jumala”, hän vastasi laskelmoiden. ”Minä edustan oppia.”

”Tieteelle mikään ei ole kiellettyä?” pureduin kohti päämäärääni. Tunsin tohtorin katseen riisuvan yltäni kuninkaallisuuden, naiseuden, pakanuuden varjot. Jäljelle jäi vain puhdas tiedonnälkäni, vasikannahkaa ja varisseita kirjaimia.

”Kaikki on lähtöisin jumaluudesta. Tieto, johon tulee vihkiä vain ne, joiden käsitys on riittoisa.”

Tohtori Wendy kohensi henkilöäkärin samettiaan. ”Jokainen tiedemies on maagikko.”

”Jos maagikko on nainen, hän on noita”, tein siirtoni. ”Minä kohtaan sen vaaran. Aion näyttää

herralleni, mihin Luojan luomista on.”

Thomas Wendystä näki, kuinka hän kävi päänsisäistä taistelua. Lopulta hän näytti saaneen aikaan sopuratkaisun Gordionin solmussamme. Järjen kylmässä hoidossa oli tähdenlentoa.

”Minä olen puhunut enkelille”, mies kuiskasi. ”Minä olen maistanut Lasaruksen eliksiiriä. Minä tiedän, kuinka sielu kuoritaan maksasta. Tunnen alkemian salat.” Tohtori Wendy tarttui käteeni, ja samalla hetkellä tiesin voittaneeni.

”Tarvitsen vain hieman yrttejä ja korukiviä”, sanoin hänelle. ”Kirjatkaa ylös, olkaa hyvä.”

Sillä toden totta, olin Katariina Parr, kuningatar. Olin ristin kantaja, olin uskon puolustaja!

Ja pahainen noita.

Minulla oli salaisuuteni. Jaoin sen yhdessä lukemattomien neitokaisten kanssa nuoruuteni maisemissa, Englannin kukkeassa sydämessä, tuolla tornien ja baronettien Northamptonshiressä. Muistelin yhä niitä kultaisia vuosia. Kuinka tavallista silloin olikaan aakkostolappujen kelluttaminen vesivadissa, korpinsulkien vuoleminen, seppelien hautaaminen yösydännä. Tuolloin me kannoimme kaulanyyhteissä eläimenluita, ripottelimme kylpyveteen ruusunlehtiä, kiersimme alasti lähimetsän hirsipuutamme. Pohjimmiltaan kaikki oli viatonta, hupsua nuorikkojen leikkiä. Vaikka setäni linnan kaikki neidot laskivat päiviä rituaalien välillä ja kätkivät yrttipusseja hovipoikien lavitsojen alle, jokainen värisi yhtäläisesti kun kappalainen saarnasi kadotuksesta ja paholaisen tihutöistä.

En ollut harrastanut loitumista aikoihin, en hoviin saapumiseni jälkeen. Olin haudannut menneisyyden syvälle mieleeni, antautuen hengen mystiikalle ja ylimpien hyveiden tavoittelulle. Jumala, armias, vastaisiko hän minulle? Kuuliko hän minun äänettömät huutonni? Mietin kertaalleen, mihin olin sukeltamassa. Viivyttaisinkö kohtaloani keinoin, jotka langettaisivat niskaani tuonpuoleisista kärsimyksistä kaikkein kammottavimmat?

Tohtori Wendy määräsi minulle lepoa ja hunajamaitoa mielenrauhaksi. En tiennyt varmaksi, oliko mies todella luottamukseni arvoinen, vai rientäisikö tämä oitis kantelemaan herralleni. Niinpä olinkin vilpittömän huojentunut, kun oveeni ikuisuuden jälkeen koputettiin. Tohtorin apulainen toi

korissa kaiken tarvittavan – ruusumurskaa, kuivattuja orvokkeja ja niittyleinikkejä, salviaa, rosmariinia sekä muita oleellisia kasvikunnan edustajia. Mukana oli myöskin jauhettua kuukiveä, onyksia sekä puteli aromaattista öljyä.

”Vanhat ajat tulevat mieleen”, Anne sanoi hymyillen hieman apeana. Hän oli jo tarttunut huumareeseen. ”Mitä on tarkoitus valmistaa?”

En vastannut heti. Käännyin katosvuoteeni puoleen. Ruuvasin käsivarteni puuduksiin ennen kuin sain puuleikkauksin koristellun tukipuun osan irti. Kuten olin puusepälle vannottanut, pylvään sisällä kulki lyijyputki, jonka sisälle olin pujottanut vaarallisimmat hallussani olevista käsikirjoituksista. Sain kiskoja esiin kellastuneen käärön toisensa perään, ennen kuin käteeni osui se oikea.

Les Humorales oli 1300-luvulta peräisin oleva murteellinen ranskannos erään antiikinaikaisen tekstin latinankielisestä käännöksestä. Se oli kulkeutunut kuninkaalliseen kirjastoon vuoden 1544 epäonnisen sotaretken saaliina, oletettavasti rosvottuna jostakin Calais'n tienoon luostarista. Olin liittänyt sen oitis jatkoksi uskontoa ja salatieteitä koskevalle kirjakokoelmalleni. Joka lieni nyt paavinuskoisten syynissä ellei ollut jo kylvetty tuleen.

En osannut ranskaa nimeksikään, mutta tekstin seasta löytyi joitakin kääntämättömiä kyökkilatinan fraaseja. Myös suurin osa taulukoista oli jätetty koskematta, ja ne olivatkin koko teoksen kiintoisin osuus.

Kuten luomakunta, on ihminen neljää alkuainetta, sanoivat nuo karisseet, epäselvät merkinnät. *Tuli, maa, ilma ja vesi*. Kaikki ne neljä kiersivät ihmiskehossa, veri, sappi, musta sappi ja lima – ja koska mikään luotu ei ollut irtonainen rengas vailla ketjua, oli jokaiselle perusaineelle määritetty niille ominaiset värit, horoskooppimerkit, vuodenaajat, ikäkaudet – lista oli pitkä. Katselin riviin järjestäytyneitä kirjaimia ja etsin itseäni niiden lomasta. Kuninkaani oli ilman muuta rätisevät liekit ja niitä yllyttävä puhuri; oliko se syy, joka oli koitunut Anna Boleynin ja Katariina Howardin kohtaloksi? Henrik Tudor oli niitä ihmisiä, jotka tuntuivat vetävän elementtejä puoleensa. Kahden ristiverisen vaimonsa lisäksi hän oli nainut niin varjoisien vesien Katariina Aragonialaisen, hohkaavan Anna Boleynin, kepeäsiipisen Katariina Howardin

– sekä minut.

Minä olin maan lapsi. Kalliota uursivat viima ja virrat, metsää kaskettiin liekkeihin, vaan minä olin ja pysyin. Jalat aina tasamaalla, juureni Keski-Englannin mullissa, mieleltäni vakaa ja päättäväinen, loppuun asti lojaali kuin hiljaa hupeneva vuorenhuippu. Seurasin taulukkorivistöä alas. Minun olivat kuiva ja kylmä, syksy ja aikuisuus, musta ja melankolia, tähtenäni Saturnus.

Olin maa, ja minulla oli tulimyrsky tukahdutettavanani.

Aloimme työn. Ladyni hienonsivat survimissa laventelinlehdykät ja kuivatetut yrtit, sekoitin aineksia kulhossa noudattaen niitä suusta suuhun kulkeutuneita oppeja, jotka nojasivat pitkälti luvun seitsemän maagisuuteen. Seitsemän pisaraa, seitsemän kierrosta lusikanpesällä myötäpäivään, seitsemän rahtusellista korukivipölyä. Pulverin valmistus mukaili lemменrohtojen valmistusmenetelmiä, mutta lisäsin sivujuonteena mukaan tummempiakin sävyjä, taitettua orapihlajan lehteä, hippurallinen multaa palatsin ryytimaalta – rohkeana vetona höystin seosta arabiviinillä, jota oli maustettu mieskuntoa kohottavalla kardemummalla. Sidosaineina käytin munanvalkuaista, vaahteran mahlaa ja neitseen verta. Viimeinen ainesosa oli vaikein hankittava – lopulta Maud keksi käydä palatsin fatabuurissa, jossa liinavaatevaraston naiset opettivat nuoremmilleen kuinka neulaa käyteltiin.

Valmis tahna soseutettiin eteerisillä öljyillä, jotka vapauttivat ainesosien ominaistuoksut täyteen oikeutukseensa. Nuuhkaisin seosta tyytyväisenä, ennen kuin nyöritin pussinsuun ja pujotin hajustenyssäkö kaulaani. Kiersin sormenpäästäni kertaalleen tyhjätyssä kupissa ja sipaisin rahkeet korvieni taakse.

Olin miltei valmis. Ikkunoiden takana ilta kumarsi yölle, jonka helmoissa pälvettiin täysikuun hopeapunta. Sen läsnäolo loi minuun omituista rauhaa. Kun vesielementin tunnustaivaankappale oli korkealla, se tuntui liittolaiselta mittelössäni tulta ja ilmaa vastaan. Annoin hovineitojeni pukea minut tummaan samettiin ja koota kuontaloni hiusverkolla kuten hurskaalle naiselle sopikin. Katsoin itseäni himmeästä käsipeilistä ja huokaisin, valaen mieleeni kovuuutta.

Lähdimme ulos käytävään. Kuljimme sisareni kanssa serkkuni jäljessä. Maud kanto muassaan kynttilää, joka karstasi ympäröivän pimeyden kieppuviksi spiraaleiksi. Lopulta saavuimme kuninkaallisen huoneiston kohdalle,

puristin lämpimästi ystävättärieni käsiä omiini ja hyvästelín heidät. Odotin vartijoiden luona ovella kotvan, kunnes minulle sallittiin sisäänpääsy. Kiirastuli juoksi jääsohjona suonissani. *Herra olkoon minun kilpeni, Herra minun tanaan kohotettu peitseni.*

Kuningas keskusteli makuukamarissaan hoviherrojensa kanssa. Nimitin aran yskähdyksen airuekseni. Miehet vaikenivat.

”Suonette anteeksi”, herrani sanoi seuralaisilleen. Nämä nyökkäsivät ja liukuivat jonona ohitseni, luvattoman äkisti huomasi olevani kahden kuninkaani kanssa. Anoin taivaan suojelusta, luettelín mielessäni kaikki pyhimykset, jotka nimeltä tunsin. Pyrin tasaannuttamaan takovan hengitykseni.

”Tulitko tänne todistamaan uskoasi?” Henrik kysyi. Hän istui, kivulias jalka hauteineen oli asetettu pehmeälle alustalle. Ja silmät, hänen katseestaan kuulsivat kiusatun karhun loppuun kulutettu kärsivällisyys ja uomaansa hakeva viha. Sellainen verestävä kaunaisuus, jota en soisi ihmislunnon ikänään omaksuvan.

”Tarkoitukseni ei ole ollut loukata teitä, herrani”, vastasin. ”Olen vaimonne. En koskaan pettäisi teitä.”

”*Vaimo.*” Kuninkaani naurahti kolkosti. ”Sellaisia elikoita minulla on ollut jo kuusi. Ei tekisi kipeää hankkia seitsemäs, päinvastoin. Puhuvat seitsemän olevan maaginen luku.”

Minua kylmäsi. *Seitsemän, seitsemän.* Oliko tämä rangaistus pakanallisesta menettelystäni? Irrotin otteeni kaulapussista kuin se olisi polttaraisen lehvistä huovutettu.

”Kaikki yhtä juonikkaita pikku paskiaisia”, kuningas Henrik jatkoi. ”Hispanialainen nunna, joka oli kylmä kuin vaskesta valettu. Tai se tuittupäinen portto, *hab*, katkaisutin hänen päänsä. Ruma flaamilainen nauta, Kleven Anna. Unohtamatta sitä petollista huoranpenikkaa, Howardin tyttöä. Tai sinua, armas noitanaiseni. Ainoa puhtoinen koko laumassa oli minun Janeni, Seymourin sukua, Edvardini äiti. Ainoa, joka antoi minulle lahjaksi *pojan.*”

”Kruununprinssi on hyvin etevä”, kiiruhdin sanomaan. ”Olen huolehtinut, että hän saa arvoisensa opettajat.”

”Mitä vielä?” jyrisi ukkonen miehessä. ”Poika puhuu kieliä ja laskee vaikka takaperin – sellainen on vähäpätöisten neuvonantajien työtä, johtakoon

kuningas valtakuntaansa verellä ja tulella. Sillä jos kuvittelet Tudorin ruusun olevan punainen luonnostaan, olet väärässä. Se puna on verenpuna, veren, jonka piikit ovat vihollisesta vuodattaneet.”

”Kuninkaan viholliset ovat myös Jumalan vihollisia.”

”*Jumala!*” Henrik Tudor sylkäisi sanan inhoten suustaan. ”Minä kiillotin uskon panssarin. Tein kuten parhaaksi näin, *minä*, yksin minä. Kaikkivaltias Isä ei ole palkinnut minua muulla kuin kärsimyksillä ja vastoinkäymisillä! Tyttölapsilla ja kuolleilla sikiöillä! Kavalilla naishirviöillä! Hän on manannut harpyijan toisensa jälkeen uutimieni taakse!”

”*Minä vannon*”, sanoin ääni väristen. ”Minä vannon, etten ole kuuna päivänä rikkonut teitä vastaan. Käsi Raamatulla.”

Kuninkaani tarkasteli minua, hänen pöhöttyneillä kasvoillaan näkyi pilkahdus jotakin eläimellistä. Valtava varsi nytkähteli kiihtymyksestä.

”Tule luokseni”, hän kähisi. ”Tule luokseni, nainen.”

Suljin silmäni. Kyllä, olin noita. Olin paha, syntinen, viallinen, rikki. Olin pyhä. Olin kuningatar. Olin Eeva, olin Lilith. Olin Magdalan Maria. Jeanne d’Arc. Pyhä Neitsyt.

Astuin ne askeleet. Teeskentelin hermostusta näprätessäni auki hajustepussia kaulallani, vaikka todellisuudessa sisälläni maa kupruili roudassa. *Luinen sormi on nostanut korttipakasta hertan ja ruudun, patarouvaa se ei saa.* Sillä se minä olin, musta leski, Golgatan ristilukki, ruusukerrettiläinen.

Mitä ikinä kuninkaani oli sanomaisillaankaan, se unohtui iankaikkisiin.

”Tuo tuoksu...”, hän sanoi ja jähmettyi kuin hypnotisoituna. Kumarruin majesteetin kasvojen tasalle ja kohotin pussinsuuta laajentuneiden sieraimien äärelle. Näytti kuin Hänen ylhäisyytensä olisi joutunut kuoleskelemuksen kouriin.

”Orvokki, leinikki ja laventeli, maan kukkia kaikki”, kuiskasin puolisoni korvaan.

”Ja *ruusu.*”

”Ruusu”, hän toisti ontosti. ”Punaruusu.”

”Piikit pistävät kuningaskunnan vihollisia. Kuninkaan viholliset ovat Jumalan vihollisia.” Ääneeni hiipi kiihkon sävel. *Minäselviänminähengitänminänelän.*

”Vääräoppiset pitävät paavia kultaisena härkänään. Ettekö näe, he yrittävät kääntää valonne minulta?”

”Valoni”, takeltelevat tavut laahasivat. Kuningas

Henrik räpytteli silmiään kuin hortessa.

Vaikenin. Tunsin oloni syylliseksi. Kammottavalla tavalla syylliseksi. Olin huumannut herrani loihtimuksilla, kuin kurja noita-akka ikään. Mikä söi sieluani, oikeudentajuani, itseoikeutetun marttyyrin kunniaani? Puhuin yleviä sanoja, tarkoituksenani pelastaa henkeni kohtalolta, jonka taivaat olivat minulle valinneet. Olin heikko, teoissani taipuvaisempi kuin halusin itselleni myöntää. En ollut kestänyt kärsimyksiäni kuin Job.

”Olen uskollisin palvelijanne, ainiaan”, sanoin majesteetille. ”Huomenna minut aiotaan riistää teiltä. Sitäkö te haluatte?” Nostin hymyn kasvoilleni vain jotta voisin särkeä sen tarkoin valikoidulla valheella. ”Valinta on teidän, herrani.”

Kumarruin pujottamaan hajustepussin kuninkaani pään yli, kohdaten tämän oienneet kasvot, joilta kuvastui lauhkea, unelias häkellys. Suikkasin varovaisen

suukon karvaiselle poskelle.

Ovi sulkeutui takanani, ja sen lohdullisen kolahduksen myötä tunsin toivon ja huojennuksen viriävän sisälläni. Mutta vaikka ajatukseni kiisivätkin jo kaukana, tunsin sisälläni kummallista raskautta. Olin ollut menettää henkeni jonkin sellaisen vuoksi, johon en ollut syyllistynyt. Ja pelastaakseni henkeni syytöksiltä olin liannut käteni tuohon syntiin, mitä olin siis saavuttanut?

Minulla ei ollut vastausta. Matkalla takaisin kamariini aloin pohtia uudelleen *Les Humoralesin* opetuksia, kuun kalvakkaa loistetta ja sappea suonissani. Osaani ruususuisen heresian esitaistelijana, mustana leskenä. *Kuninkaallisena leskenä.*

© Klaus Maunuksela 2009

© Kuco / Dreamstime.com

Kirjoittajasta

Klaus Maunuksela on 16-vuotias kynänpitelijä, jonka saattaa tunnistaa vanhan pääkaupungin kaduilla.

Poikkitaiteiden harjoittaja, joka näkee runoutta syysmelankoliassa ja vallattujen talojen lahottajasieniprogressa. Menneet miljööt ovat lähellä hänen sydäntään, joka ui paapuurin halssia.

***

Sukellus Ruusukerrettiläisen alkulähteille

Tutkimusretki kirjoitusprosessiin alkaa käytännössä säpittämällä auki kansio, jossa taustatyö ja esivaiheet uinuvat ruususenuntaan. Paperinivaska pitää sisällään niin listauksia renessanssijan ruokalajeista, kirjaston kuitteja kuin ajatuskarttoja. Lopputuloksen levätessä edessä usein unohtaa, millaisen pakerruksen takana se olikaan.

Tudorien Englanti, makuukamarijuonittelut ja valtaistuinpelit. Mikäs sen otollisempi metsästysmaa kirjoittajalle. Kääntöpuolen vaikeasti hahmotettavine ihmishuhdekartastoineen tiedostaa vasta livetettyään soppaan kyynärvarsiaan myöten. Alkuperäinen novellirunko jäi valkamaan kyljelleen jo silkasta sotaväsämyksestä.

Ilmeisin syy *Ruusukerrettiläisen* päivänvalonnäkemiselle oli meriitinjano. Ennen sinkoutumistaan Usvan ”Tuli, maa, ilma, vesi” –kilpailuun se koki pikaisen metamorfoosin. Aikataulut eivät olleet kir-

joittamiselle suopeita, ja niinpä lopputulos oli sangen epätasainen. Se puoli sai hieman vahvistusta novellin käytyä läpi raadin syynin ja oma puunaukseni, jossa hienosäätöön jäi enemmän aikaa kuin raivoisassa rupeamassa deadline aattona.

Päätin keskittyä novellissani kuningas Henrik VIII:n vaimoista viimeiseen, Katariina Parriin. Hän oli kuninkaan kuudesta vaimosta ainoa, joka selviytyi hengissä ja kuningattarena. Minua kiehtoi hänen hahmonsa yksinäisenä, vahvana naisena, joka sai osansa hovin tyrskyistä, mutta selvisi pystypäin. Novellikilpailun aihe, neljä alkuainetta, taas tarjosivat mahdollisuuden nelinesteopin soveltamiseen. Se yhdistettynä kelttiläishenkiseen luonnontaikuuteen toi tekstiin edellytetyn maagisemman ulottuvuuden.

Ruusukerrettiläisellä on voimakkaat reaalimaailmaan ankuroituneet piirteet. Tuomareista Sari Peltoniemeä lainaten: ”Ruusukerrettiläinen ei oikeastaan ole spefiä vaan historiallinen novelli.” Kovinkaan hiuksiahalkovalla sihdillä en kuitenkaan tekstiä seulonut. Päätarkoitukseni oli käyttää hyväksi menneisyyden taustakangasta ja lainata sen oikeilta hahmoilta nimi ja profiili. Monet henkilöistä ovatkin sangen vapaalla kädellä luonnosteltuja, ja myös monia keskeisiä Katariina Parrin elämän toimijoita jouduin pudottelemaan pois. Oikeastaan koen, että mitä syvemmälle historiaan edetään, sitä höllemmin ovat taiteilijan kädet sidotut.

Ja ennen kuin editorin kärkeä näppäinsormi alkaa vipattaa, lienee viisainta säpittää kansio kiinni ja kätkeä pöytälaatikkoon. Kirjoitusprosessin omapäinen tytär kun tanssii jo kaukana usvaan lipuen.

Klaus Maunuksela

TULEVISTA NUMEROISTA:

Kirjoita kirjoittamisesta -numeroa on aikataulusyistä siirretty. Tämä numero 3/2009 oli alun perin 4/2009. Pahoittelemme, jos numerojärjestyksen muutos on aiheuttanut sekaannusta.

Kirjoituskilpailussa palkittuja tekstejä ilmestyy aikanaan!

1/2010:n teemana on tulevaisuuden rikos, ja 2/2010 toimitetaan yhdessä Paperiarkin kanssa. Sen teemana on musiikin inspiroimat novellit.

BALAENA MYSTICETUS

Saara Henriksson

Pinnalla, syvällä. Synnyin pinnan alla, äitini lämpimästä kohdusta solahdin kylmään veteen. Tunsin ympärilläni veden painon. Sitten emo ja tätini nostivat minut ylös valoon ja kannattelivat minua välissään. Vedin henkeä, tunsin kylmän ilman ja pisarat. Uin emoni kyljessä ja join hänen maitoaan. Vähitelle tein yhä pidempiä retkiä, kunnes minun oli aika uida yksin. Pinnalla näin auringon ja vuoret. Syvällä kuulin kaukaa alusten moottorien äänen. Ajan kuluessa niiden kyljet muuttuivat puusta teräkseksi. Laivoista yritettiin pyydystää minua ja sukulaisiani. Kerran minuun osui räjähtävän ammuksen sirpale. Olen kantanut arpea muistona nahassani siitä saakka. Hait ja miekkavalaat jahtasivat minua, kunnes lopulta kasvoin liian suureksi, ja ne jättivät minut rauhaan. Siitä tiesin, että en ollut enää nuori.

7.9. Näimme valaan eilen helikopterista. Se ui lähellä hiekkasärkkää, vain noin sadan metrin päässä rannasta. Pemberton laskeutui alemmas ja pörräsi sen yläpuolella, jotta se olisi säikähtänyt tiehensä, mutta joko valas ei joko kuullut roottorien ääntä yläpuolellaan tai sitten se ei välittänyt. Palasimme takaisin tutkimusasemalle, ja Pemberton lähti pelastustoimiin apureidensa kanssa. Valas saatiin hätisteltyä kauemmas merelle vasta myöhään illalla.

Olemme ilmeisesti asettuneet pysyvästi Newfoundlandiin. Aaltopelti- ja betonihökkeliin on kerääntynyt niin paljon kaikenlaista kamaa, että sen siirtäminen toiselle mantereelle alkaa olla vaikeaa. Hyvä puoli aseman sijainnissa on se, että voin viettää viikonloput Montrealissa Maryn ja vauvan kanssa. Huono puoli on se, että valas on täällä verraten harvinainen, tai harvinainen tietysti koko maailmassa, mutta ainakin täällä. Parempi olisi tutkia grönlanninvalaita jäätiköllä, mutta tutkimusaseman pystyttäminen sinne maksaisi paljon rahaa, paljon enemmän kuin meillä on. Itse asiassa meillä on sitä vuosi vuodelta vähemmän.

Hökkelimme käsittää toimiston, joka palvelee

myös kenttätöntekijöiden sosiaalilana, ja pienen laboratorion. Kaikki tämä vajaassa 40 neliömetrissä. Laboratoriossa Lise ja Norton viljelevät soluja maljassa ja tutkivat niiden uusiutumista. Edelliset soluviljelmät epäonnistuivat. Siihen upposi suurin osa viime vuoden budjetista, me nostimme palkkana ne rippeet mitkä jäivät, Norton mukaan lukien. Hän sanoo, että jos se olisi hänestä kiinni, rahahuolemme olisivat hetkessä ohitse.

Haluaisin uskoa häntä. GlixoCorpin kanssa tehtävässä sopimuksessa olisi kysymys miljoonista, häviävän pieni osa sen vuotuisesta tutkimus- ja kehitysbudjetista, mutta meille valtava rahasumma. Mutta ennen sopimusta tarvitaan myytävä tuote. Pemberton ja minä siivilöimme haavilla merestä valaan ihosolukkoa, sitä irtoaa paljon, mutta elävää kudosta on vaikea saada. Alkuperäiskansat saavat pyytää pienen määrän valaita joka vuosi osana perinteistä elämäntapaansa, mutta muille ei lupia juuri heru, emmekä ole täällä valaanpyynnissä.

Viime vuonna saimme kansallispuiston työntekijöiden avustuksella raaputettua koepalan elävän valaan kielestä, ja sillä pärjäsimme koko syksyn. Tämänvuotiset kudosnäytteet tulevat Grönlannista. Näytteet ovat verrattain nuorelta valaalta, Lisen mukaan 60-vuotiaalta. Hän yrittää selvittää, mikä saa solut uusiutumaan 120-vuotiaaksi saakka, jopa vanhemmaksi. Norton on puhunut 150-vuotiasta valaista, tai 200-vuotiasta. Kukaan ei tiedä, miten vanhaksi grönlanninvalas todella voi elää. Ehkä me saamme selville senkin.

9.9. Vein vauvan ja Maryn viikonlopuksi tapaamaan Anna-Mummoa. Toivottavasti mummo ei ajattele, että annoimme lapselle hänen nimensä, koska hän ei itse ole enää kauan elossa. Satoi kuurottain, välillä pilkahti aurinko. Omenat puissa olivat vielä hieman raakoja. Omena on ainut hedelmä joka kasvaa näin pohjoisessa, ja nekin jäävät pieniksi ja kirpeiksi.

Mummo kierrätti minua puutarhassa ja kertoi, että aikoo muuttaa kaupunkiin. Hän ei jaksakaan enää pitää

taloa ja pihaa kunnossa. Naapurin kirjava kissa kulki talon viertä aamukävelyllään. Naapurin poika aikoo kaataa navetan takaisen metsän, kaatakoon, sanoி mummoo, puut varjostavat tonttia. Surettaa, kuuset ovat olleet siinä kauan. En haluaisi, että mummolassa muuttuu mikään. Voisin ostaa metsän naapurilta, mutta pelkään, että rahalla en tästä selviä. En voi estää isoäitiä vanhenemasta.

Mummo kyseli isästä. En viitsinyt sanoa, että tapaan häntä harvemmin kuin mummoo, koska edellisestä kerrasta on jo kauan. Kerroin mummolle minkä tiesin, isä tarkkailee jäävuoria Discon saarella ja äiti on siellä lääkärinä. Mummo ei sanonut siihen mitään, minkä hän sille voi. Hän oli haikea, kun lähdimme. Lupasin tulla muutaman viikon kuluttua uudelleen poimimaan omenat.

Anna nukkui koko matkan Montrealiin. Jätin lapsen Maryn hoiviin ja palasin takaisin myöhään illalla. Matka on raskas, lentokentältä on tänne vielä kahden tunnin ajomatka. Enää pari viikkoa, ja voin muuttaa takaisin kotiin. Jos Marylla on raskasta kahdestaan Annan kanssa, hän ei ainakaan valita.

10.9. Valas palasi tänään takaisin. Pemberton on epätoivoinen, Norton riemuissaan. Saa nähdä, mitä tapahtuu. Eläinlääkäri ja riistanvartija ovat siellä nyt, mutta viimeksi kun puhuimme puhelimesta, he eivät vielä olleet onnistuneet häätämään valasta pois matalasta vedestä.

Pengoimme Pembertonin kanssa muista valaskeskuksista lähetettyjä tunnistuskuvia, joita on otettu valaiden pyrstöistä ja selkävistä, mutta emme löytäneet tätä yksilöä. Grönlanninvalaat on periaatteessa helppo tunnistaa, niiden pyrstön kuviointi ja väritys ovat kuin sormenjälki, niitä ei ole kahta samanlaista. Latinaksi valas on kauniin niminen, *balaena mysticetus*. Kuin painoton tanssija vedessä, vaikka tietysti valtavan iso.

Kuulin, kun Norton puhui puhelimesta GlixoCorpin edustajan kanssa. Hänen puheessaan toistuivat sanat ”anti-age” ja ”taistelu ennenaikaista ikääntymistä vastaan”. Hän kuulosti kuin olisi ollut lähdössä rintamalle. Ajattelin ehdottaa Nortonille, että hän voisi seuraavaksi kokeilla kosmetiikkavalmistajien kiinnostusta. Kun kysyin siitä häneltä, hän sanoi

tehneensä sen jo. Ei sinänsä mikään ihme. Viime vuonna Norton olisi halunnut palkata metsästäjät salakaatamaan yhden valaan, mutta kylän miehet ottivat hänen ehdotuksensa nuivasti vastaan. Hän tekee mitä tahansa, jotta saisi projektin nostettua jaloilleen.

11.9. Valas jäi laskuveden vangiksi, kuten pelkäsimme.

Aamulla, kun menimme rannalle, se oli jo kuollut. Rannalle ajautunut valas, ruma näky. Keuhkot kasassa ja sen myötä koko valtava ruho aivan lytyssä. Pemberton varmistui, että kyseessä on koiras, noin viisikymmenvuotias. Puistonvartijat yrittävät keksiä, miten saisivat turistit pidettyä poissa sen kimpusta.

Löysimme lisää tunnistuskuvia kansallispuiston vanhasta varastosta. Vanhimmat niistä ovat peräisin 60-luvulta. Yhdessä Labradorin rannikolla otetussa diassa on räsmälleen saman näköinen grönlanninvalaan selkäevä kuin nyt rantautuneessa valaassa. Siinä on arpi, ilmeisesti hain hyökkäyksen tai epäonnistuneen harppuunanlaukauksen jäljiltä. Yksilön iäksi arvioitiin siinä 40-50 vuotta. Täytyy katsoa sitä huomenna tarkemmin.

Uin pinnalla, uin syvällä. Meitä on enää vähän. Laumani on kadonnut, kumppanini ovat vaeltaneet jonnekin kauas tai rantautuneet tai harppunoitu jo kauan sitten. Vain harvoin kohtaan vaeltavan valaan. Jotkut heistä ovat lapsiani tai lapsieni lapsia. Meri ei ole enää hiljainen. Suuret koneet hätistelevät meitä ja ajavat meidät pakoon kohti pohjoista. Siellä, pinnalla, meri on yhä vihreä. Syvältä pimeydestä palaan sinne yhä uudelleen, kesällä kun taivas on vaalea ja valaat kerääntyvät vuonoihin ja lahtiin. Kesän valo tuo ruoan, katkat ja krillit, sinivihreä yltäkylläisyys.

Kun vuosisata on kulunut, jäljellä olen enää minä. Muistan emoni lämpimän ruumiin, kylmät ravinteikkaat vedet ja lämpimien kesien kiiman. Valtameren vedet ovat suuret ja vapaat, mutta ranta houkuttaa valaita niin kuin se on aina houkuttanut, vaarallinen ranta. Kerran uin lähelle sitä, ja näin pienen valkoisen karhun ja vähän myöhemmin vielä pienemmän ihmisen. Hän oli tullut sinne, viimeiselle rannalle. Sillä kerralla käännyin pois, mutta pelkään, että minun on vielä palattava takaisin. Muuten en saa koskaan tietää.

13.9. Norton kiistelee kylänvanhimman kanssa raadosta. Hän on tehnyt sitä nyt kolme päivää. He ovat juoneet sen aikana uskomattoman määrän kirkasta viinaa. On ironista, että vaikka tutkimme pitkäikäisyyden salaisuutta, aika tuntuu nyt loppuvan kesken.

Olemme antaneet valaalle nimeksi Jack. Se on kiiltävän musta ja sen kyljet ovat kauttaaltaan pahkamaisten merirokkojen peitossa. Pituutta sillä on noin 18 metriä, hetulatkin ovat 3,5 metrin mittaiset. Tuntuu uskomattomalta ajatella, että aikoinaan grönlanninvalas oli niin yleinen, että sen nimikin oli englanniksi pelkkä ”tavallinen valas”. Silloin ne liikkuivat isoina laumoina, nyt niitä on enää rippeet jäljellä. Kansallisuistosta vahvistettiin, että kukaan nykyisistä työntekijöistä ei ole nähnyt sitä aikaisemmin. Se on tullut siis jostain muualta. Yleensä grönlanninvalaat eivät vaella kovin kauas, ainakaan muiden valaiden mittapuulla.

Alkuasukkaiden puolelta kuuluu humalaista möykkää. Tätä menoa Nortonin oma elämä lyhenee dramaattisesti. Minun pitäisi varoittaa häntä, mutta en viitsi. Pilatkoon vain kaiken.

15.9. Tänään kyllästyin ja lensin Halifaxin kautta Quebeciin. Vaelsin pääkaupungissa umpimähkää, ostin tämänvuotisen kartan ja vähän uusia varusteita. Kävelin satamaan ja pysähdyin valasretkille pääsylippuja myyvän kojun eteen. Turisteille tarjottiin mahdollisuus sukeltaa neopreenipuvuissa merellä miekkavalaiden kanssa, neliasteisessa vedessä. Melkoinen houkutin. Menin seisomaan jonon jatkoksi ja lunastin lipun, ihan mielenkiinnosta, halusin kuulla mitä ne turisteille valaista kertovat.

Olen sukeltanut monta kertaa ennenkin, mutta yksityiskohdat pitää joka kerta palauttaa erikseen mieleen. Sovimme merkkinykäyksestä, kaksi nopeaa vetoa peräkkäin yhdysköydestä jos jokin on hätänä. Kuuntelin ohjaajan selostusta sukelluspuku päällä ja kypärä päässä laiturilla ja tunsin itseni typeräksi. Ja kuitenkin se oli jännittävää, niin kuin aina, kun on astumassa toiseen maailmaan.

Sain sukellusparikseni sporttisen saksalaisen rouvan, jolla oli märkäpuku ja joka hymyili lakkaamatta. Ja pakko on minunkin myöntää, että olin huojentunut,

kun lähdimme liikkeelle ja satama loittoni näköpiiristä. Kumiveneen pohjan läpi hohkasi kylmää, vesi oli täysin kirkasta melkein 30 metriin. Taivas yläpuolellamme oli harmaa, toiveikkaat merilinnut seurasivat meitä. Ne kerääntyvät yleensä sinne, missä miekkavalaat saalistavat. Jotkut miekkavalaat syövät hylkeitä, merileijonia tai toisia valaita. Eivät nämä, eikä näistä ole vaaraa sukeltajille. Ajoimme varttitunnin verran ennen kuin löysimme lauman. Kuljettaja sammutti moottorin ja antoi veneen keinua aalloilla vapaalla.

Sukelsin ensimmäisenä, saksalaisrouva tuli perässä köyden toisessa päässä. Ensimmäiset sekunnit tunsin, kuinka jäätävän veden paine puristi minua joka puolelta. Sukelluslaitteen paino veti minua kohti syvyyttä. Sitten sain asentoni oikaistua ja vedin ensimmäiset henkäykset happea pulloista. Pikkuhiljaa maailma selkeni ympärilläni. Polkaisin muutaman kerran räpylöilläni ja katsoin ympärilläni.

Mustavalkoiset olennot syöksähtelivät kalaparven kimpussa joka puolella ympärilläni. Seurasin niitä, muut sukeltajat tulivat perässä. Köysi roikkui löysänä minun ja saksalaisrouvan välillä. Kuusimetrisen miekkavalas on nopea ja voimakas saalistaja, kaunis näky, ja pelottava. Vesi poreili, valaat puhalsivat suustaan ilmakuplia ja kalojen hopeiset kyljet vilisivät niiden keskellä.

Näkökenttäni laidalla, kaukana, vilahti tumma hahmo. Yksittäinen grönlanninvalas kierteli kalaparvea kauempana. Sukeltajat ympärilläni osoittelivat ja suuntasivat lähemmäs katsomaan. Valas vilkaisi kerran sukeltajia ja miekkavalaita, ja sukelsi syvemmälle. Sukeltajat viittoilivat toisilleen kiihtyneinä. Kädessä pitelemäni yhdysköysi nytkähti, näin miten se pingottui. Päästin irti, hetken mielijohteesta rikoin kaikki sukellusta koskevat säännöt ja sukelsin valaan perään.

Mitään hätää minulla ei ollut, happipullot olivat melkein täynnä ja painetta pystyi säätämään. Syvällä oli pimeää ja painavaa. Miekkavalaat ja kalaparvi jäivät taakse, kukaan sukeltajista ei myöskään lähtenyt perääni. Yritin tähyillä valasta ja sytytin kypärän lampun. Suuntasin valokeilan alaspäin, se häilyi vihreässä vedessä ja hukkuu pimeyteen. Valas ui siellä yhä, pois päin minusta. Sitten se katosi. Jäin pitkäksi aikaa paikoilleni, mutta en huomannut, mihin valas meni. Lahti ei ollut kovin syvä, noin viisikymmentä metriä, joten paljon syvemmälle sen ei olisi pitänyt päästä. Nostin katseeni.

Toisten sukeltajien varjot erottuivat kaukana valoa vasten. Happipullo kohisi, kuplat purkautuivat kohti pintaa. Olin keskellä hiljaisuutta ja vain pysyttelin paikoillani, täydellisen yksin.

Pinnalla ohjaaja hymyili kireästi, ei huutanut, ei halunnut pilata tunnelmaa hyvin onnistuneen retken jälkeen. Turistit olivat kuitenkin tyytyväisiä, saksalaisrouva muiden mukana oli ollut niin tohkeissaan että tuskin oli huomannut parinsa katoamista. Luulen, että sukellus teki myös minulle hyvää. Kun lähdimme kotiin koko horisontti näytti hieman toisenlaiselta, vuoret, taivas, kaikki.

16.9. En tajua, minne valas saattoi kadota. Quebecin lahti on pitkä ja kapea, ja kapenee kaupunkia kohti. Meidän olisi pitänyt nähdä sen hengittävän paluumatkalla. Täytyy kysyä Pembertonilta, mikä valas käyttäytyy noin. Voi tietysti olla, että olen erehtynyt.

Puhuin Maryn ja Annan kanssa puhelimesta. Tai Anna jokelsi puhelimen luuriin ja minä puhuin. Anna on nyt puoli vuotta ja kasvaa kauhistuttavalla nopeudella. Hän on tuplannut syntymäpainonsa ja on joka viikonloppu vähän eri näköinen. On kauhea sääli olla poissa hänen luotaan nämä viikot, mutta minkäs teet, arktinen kesä on lyhyt ja leipää on saatava pöytään. Isoäiti usein huokaili, miten lapset kasvavat liian nopeasti. Nyt ymmärrän, mitä hän tarkoitti.

18.9. Jack on nyt pilkottu ja odottaa käsittelyä.

Luut törröttävät rannalla siinä mihin laskuvesi valaan jätti. Intiaanit keittävät valaan rasvaa koirille. Pullot on siivottu pois ja lasinsirpaleet kerätty. Koko tienoo löyhkää kuvottavalta. Myös me olemme saaneet osuutemme, pienet siistit näytteet nahasta, luuytimeistä ja lihaskudoksesta minigrip-pusseissa. Norton hääriä laboratorioissa aamuvarhaisesta iltamyöhään. Kuulen, miten hän kolistelee oven takana.

Olen tuijottanut 60-luvun dioja valopöytää vasten koko illan niin, että silmiä särkee. Kyllä se on sama valas, mutta jos alkuperäinen iänmääritys pitää paikkansa, se ei ole vanhentunut päivääkään. Miten se on mahdollista?

Mitä enemmän ajattelen asiaa, sitä enemmän se alkaa muistuttaa arktista illuusiota, fatamorganaa. Kohde,

joka näyttää kaukaiselta, onkin tarkemmin katsottuna aivan läheltä. Jostakin syystä minusta tuntuu, että ratkaisu on aivan yksinkertainen. Minä en vain näe sitä.

20.9. Jälleen isoäidin luona. Puutarha ja talo ovat entisensä, kuusetkin onneksi vielä pystyssä. Sukelluksella saavutettu hyvä tuuleni katosi töissä täysin, mutta nyt se on palannut takaisin. Isoäiti täyttää ristisanatehtävää keittiön ikkunan ääressä, ja ensimmäistä kertaa tajuan, miten hätkähdyttävän samanlaiset silmät hänellä on kuin tyttärelläni. Yllätän itseni kysymästä:

”Millainen sinun isäsi oli?”

Mummo miettii hetken, yrittää muistella.

”Isä kuoli, kun olin ihan pieni, en muista hänestä oikeastaan mitään. Se oli sukellusonnettomuus. Siihen aikaan se oli vaarallista touhua, laitteet eivät olleet silloin kovin hyvä. Tai sitten hai hyökkäsi. Isä oli armeijassa, eikä omaisille aina kerrottu.”

Isoäiti puhuu kevyesti. Siitä on kauan, miten hänen äitinsä oli selvinnyt leskenä pienen lapsen kanssa, hän ei kerro tarkemmin. Ilmeisesti hyvin, koska eli niin vanhaksi. Menen puutarhaan. Oksat riippuvat leikkaamattomina keittiön ikkunan ulkopuolella, omenat niissä ovat kypsiä ja painavia. Isoäiti aikoo tehdä niistä mehua. Haen pressun, levitän sen sammaloituneelle nurmelle ja ravistan.

24.9. Norton ei tullut tänään töihin. Lisen mukaan hän on masentunut. Siinä ei sinänsä ole mitään ihmeellistä, Nortonin kaltaiset sählääjät polttavat itsensä helposti loppuun. Tämä on Pembertonin näkemys, ei minun. Ilmeisesti Nortonin hypoteesi ei pitänyt paikkaansa, valaan kudoksesta otetut näytteet osoittavat normaalia ikääntymistä, mutta eivät muuta. GlixoCorp oli viimeisimmässä muistiossa enää kohteliaan kiinnostunut. Uusia muistioita ei ole tullut.

Lise tunnusti minulle kahvipannun äärellä, että laskee päiviä talven tuloon ja siihen, että voimme pakata tavaramme ja lähteä pois. Hän on sitä mieltä, että vanhassa diassa oleva tunnistuskuva on poikkeus säännöstä, täysin samanlainen pyrstö toisella valaalla, ehkä sukulaisella. Mainitsin hänelle retkestäni Quebeciin, miten olin nähnyt valaan katoavan

© Kuco / Dreamstime.com

sukelluksella, mutta hän ei tuntunut tajuavan, mistä puhuin. Alan itsekin epäillä, tapahtuiko se oikeasti.

30.9. Eilen oli viimeinen työpäivä. Matkustimme kaikki juhlimaan Quebeciin, jopa Norton. Työkaverit laittoivat oluttölkkit kiertämään jeeppin takapenkillä, ja Nortontkin alkoi näyttää iloisempaa naamaa. Illat ovat tähtisiä ja pimeitä, tuuli kylmä. Suostuin porukan kuskiksi, sillä halusin sukeltaa vielä kerran. Tällä kertaa halusin mennä yksin, otin vain Pembertonin mukaan ajamaan moottorivenettä. Varusteita vuokraava tyttö ei näyttänyt kovin tyytyväiseltä, mutta leppyi, kun kuuli minun olevan meribiologi. Ehkä Pembertonin risupartainen olemus herätti hänessä luottamusta, ihmisistä ei koskaan tiedä.

Oli myöhäinen ilta, kaikki laivaliikenne oli lakannut satamasta. Pemberton ohjasi kumivenettä ja poltteli, vastoin kaikkia periaatteitaan, heitti North State -tumpin mereen ja ryysti samalla oluttölkistään. Hän ei kysynyt minulta mitään. Pysähdyimme matalikolla ja Pemberton auttoi laitteet selkääni. Ajattelin Annaa ja Marya ja ikävä oli niin kova, että kurkkua kuristi. Sitten sukelsin veteen.

Veden paine ympäröi minut, pimeä vesi hävitti kaikki vaikutelmat ajasta ja paikasta. Ehkä toisenlaisessa elementissä elävät, meitä raskaammat olennot tuntevat eri tavalla myös ajan painon. Ehkä aika kohtelee niitä toisella tavalla, taipuu, muovautuu niiden ympärillä sen sijaan että kuluttaisi ja rapistuttaisi niin kuin meitä muita. Suuret valaat elävät ajan laskoksessa, johon me emme pääse, mutta tällaisina hetkinä voimme aavistaa, millaista se on.

Pinnalla, syvällä. Ohitan yhden aikakauden, sitten toisen. Etsin reittiä takaisin. Pinnalla kulkevat aurinko ja kuu, syvällä risteävät merivirrat, tulee lämmin vuodenaika, tulee kylmä. Uin niiden kaikkien lävitse, uin maailman ääriin. Joinakin öinä uin tähtiin saakka. Syvällä merenlahdessa on käytävä, jonka lävitse kulkemalla pääsee maailman toiselle puolelle. Siellä kaikki on toisin, taivas ja vuoret, mutta kummasta paikasta minä alun perin tuloin, en voi muistaa.

Olen uinut valtamerissä pian 130 vuotta. Vaihtoehtoni käyvät vähiin. Joko vajoan hitaasti pohjaan ravinnoiksi meren pienimmille, tai annan periksi houkutukselle ja saan tietää, millainen kohtalo meitä rannalla odottaa. Ja kun kerran on joutunut painovoiman sieppaamaksi, ei ole enää paluuta. Me uimme koko elämämme meressä, mutta he elävät siellä, mistä me olemme tulleet. Ylhäällä asuvat ovat päässeet toiselle puolelle, lopullisesti. Ja kun palaan takaisin, hän odottaa minua, valon olento.

32.9. Taivas lupaa sadetta. Mary ja Anna olivat jo perillä isoäidin luona, kun soitin kentältä. Ajoin rauhallisesti pikkuteitä, enää ei ollut kiirettä. Kävelemme puutarhassa. Raskaiden sadepilvien alla, iltapäivän viistossa valossa tuntuu kuin aika olisi pysähtynyt.

Lasken vauvan käsivarreltani nurmikolle, hän istuu ulkoiluhaalarissaan hieman huterasti, kuin tuulenpuuska voisi kaataa hänet kumoon. Oksa raapaisee poskeani, otan omenanraakileen käteeni ja puraisen. Vauva nauraa.

© Saara Henriksson 2009

MUUMIOKUKKA

Helena Kyllijoki

Joutsenjalkoja myytiin marketissa. Ne tulivat Kiinasta läpinäkyvissä pusseissa, joiden kuori oli pehmeää, rapisevaa sulkaa.

Aliisa hypisteli uteliaana pakkauksia. Niiden sisältä pilkottivat oranssiset varret, pienet räpylät sekä osa käyttöohjeista. Niissä kerrottiin, kuinka jalat väännettiin täysimittaisiksi, napsautettiin vakaiksi ja salvattiin kaksoislukituksella omien jalkojen tilalle. Hinta ei ollut mahdoton, tammikuun ajan jalkoja myytiin kanta-asiakastarjouksessa.

Aliisa ei ollut kanta-asiakas. Hän oli marketissa ensimmäistä kertaa. Itse asiassa, hän ei ollut huomannut markettia koskaan aiemmin, vaikka ajoi sen ohi joka päivä.

Räntäsade oli alkanut heti kaupungista lähdön jälkeen. Näkyvyys moottoritiellä oli ollut surkea. Aliisa oli puristanut käsiä rattiin, yrittänyt pitää kurssin vakaana liukkaalla pinnalla ja siristellyt silmiä tuulilasin pyyhkijöiden viuhunan lävitse. Autot edestä ja takaa olivat kadonneet. Räntä ja musta peittivät maiseman. Valo oli noussut äkisti pimeän keskeltä, levähtänyt pellon yli ja jäänyt sykkimään siihen kuin majakka: Marketin kirkkaat mainosvalot.

Silloin Aliisa oli muistanut sähköjohdon. Se oli maannut jo viikon kuori rikkinäisenä joulukuusen alla ja sätkytellyt äkäisiä kipunoita. Aliisa oli näppäissyt vilkut oikealle ja kääntänyt rattia niin äkisti, että takaa pimeästä ilmestynyt pakettiauto oli töytäissyt äkäisesti puskuria. Tööttäys oli ollut uhkaava ja noussut taivaalle yhä kovenevana varoituksena kuin terässiipinen lintu.

– Ei ole takuuta, myyjä vastasi Aliisalle. – Jalat ovat bulkkitarvareita, tuodaan yhtenä lastina, lisää ei tule. Mutta jos tuote on viallinen, voitte palauttaa sen. Se kuuluu kuluttajansuojalakiin.

Myyjä sanoi sanat ilman painoja ja vailla sävyjä. Kasvoja Aliisa ei erottanut. Myyjän mustasta taskusta pilkotti oranssia. Aliisa rypisti otsaansa ja katsoi tarkemmin: linnun räpylät?

Hyllyt olivat jo melkein tyhjät. Myyjä pyyhki vaiti hyllyiltä höyheniä. Aliisa ei muistanut

nähneensä joutsenjaloista minkäänlaisia mainoksia. Ei kampanjoita, ei lupauksia. Silti käsiä ilmestyi tasaiseen tahtiin ja pussit lentelivät kaaressa ostoskärryihin. Tömps, töts, puf. Aliisa vilkuili kärryjä työntäviä asiakkaita mutta näki vain jalkoja: Siroja farkkusääriä, pitkiä trikoojalkoja, lasten prinsessasukkahousuja. Mihin he joutsenjalkoja tarvitsivat? Sivulta lähestyi rattaat, niitä työnsivät vieraat sääret. Pusseja oli jäljellä enää yksi. Aliisa nappasi sen viime hetkellä ja lähti etsimään sähköjohtoa.

Räntä oli muuttunut sateeksi, kun Aliisa vihdoin parkkeerasi kotipihalle. Hän sammutti auton ja istui hetken hiljaa, kuunteli pisaroiden ropinaa. Kaikkiolla oli pimeää. Joutsenjalat sylissä tuntuivat kevyiltä ja haurailta.

Aliisa sytytti tulen uuniin. Sitten hän vaihtoi joulukuusen johdon ja sytytti valot. Ilma vanhassa talossa oli kosteaa ja iholla hytisi. Aliisa lämmitti lasillisen herukkaviiniä ja kähertyi villatäkin alle. Tuli rätsi ja poksautteli puita. Viini lämmitti sisuksia. Kuusen lamppujen valo näytti erilaiselta, elävältä ja väreilevältä. Silmät lupsahtivat kiinni. Sade yltyi, tuuli tanakoitui. Vesi läiskähteli ikkunoihin. Aliisa puristi joutsenjalkoja hellästi itseään vasten.

Vesi sulatti varpaista räpylät. Ihoa vuoli kylmä. Kloorintuoksu ujuttautui sieraimiin, levisi keuhkoputkiin ja Aliisan sisään. Altaan vangittu vesi, kuohittu ja taltutettu, oli Aliisan turva. Ihmisten katseet kulkivat turkoosin veden läpi, eivät koskaan tavoittaneet häntä. Jaloista kasvoi pyrstö, käsistä evät, vartalo venyi, hän sai kalan kyljet, liukkaat ja limaiset. Kuinka vaivatta hän liikkui, eteni, ohitti muut altaassa leikiten. Kääntyi päädyistä, loiskautti pyrstöään kuin keikaillen ja sukelsi syvälle. Hän tunsu muiden ihailun ja vaitonaiset katseet penkkiriveiltä. Hän kuuli kuiskaukset, ne kiirivät veden pintaa pitkin ja kaikuivat korvissa. Kuinka notkea tuo onkaan! Kääntyy ja taipuu, kuin ei ihminen lainkaan.

Hän hengitti veden alla, vaihtoi kaasut, pyrstösi, suomusi. Aina yhden evän mitan muita edellä. Kukaan ei voinut hänelle mitään, vesieläimelle. Hän oli paistatellut salamavaloissa kaula taitouinnin palkinnoista venyneenä, joutsenkaula.

Kunnes tuli se.

Vesi katosi. Hän jäi altaan pohjalle. Jalkoja ei ollut. Vain pyrstö, kuivuvat kyljet. Kidukset jotka haukkoivat tyhjää. Hän ei päässyt yksin pois.

Hänet vangittiin, rajat ja liikkumatila, kutistettu maailma. Minne tahansa hän katsoi, näkyi seinä ja altaan kaakeleita, saumausaineella tarkkaan rajattuja – eikä yhtään vettä.

Tiedäthän sinä sen, muumiokukan?

Ei, ei hän tiennyt silloin.

Aliisa heräsi yöllä. Tuli oli sammunut. Uusi sähköjohto oli kipinätön. Mutta joulukuusi loisti. Sen valot välkkyivät pimeään keskellä kuin kuusen sisuksista nousseina, hehkuivat ja tanssivat pitkin seinää, sukelsivat ja kääntyivät, ja kun ne pyyhkäisivät Aliisan syliä, joutsenjalkoja, jotakin liikahti ikkunan takana, kuin suurten siipien kahahdus.

Aamulla sade oli lakannut. Aliisa sytytti tulet uudestaan, keitti teetä ja söi kullhollisen puuroa, jonka keskellä kellui keltainen voisilmä. Talossa oli hiljaista. Hän kurkisti ikkunasta: Maassa makasi valkoisia läikkiä, kuin vetiseen multaan unohtuneita röntälumen kekoja. Aliisa rypisti otsaansa. Lunta ei ollut näkynyt vuosiin. Talvet olivat kadonneet kauan sitten, monet eivät enää muistaneet millaista oli hiihtää tai luistella. He olivat sopeutuneet: mutaisiin peltoihin, lumettomiin päiviin ja iltapäivien pimeään. Valkoiset keot liikahtivat. Tuuli tuuppi niitä puuskittain hajalle, ilmassa pyörteili valkeaa huntua. Höyheniä? Kaukana lahdenpoukamassa näkyi liikettä. Aliisa haki kiikarit ja tarkensi: Joutsenjalkaisia uimareita. Ne kiitivät pitkin sulaa järven pintaa kuin kirkaat purjeveneet.

Ulkoa kuului tööttäys. Terävä ja reipas. Aliisa säpsähti. Hän työnsi nopeasti joutsenjalat piirongin laatikkoon piiloon. Kuistilla kolahti.

– Päivää taloon.

© Georges Kyrillos / Dreamstime.com

Aliisa ei nähnyt tulijan kasvoja. Otsatukka oli pitkä, nuorison suosimaa mallia, ja katse suuntautui alaspäin, kohti jalkoja. Ne olivat lyhyet ja leveät. Vieras asteli kysymättä sisälle. Aliisa perääntyi.

– Anteeksi, taisin pelästyttää.

Vieraan ääni oli pehmeä ja ystävällinen. Hän suuntasi olohuoneeseen kuin tuntisi reitin. Takin sivuilla ja lahkeissa oli paljon taskuja, mustia ja säntillisiä, niistä roikkui johtoja ja meisseleitä. Ja jotain oranssia.

– Tulin tarkistamaan ostamasi sähköjohdon. Kuuluu marketin hyvään palveluun. Ja lisäksi toin kaupanpäälle saamasi palohälyttimet, jotka unohdit tiskille. Asennan nekin, omasi näyttävät vanhoilta. Toimivatkohan nuo enää.

Vieras puhisi, ja kokeili sähköjohtoa lupaa kysymättä. Aliisa katseli kuinka kuusen sähkökynttilöihin syttyi valo, joka väreili kieppuen pitkin huoneen seinää. Häntä pyörrytti. Vieras naurahti tyytyväisenä ja irrotti johdon.

– Hienosti toimii. Ja sitten hälyttimet. Ne on hyvä olla olemassa. Jos jotain sattuisi.

Vieras lähti yhtä nopeasti kuin oli tullutkin. Aliisa ei tarjonnut kahvia eikä pipareita. Hän sujautti jalkansa saappaisiin ja seurasi vierasta pihalle. Vieras katosi autoon ja heilautti kättään. Auton ikkunasta leijaili pihalle höyhen. Aliisa nappasi sen nopeasti ja vangitsi nyrkkiinsä. Hän katsoi autoa tarkemmin. Siinä ei ollut marketin mainoslogoja, kyljet olivat sileät ja kiiltävät. Mutta puskurin poikki kulki pieni raapaisu, lommon alku. Auto peruutti portista taitavasti. Kissa loikkasi ojusta auton eteen, ehti juuri väistää takaisin penkalle. Auton tööttäys oli uhkaava ja nousi taivaalle yhä kovenevana varoituksena kuin lentoon lähtenyt äkäinen

lintu.

Aliisa avasi nyrkkinsä: kämmenen risteilevät vaot olivat täyttyneet vedellä. Höyhen oli poissa.

Hän puki lämpimästi päälleen, kaivoi joutsenjalkansa laatikosta ja suuntasi rannalle. Kivet olivat kylmiä, hän istui silti. Kiikarien linssien läpi Aliisa näki naapurinsa mennä polskivan ulapalla, seurasi pienten lasten ja pullakoiden aikuisten riemukasta joutsenuintia. Voisihan hänkin mennä. Sopeutua. Unohtaa hetkeksi jalkojen virheasennot ja hankaavat muhkurat. Hänkin voisi olla noin, purjehtia ylväänä ja uida ulapalle. Hänellä oli pitkä kaula, hän nostaisi sen ylös, levittäisi kätensä. Joutsenkaula, niin hänelle oli sanottu taitouinnissa, se oli lajin vaatimus. Se olikin ainoa vaatimus, jonka Aliisa täytti myöhemmin, kun kaikki se oli tapahtunut.

Aliisa käpertyi sykkyrään, kätki kaulansa. Ei hän voisi mennä. Ei näyttää jalkojaan. Muumiokukka, äiti oli sanonut, sellainen sinusta on tullut.

Luistelijat olivat jättäneet rannalle vanhat jalkansa siisteihin pinoihin. Aliisa nousi ylös, kierteli ja katsasti toisten jalkoja. Hän voisi varastaa itselleen uudet. Nämä, hän ajatteli ja nosti maasta trikoisiin verhotut pitkät ja hoikat sääret, joiden varpaat oli peitetty muodikkaisiin ballerinoihin. Näillä kelpaisi jumpata ja uida, voisi pitää pieniä bikineitä rannalla, ojennella sääriään ja keikutella minihametta. Hän suuntasi katseensa ulapalle: jalkojen omistaja kiiti nauraen joutsenleikissään, kisaili piruetteja. Muumiokukka. Sen pintaa peittää kelmu, valkoinen sitkeä nukka. Se on sykerössä, kuin homeen kätkemä. Eleetön, muttei eloton, hengittämätön muttei hengetön. Aliisa laski jalat nopeasti takaisin puun alle, ja kiiruhti kotiin.

Kuistin portaikko oli höyhenien peitossa. Aliisa asteli varovaisesti niiden läpi, varoi liukastumasta.

Ilalla hän lämmitti saunan. Vain pimeässä Aliisa liikkui vapaana ja ilman vaatteita. Saunasta pienelle lammelle, joka jaksoi vielä jäätyä. Lammen avannon musta reikä oli Aliisan reitti pois, ja johonkin, siellä jaettiin matkoja jalkoihin ja menneisiin pyrstöihin, ojennettiin takaisin tunteita.

Avannossa Aliisa sulautui veteen. Kylmä salpasi hengen. Pimeässä ei kukaan nähnyt, ei tiennyt, valinta oli tehtävä aina uudestaan, jäädä vai nousta takaisin,

se oli aina yhtä vaikeaa, ja hän pitkitti sitä joskus kuin kokeillen seiniensä kestävyyttä, kuinka jalkoja ei tuntenut enää, vesi oli syönyt ne, lutkutti osaksi leviä ja heiniä, sormet muuttuivat jääksi ja hengitys hyhmettyi. Vasta silloin, kun hänestä tuntui että hän oli melkein osa vettä, pimeää kylmää rajatonta, hän vääntäytyi laiturin tikkailla, nosti jäiset raajansa vedestä, ja joskus, kun kuunvalo osui oikeassa kulmassa, oikeaan kohtaan, hänen jalkansa näyttivät suomalaisilta, iho kiilsi nahkaevää, ja silloin hänen oli ryömittävä laiturille, kontattava pitkin jäätä. Eikä kukaan enää huutanut, tyttö mikä sinun on, pitääkö sinun tuolla lailla! Kukaan ei huutanut, vaikka hän pysähtyi hetkeksi laiturille makaamaan, tunsu kuinka sydämen lyönnit harvenivat kylmään pakkaseen. Ja silloin hän kiepsautti itsensä ympäri, jatkoi matkaa kohti saunan avoinna loimottavaa ovea, josta kajasti pelastus.

Piti hänen. Kyllä hänen vain piti. Hän vastasi, vaikei kukaan enää kysynyt. Huusi melkein.

Saunan eteisestä löytyi valkoisia höyheniä.

S euraavana aamuna lahdenpoukama täyttyi taas uimareista. Koko päivän Aliisa kiikaroi rannalla ulapalla kiitäviä joutsenjalkoja. Ilma viileni nopeasti: yöksi oli luvattu pakkasta. Kukaan ei uskonut enää. Uimarit jatkoivat kisailuaan, kuvittelivat höyhenten suojan. Aliisa ajatteli jäätyvää järven pintaa, kuunvaloratoja, kuinka jalat liukuisivat tasaisesti, vailla ääniä, ja jääriite rapisisi vatsaa vasten. Hän hytisi. Oli noustavana kuin avannosta, kiiruhdettava kotiin. Hän voisi palata yöllä.

Hälyttimien äänet kuuluivat jo kaukaa. Ne huusivat kuin lentoon pyrkivät vangitut joutsenet. Talo hohkasi pimeään pellon keskellä, levitti kuusesta kumpuavaa valoa, joka karkasi ikkunoista, suihkusi savupiipusta, lensi talon ympäri kuin villiintyneet linnut. Eikä yhtään savua, ei yhtään tulta.

Talo oli vaiti, kun Aliisa astui sisään. Lattioita peitti valkoiset höyhenet, ilmankeveät, leijailijat vielä lamputta pöydälle.

Aliisa lakaisi höyhenet pois, löysi kukan niiden alta. Se oli väritön, supussa ja sykertyneenä, näytti kuolleelta ja hengettömältä. Aliisa puhalsi kukkaan. Se ei värähtänyt. Aliisa oli silti varma, että se oli elossa.

Oli täysikuu ja pakkasta, keskiyö. Aliisa käveli rannalle, taivaalta satoi höyheniä. Järvi ei ollutkaan

tyhjä. Aliisa pysähtyi häkeltyneenä. Minne tahansa hän katsoi, hän näki päitä, kauloja ja käsivarsia. Kaikki uimarit paikoillaan, aikuiset ja lapset, kiiltävällä lammien jäällä, kiinni jäätyneinä kuin vesilinnut.

Muumiokukka. Tiedäthän sinä sen? Aliisa tiesi sen hyvin. Kun vesi koskee kukkaa, se sukeltaa hetkeksi veden alle, karistaa kalvonsa ja paljastaa kätöksensä. Se nousee pintaan ja avautuu, levittää terälehtensä kuin siivet ja esittelee hehkuvat värinsä, joista valo siroaa. Kukka imee toisten katseet ja muumioittaa katselijat värittömiksi.

Kun kukka koskee vettä, se saa kukkia yhden päivän. Se loimuaa, kelluu keveänä veden pinnalla, se on vapaa ja kaikkien ihailtavissa. Kun yö laskeutuu, kukan aika on täynnä. Yksi päivä. Yö vie sen takaisin muumioksi, eikä se avaudu enää koskaan. Ei koskaan.

Aliisa ajatteli, että aika oli tullut.

Hän irrotti jalkansa, ja napsautti tilalle joutsenjalat. Vanhat jalat painoivat ja kaatuivat tömähtäen jäiseen maahaan. Ne olivat turvonneet, täynnä kiristäviä arpia, joiden alta pursusi liha ja kudostusta, bakteerien syövyttävät onkalot. Aliisa sulki silmänsä. Hän näki yhä tulen ja haistoi savun, eikä kauhu ollut väljähtynyt vuosien varrella. Mutta kun jalat makasivat hänestä irti puun alla, ja hän otti ensimmäiset vaappuvat askeleet uusilla jaloilla, tuntui kuin liekit jäisivät taakse, kuin kuumuus hellittäisi ja savun kitkeruus taipuisi. Se oli sinun syysi!

Aliisa laskeutui jäälle ja liukui. Niin keveästi hän oli silloin loikannut tulimeren yli, kurahousut olivat sulaneet jalkoihin, ja palaneen kumin tuoksu kaivertanut nielua. Hän näki edessään pelastajien silmät, kauhua ja inhoa nielevät katseet, kuinka joku oksensi katsoessaan hänen jalkojaan, joissa sula kumi hyhmettyi käryvää lihaa vasten. Lapsi parka, voi sinua lapsi parka! Ja silloin, kun palomiehet olivat huutaneet, ettei kukaan enää pelastu talosta, vasta silloin hän oli sulkenut silmänsä, lakannut katselemasta omia jalkojaan ja nähnyt pikkuveljen lähtevän tulen keskeltä, joutsenjalat ja valkeat siivet, hän oli nähnyt sen kaiken palomiesten takaa, pikkuveljen silmät. Se oli sinun syysi! Aliisa oli kuullut äidin huudon,

nähnyt kuinka äiti riuhtoi palomiesten tiukassa otteessa, valmiina syöksymään pikkuveljen perään. Silloin Aliisa oli menettänyt tajuntansa, lakannut kuulemasta ja näkemästä.

Jää oli kirkasta ja tasaista. Jalat liukuivat vakaina. Aliisa levitti kätensä sivuille, höyhenet rapisivat. Hän näki valkeat kädet, kiiltävät sulat, ja jäätyneet uimarien tyngät, kuinka hän puhalsi heitä kohti, ja ilma oli tulta, vanhaa tulipalon kuumaa hän puski sisältään, sulatti jään ja teki avantoja, poltti jäähän väyliä toisten kulkea. Kaiken sen, mikä oli hänen sisälleen keräytynyt, hän käytti nyt. Aikaa oli yö, yksi muumiokukan tarkoin varjeltu hetki. Hän näki kuinka jäätyneet sulivat, joutsenjalat alkoivat potkia ja uimarit vapautuivat, polskivat kohti rantaa, kohti hänen rujoja jalkojaan.

He näkisivät hänet vihdoon. Ja hän saisi heidät kaikki pois, tyhjentäisi jään.

Mitä enemmän hän puhalsi, sitä enemmän valkoista häneen itseensä kertyi. Kädet olivat jo aivan valkeat, joutsenen siivet, kyljet höyhenen kevyttä, ja kun puhallus alkoi loppua ja hän sai auki viimeisen avannon, hän varmisti että kaikki olivat turvassa, kerääntyneet hänen jalkojensa ympärille. Hän kuuli heidän äänensä, pelästyksensä ja helpotuksensa, kun he löysivät omat jalkansa, saivat ne takaisin.

Aliisa laskeutui veteen. Kuinka kevyttä voikaan olla, jalat toimivat, kylmät jäähileet, kuutamoinen kuin majakka, hän levitti siipensä, höyhenensä, antoi kuun valon kulkea ylitseen. Nyt hän esiintyi ja muut katsoivat rannalla, hän tanssi veden pinnalla, kuuli kuinka muut taputtivat, hän oli taas niin kuin kerran, altaassa muiden katsottavana, niin kevyt, yhä kevyempi, hän katsoi taivaalle ja näki joutsenen, tutun katseen. Hän levitti siipensä ja nousi ilmaan, kohosi palomiesten yli. Savu oli hälvennyt, ja horisontti aukui: Pikkuveljen silmät.

Hän erotti talonsa kieppuvat valot pimeään pellon keskellä, kuuli hälyttimien villiintyneen soiton. Ja alhaalla lammella, hän näki sen vihdoon itse, tunsu heti. Hänen oman mustan avantonsa keskellä, keskellä kiristyvää pakkasyötä, kellui punainen hehkuva kukka.

Sinä kesänä oli paljon valoa ja lämmin maa, aurinko korkealla. Niityt puskiivat paksua ruohoa ja varjot leikkivät hämärissä metsissä, kun seisoin ulkona äidin ja isän kanssa ja työnsin ahaat jalkani multa. Äidin vatsa oli suuri ja pyöreä, ja isän silmät hymyilivät, kun hän katsoi äitiä, ja me seisomme hiljaa paikoillamme, kunnes olimme maasta kylläisiä ja saatoimme mennä rantaan huuhtomaan jalkamme ja uimaan kirkkaassa vedessä.

Sateisena elokuun yönä syntyi pikkuveli. Märkä, ryppyinen ja heti nälkäinen. Isän sylissä se sätki pienillä jaloillaan vimmatusti, mutta rauhoittui heti kun pääsi takaisin äidin lämpöön, äidin pehmeää ihoa vasten. Minä kiipesin isän polvelle ja hieroin nenääni hänen poskeensa, joka tuoksui mullalle ja savelle, kaikelle hyvälle. Jo parin päivän päästä äiti vei vauvan puutarhaan ja antoi tämän ensi kertaa kokea, miltä maa tuntui jalkojen alla. Pikkuveli värisi ilosta, ja meitä nauratti hänen onnensa.

Kauniina, tyynenä syyspäivänä isä alkoi lakaista puidenlehtiä kasoiksi, joiden alla maa pysyisi sulana kevääseen asti. Kasojen alle tarvittiin lehdestä, metsistä ja niityiltä monenlaisia kasveja pitämään maa ja meidät terveinä talven yli. Äiti lähti niitä keräämään ja käski minun katsoa vauvaa sillä aikaa, mutta äidin mentyä juoksin ympäri pihaa ja sotkin lehtikasoja. Lopulta isä kaivoi minulle ja vauvalle kuopan, ja siinä me köllötelimme ja katselimme taivaalla lipuvia pilviä ja minä kerroin pikkuiselle, mitä ne pilvet oikeasti olivat. Pallo, vene, vati, minä luetteloin ja osoitin taivaalle, mutta vauvan mielestä siellä oli vain ööö ja äää ja yyy. Kun äiti palasi täyden korin kanssa, hän vilkaisi isää ja nosti meidät pois kuopasta. Isä naurahti ja sanoi tarvinnensa vain työrauhaa.

Haravoinnin lomassa isä haisteli tuulia ja nosti sormensa pystyyn tunteakseen ilmavirtojen liikkeit. Meitä oli nyt yksi enemmän ja talvi tulossa minä hetkenä tahansa, hän sanoi ja yritti näyttää huolestuneelta, mutta minä näin hymyn hänen silmissään. Kun sanoin siitä, hän myönsi, ettei talvea tarvinnut pelätä. Se on kuin etäinen sukulainen; tulee kutsumatta, tuntuu ensin kiusalliselta, mutta juuri kun totut,

vieras pyytämättä lähtee. Äiti kätki yrtejä maahan ja sanoi, että talvesta pitää vain iloita, sillä se tekee meistä vahvempia.

Pikkuveli nukahti vaahteranlehtikasaan, ja punaruskea perhonen laskeutui hänen poskelleen kuin kurkistaakseen nukkujan uneen. Kiipesin laakealle kivelle katselemaan, miten naapureissakin haravoitiin lehtiä. Kaikkialta kuului iloisia ääniä, ja pihoilla ja teillä oli vilskettä, sillä kesänsä metsissä ja kukkuloilla vietäneet olivat palanneet tekemään talvivalmisteluja.

Äkkiä huomasin, miten paljaksi kaikki puut olivat tulleet. Koko kesän ne olivat suojanneet meitä auringonpahteelta, ja nyt kun aurinko alkoi vieraila harvemmin, ne pudottivat lehensä, ettei yksikään valonsäde menisi hukkaan. Maassa lehdistä tulisi uutta multaa eikä multa loppuisi milloinkaan, eivät puutkaan. Maa, puut, aurinko, ne kaikki pitivät meistä huolta, meidän oli hyvä olla.

Laskeuduin kiveltä ja käperryin takaisin kuoppaan. Tuuli ravisteli puiden tyhjiä oksia pääni päällä. Mietin asioita, joista olin lehdestä lukenut ja aikuisilta kuulut. Kaikkialla ei ollut yhtä hyvin kuin meidän kylässä. Suurissa kaupungeissa asui niin paljon väkeä, ettei maa riittänyt kaikille, ja siellä monet joutuivat joka päivä astumaan likaiseen multa. Kaikkein köyhimmillä oli vain nokkosvedellä kasteltua hiekkamaata. Minun tuli paha mieli, kun ajattelin sellaista.

Äiti kysyi, voisinko nousta kuopasta ja hakea talven varalle nipun kuumeyrtejä. Niitä kasvoi ainoastaan lehdossa ja sielläkin vain yhdessä paikassa, jonka olin edellissyksynä oppinut, mutta nyt sanoin olevani niin pieni, etten voisi mennä yksin minnekään. Isä ihmetteli, olinko vuodessa kutistunut pieneksi jälleen. Mutristin suutani. Ei minun tarvitse kerätä, kun ei pikkuvelikään kerää, minä sanoin. Äiti huokaisi, lupasi hakea kuumeyrtit itse seuraavana päivänä ja lähti viemään vauvaa sisälle nukkumaan. Isä laittoi haravan nojalleen puunrunkoa vasten, pörrötti hiuksiansi ja sanoi, että olimme kaikki väsyneitä.

Aamalla heräsin niin varhain, että äiti ja isä nukkuivat vielä peittonsa alla ja vauva tuhisi heidän välissään. Olin ainoana valveilla. Voisin tehdä mitä tahansa, kukaan ei estäisi. Entä jos jotain kamalaa tapahtuisi? Ikkuna oli raollaan. Voisiko sieltä tulla joku? Kuka? Mikä? Villipeto? Millaisia ne olivat? Isä ja äiti olivat sanoneet, että petoja oli vain kaukaisissa maissa eivätkä ne osanneet tulla meille asti, mutta ehkä aikuiset eivät tienneet kaikkea. Nousin vuoteesta ja menin sulkemaan ikkunan. Kylmää ilmaa tulvahti kasvoilleni. Pihalla ei ollut villipetoja. Vain isän harava nojasi puunrunkoa vasten ja tyhjä kori nökötti laakealla kivellä.

Avasin ulko-oven, astuin rappuselle ja pelästyin sen kylmyyttä, mutta saman tien hyppäsin kuuraiselle nurmikolle ja tunsin talven jaloissani. Aurinko piileskeli metsän takana eikä tullut auttamaan. Päätin pärjätä ilman sitä, ja kun hetken seisoin paikallani, ei kylmyys enää kirpaissut vaan jalkapohjani nystyrät herkistyivät ja sulattivat kuuran. Suljin silmäni, painoin jalkoja vuorotellen lujemmin maata vasten ja tunsin, miten voima virtasi minuun. Talven voima, joka tekisi minut entistäkin vahvemmaksi.

Tie lehtoon kulki kylän läpi. Pihalla ei ollut ihmisiä, taloissa ei näkynyt valoja eikä liikettä. Hyppelin ja pompin koko matkan ja tunsin olevani pienen maailman valtias. Minun kylä, minun naapurit, nukkukaa rauhassa, minä valvon ja kerään niin paljon yrttejä, ettei talvi mahda meille mitään.

Ohitin kylän, kuljin metsän läpi, ylitin sillan ja loikkasin pensaiden välistä ojan yli lehtoon. Ja äkkiä selkääni sattui. Sattui niin hirveästi, että kaaduinkin maahan ja äidin kori lensi kauas. Ensin luulin, että puu oli kaatunut päälleni, mutta kun katsoin olkani yli, näin miehen. Rautaista keppiä heiluttavan vieraan miehen. Ja se mies oli vihainen ja huusi, että mikä tolukka oikein olin, kun en osannut lukea. Osaan minä! Isä on opettanut, ja minä luen lehteä ja vuoden päästä menen kouluun ja opin hirveän paljon asioita ja pärjään elämässä! Mies ei välittänyt puheistani, vaan tempaisi minut ylös ja kädestä kiskoen raahasi katsomaan taulua, jossa oli jotain kirjoitusta. Silmäni olivat täynnä kyyneleitä ja hiekkaa, enkä nähnyt lukea, mutta mies luki kovalla äänellä: Alueella kulkeminen ankarasti kielletty!

Ei se ollut mikään alue vaan meidän lehto! Isän,

äidin, minun, pikkuveljen, naapureiden, koko kylän. Oli ollut aina. Lehdossa oli maailman parasta multaa ja siellä kasvoivat kallisarvoisimmat yrtit. Meidän lehto se oli, ja nyt tuo mies väitti, ettei siellä saanut kulkea. En halunnut kuunnella sellaista! Potkaisin miestä jalkaan ja lähdin juoksemaan niin lujaa kuin pääsin, mutta tielle päästyäni kaaduinkin ja pelkäsin, että vihainen mies tulee ja lyö minua uudelleen, lyö monta kertaa, kunnes uskon, ettei lehdossa saa kulkea.

Kukaan ei tullut, kukaan ei lyönyt. Nousin varovasti pystyyn. Polvesta valui verta. Veressä on kaikki. Jos veri loppuu, ei ole mitään. Minä kuolen.

En minä kuollut. Naapurin vanha mies oli ikkunasta nähnyt kaatumiseni, kiiruhti luokseni ja kantoi minut kotiin, missä äiti pesi ja sitoivat polveni ja vakuutti, etten kuolisi. Minua alkoi uudestaan itkettää, kun muistin, etten ollut tuonut lehdosta mitään, vaikka olin niin iso, että tunsin kaikki kasvit ja tiesin, mitä pitää kerätä. Äiti sanoi, ettei minun tarvinnut sellaisia mieltä; hän meni itse lehtoon. Mutta ei sinne voi kukaan mennä, sillä siellä on vihainen mies, joka lyö kepillä! Äitiä, isää ja naapuria huvitti. Lapsi on hiukan sekaisin, he naureskelivät. Lepää nyt vähän aikaa, isä sanoi ja peitteli minut vuoteeseen.

Naapuri ehti juuri pihalle, kun tieltä alkoi kuulua melua ja hälinää. Kurkotin katsomaan ikkunasta, isä meni ulos. Väkeä tuntui tulevan joka suunnasta. Tietä pitkin, puutarhojen poikki, pihoilta ja poluilta ilmestyi paljasjaloin kulkevia kylämme miehiä, jotka vähitellen kerääntyivät talomme eteen häliseväksi tummaksi joukoksi. Isä meni miesten luo. Näin, miten hän vuoroin kuunteli, vuoroin puhui, ja välillä kaikki vilkaisivat suoraan siihen ikkunaan, josta äidin kanssa heitä katselimme. Kohta miesjoukko lähti eteenpäin, isä ja naapuri mukanaan. Isä vilkaisi kerran taakseen ja nosti meille kättään mutta käänsi päänsä, ennen kuin ehdimme vastata.

Isä palasi vasta myöhään illalla ja puhui ihan kummallisia. Lehto ei muka ollut enää kyläläisten. Lehto kuului vain yhdelle kaukana asuvalle ihmiselle, joka oli sen ostanut ja joka oli kieltänyt muita sitä käyttämästä. Lehto ei enää tarjoaisi meille ravintoa, talvikin olisi pärjättävä ilman sitä. Äidin silmät tummenivat. Hän kysyi, missä isä oli koko illan jalkojaan pidellyt, kun puhui sellaisia typeryyksiä. Isä sanoi nauttineensa

vain puhdasta purovettä muiden miesten kanssa. Äiti ei uskonut. Isä nosti jalkapohjansa äidin nuuskittavaksi, mutta äiti käänsi selkensä ja alkoi nukuttaa vauvaa, vaikka se oli jo unessa. Isä istuutui vuoteeni vierelle ja pyysi anteeksi, kun ei ollut uskonut juttuani vihaisesta miehestä. Sanoin, että sillä miehellä oli ollut iso keppi. Isä nyökkäsi ja kertoi nähneensä sen itsekin. Nyt äitikin uskoi, ettei isä ollut puhunut höpöjä tai liottanut jalkojaan väärässä saavissa.

Miten maata voi ostaa, hän tivasi. Isä kohautti harteitaan. Ihan kaikkea hänkään ei tiennyt. Kuka sen maan on myynyt, äiti jatkoi ihmettelyään. Kuka on myynyt maan, jota ei kukaan voi omistaa, koska se kuuluu kaikille? Ja miten ihmeessä sille voidaan määrätä hinta? Ja kuka sen maksun saa? Voiko joku ostaa myös ilman, veden, puut, ihmiset?

Isällä ei ollut vastauksia. Ei kenelläkään ollut, vaikka koko kylä niitä haki ja etsi, ja kun ei vastauksia löytynyt, kyläläiset lopulta totesivat, ettei ollut kysymyksiäkään, ja päättivät jatkaa elämää entiseen tapaan: kaukana asuva ihminen unohdettaisiin, lehto olisi kyläläisten käytössä. Sen ja pienten puutarhatilkkujen avulla selvittäisiin taas talven yli. Vihainen mieskin keppinsä kanssa oli poissa, eivätkä isä ja muut miehet halunneet kertoa, mitä hänelle oli tapahtunut.

Sitten tuli aita.

Kukaan ei ensin ymmärtänyt, mikä se oli. Moni repi vaatteensa tai sai haavoja nahkaansa yrittäessään ottaa selvää lehdon ympärille yhdessä yössä kohonneesta rakennelmasta, joka oli niin lujaa tekoa, ettei sitä saatu kaadetuksi, rikotuksi eikä poltetuksi. Vain me pienimmät pääsimme joistakin rakosista lehdon puolelle ja toimme sieltä kasveja ja multaa aidan toisella puolella odottaville aikuisille. Se ei kuitenkaan olisi pitkäaikainen ratkaisu, aikuiset tuumivat ja miettivät keinoja aidan ylittämiseksi tai alittamiseksi. Lopulta löytyi työkaluja, joilla siihen saatiin suurempia reikiä. Talven mennessä koko typerä aita on tuhottu, miehet suunnittelivat.

Uho oli ennenaikainen. Eräänä aamuna reiät oli paikattu ja aidan takana liikuskeli petoja, joilla oli ilkeä katse ja suuret hampaat. Aikuiset varoittivat, että nyt eivät lapset saisi enää yrittää lehtoon, vaikka mahtuisivatkin, sillä silloin pedot raatelisivat hampailaan heidät palasiksi ja nielaisivat mahaansa. Minä en ymmärtänyt. Mistä he puhuivat? Mitkä hampaat?

© Unholyvault / Dreamstime.com

Mikä maha? Isä huokaisi mutta jaksoi selittää, ja minä ajattelin petoja ja niiden neljää jalkaa ja teräviä kynsiä ja suurta suuta ja suussa olevia kivikovia hampaita, jotka tekisivät minusta pieniä palasia, ja kun olisin palasina, putoaisin pedon mahaan, kostean pimeyteen, joka ei koskaan loppuisi. Mitä minä siellä mahassa teen, jos sinne joudun? Isä sanoi, että pedon mahassa lakkaisin olemasta. Mutta kun olin äidin mahassa, en lakannut olemasta! Ei pikkuvelikään lakannut! Isä sanoi, että pedon maha oli ihan eri asia. Äidin mahassa oli elämä, pedon mahassa kuolema.

Isä ei halunnut puhua pedoista enempää vaan alkoi lukea lehteä, äiti ompeli makuuhuoneessa. He eivät huomanneet, miten vauva ryömi kohti ulko-ovea, joka oli jäänyt hiukan raolleen. Entä jos pedot ovat karanneet lehdestä ja odottavat ovementa takana? Istuin hiljaa paikallani ja seurasin, miten pikkuinen lähestyi ovea. Juuri kun hänen pullea kätensä oli työntymässä ovenrakoon, minä ponkaisin pystyyn niin nopeasti, että tuoli kaatui ja isä nosti kummeksuen katseensa lehden takaa. Vedin pikkuveljen turvaan ja suljin oven lujasti.

Ilalla miehet kokoontuivat taas meidän talon edustalla, ja pienen palaverin jälkeen he lähtivät hiljaiseen kävelemään tietä pitkin. Kysyin äidiltä monta kertaa, mihin miehet menivät, mutta äiti ei sitä kertonut vaan seiso i koko illan hiljaa ikkunan ääressä ja katseli pimeyteen. Minä en uskaltanut kysyä, mitä hän siellä pimeydessä näki. Kerran hän kävi pihalla ja palatuaan sanoi, että linnut eivät enää laulaneet, kaikki oli hiljaista, kovin hiljaista.

Isä palasi myöhään. Minä olin jo nukkumassa, mutta heräsin ovenkolahdukseen ja isän ja äidin kuiskuteluun. Kun kysyin, missä isä oli ollut, he lakkasivat puhumasta ja menivät vuoteeseen. Kohta kuulin, miten äiti itki. Vai oliko se isä? Vai itkivätkö he yhdessä niin kuin minä joskus pikkuveljen kanssa, kun toisella oli paha mieli ja toisellekin tuli, kun kuuli toisen itkevän.

Aamulla äiti kertoi, että enää ei kenenkään tarvinnut pelätä; kaikki pedot makasivat lehdossa hengettöminä. Kysyin isältä, miksi ne olivat kuolleet, mutta hän ei halunnut puhua pedoista. Ärähti vain, ettei niitä enää ollut. Niin, ne varmaan tappoivat toinen toisensa, eivät ne muuten olisi petoja, ja nyt jokaisen pedon kuolemamahassa on palasia toisesta pedosta ja kuolemamahoissa pedot lakkaavat olemasta eikä uusia enää koskaan synny. Äiti otti vauvan syliinsä ja meni toiseen huoneeseen. Isän käsi vapisi, kun hän sipaisi poskeani. Olet ihan oikeassa, hän sanoi hiljaa. Vain pedot tappavat.

Pedot katosivat, mutta niiden tilalle ilmestyi suuria meluisia koneita kuin hirviöitä. Ensimmäiset repivät puut juurineen, toiset runtelivat maata suurilla kourillaan, kolmannet veivät mullan pois. Sellaiseen vahinkoon eivät pedotkaan olleet kyenneet. Kyläläisille ei kerrottu, mihin multaa vietiin, mutta jotkut olivat tietävinään, että sitä kuljetettiin ihmisille, joilla oli varaa maksaa mitä vain hyvästä maasta. Ja hyvää maata lehdossa olikin. Iät ja ajat se oli ruokkinut kyläläiset, pitänyt heidät terveinä ja auttanut talven yli, ja kiitokseksi kyläläiset olivat pitäneet lehdosta ja sen maasta hyvää huolta. Nyt he eivät voineet kuin seistä aidan takana ja katsella, miten maata röyhkeästi hävitettiin. Vanhat ihmiset sanoivat tuomiopäivän tulleen, nuoret puristivat käsiä nyrkkiin ja vaativat jotain tehtäväksi, miehet parveilivat, kyläneuvosto piti kokouksia ja joka perheessä laskettiin, kuinka pitkään pärjättäisiin puutarhatilkkujen varassa. Kunpa talvi olisi lyhyt ja lempeä.

Maa routaantui ennätysaikaisin. Purot jäätyivät. Taudit riepottelivat lapsia ja aikuisia.

Pikkuveljeni jalkapohjat hokkivat kuumeisina, eikä äiti saanut häntä imemään kuin vähän lämmintä vettä. Silittelin vauvaa ja ajattelin, että jos hän kuolisi, minäkin kuolisin, ettei hänen tarvitsisi olla kuolemassa yksin. Äiti oli monta yötä valvonut pikkuisen kanssa ja oli niin väsynyt, että nuokahteli istuessaan. Hänen ihonsa oli ihan valkoinen, vain poskilla hehkui punaiset täplät. Isä haki puutarhasta vadillisen parasta maata ja asetti sen äidin jalkojen alle. Äiti kuiskasi kiitoksen ja työnsi jalkansa hetkeksi multa. Minä ehdin nähdä tulipunaaisina hehkuvat nystyrät.

Seuraavana aamuna äiti ei jaksanut nousta vuoteesta. Välillä hän oli niin syvässä unessa, ettei herännyt, vaikka isä sivali hänen jalkapohjiaan kosteilla räteillä. Vauvan kuume nousi koko ajan, isä ei puhunut enää mitään vaan hoiti äitiä ja vauvaa vuoronperään. Minun tuli nälkä ja pyysin isää mukaani puutarhaan, mutta hän vain murahti ja käski minun mennä yksin. Sanoin, etten halua mennä yksin. Hän ei vastannut. Tuskin edes kuunteli. Äiti ja vauva olivat tärkeämmät. Minusta ei kukaan välittänyt.

Isä ei huutanut perään, kun livahdin ulos ja lähdin kävelemään kylälle päin. Joka puolella oli ihmisiä liikkeellä, mutta kukaan ei kysynyt, minne olin menossa tai miten kotona voitiin tai tulisinko käymään sisällä. Kylä on niin murheinen, ettei yksi pieni ihminen ketään kiinnosta, minä ajattelin ja jatkoi matkaani. Ehkä voisin mennä kaupunkiin asti. Siellä olisi vain iloisia ihmisiä, ja kaikki kysyisivät, mitä minulle kuuluu ja voisivatko he tarjota jotain. Niin he kysyisivät ja minä saisin työntää jalkani parhaaseen maahan, sellaiseen, jossa on kasvanut hyvää, vihreää ruohoa ja jossa multa olisi kuohkeaa ja paksua. Kaupungissa olisi aina kesä eikä ollenkaan petoja eikä aitoja eikä koneita. Siellä olisi vain aurinkoa ja lämmintä multaa ja ystävällisiä ihmisiä.

Pysähdyin äkisti. Olin huomaamattani kävellyt lehtoon saakka.

Aita oli kadonnut, koneet olivat kadonneet, puut ja maa olivat kadonneet. Vain joki kulki siinä missä ennenkin, mutta sen vesi oli mustaa ja paksua ja sen pinnalla oli sateenkaaren kuvia. Siellä täällä maasta pulppusi jokeen lisää mönjää ja sen tuoksu teki minulle pahan olon. Minun olisi pitänyt kääntyä takaisin, mutta jatkoin vain syvemmälle lehtoon. Kulku koneiden

raatelemassa maassa oli vaikeaa, ja niin minä kom-
puroin juurakoissa, iskin varpaani kiviin ja nyyhkytin.

Joen toiselle puolelle oli jäänyt kasa multaa, josta
pilkisti jotain vihreää, vaikka oli talvi ja maa hävitetty.
Etsin joen kapeimmat kohdan ja hypin kiviä myöten
sen yli. Sain kasasta esiin kolme vartta. Kuumeyr-
tejä. Vain muutama vioittunut varsi, mutta sitäkin
tärkeämpiä. Yksi äidille, yksi vauvalle, yksi pahan
päivän varalle. Laitoin ne varovasti taskuun ja lähdin
paluumatkalle. Ylitin joen samasta kohtaa mutta puol-
ivälissä liukastuin ja jalkani lipsahti hetkeksi mönjään.

Kotona isä oli juuri lämmittämässä vettä ja katsoi
ihmeissään, kun tyhjensin aarteet taskustani. En tiedä,
auttoivatko ne kasvit oikeasti, mutta iltaan mennessä
vauvan kuume oli laskenut ja äidin jalkapohjanysty-
röiden tulehdus hellittänyt. Isä sai lämmittää yrttivettä
monta kertaa, niin ahnaasti äiti ja vauva sitä nauttivat.
Kolmatta yrttiä ei tarvittu, ja isä pyysi minua palaut-
tamaan sen taloon, josta olin sen saanut. En minä sitä
naapurista ollut saanut, vaan olin löytänyt sen leh-
dosta ihan itse! Isä ja äiti eivät tykänneet, kun kerroin
käyneeni siellä, ja minun piti moneen kertaan sanoa,
ettei lehdossa ollut enää vaarallista, sillä koneet oli
viety pois.

Isä kysyi, olinko ollut lähellä jokea. Hän kysyi ihan
nätisti, mutta jokin hänen äänessään pelästytti minut
niin, että puistelin päätäni ja sanoin, ettei siellä mitään
jokea ollut. Isä ja äiti vilkaisivat toisiaan, ja minusta
tuntui, että he osasivat puhua keskenään sanomatta
sanaakaan. Äiti kysyi, ihan varmastiko en ollut nähnyt
jokea. Ihan varmasti en!

Oikeastaan minä en valehdellut. Joki ei ollut enää
joki. Ei ainakaan sellainen kuin se oli ennen ollut, lem-
peästi virtaava kirkasvetinen vuo. Äiti tutki jalkapohja-
ni, nuuhki minua ja säikähti niin, että itsekin tajusin:
ihoni oli alkanut haista mönjäiselle joelle. Isä ei enää
kysellyt mitään vaan koppasi minut syliinsä ja juoksi
kylän läpi lääkärin talolle. Talo oli pimeänä, mutta kun
isä koputti oveen muutaman kerran, huoneisiin syttyi
valo ja ovi avautui meidän mennä sisälle.

Talvi oli jo pitkällä, ennen kuin lääkäri uskalsi
luvata isälle ja äidille, että minä selviäisin mat-
kasta ja voisimme muuttaa kylästä, mutta äiti
halusi minun vielä vahvistuvan, joten me pysyttelimme
kotona, vaikka niin monet talot olivat jo autioina. Pois
lähtijät ottivat maata mukaansa sen minkä pystyivät
ja lupasivat loput meille. Aamuin illoin me kävimme
etsimässä hylätyistä puutarhoista sulaa, puhdasta maata
ja työnsimme jalkamme multaan, ja isä kertoi niistä hy-
vistä ihmisistä, jotka olivat talossa asuneet ja joutuneet
sitten lähtemään, ja meidän vuoromme tulisi pian, sillä
puutarhatilkut alkoivat jo köyhtyä ravinteista ja saastua
joesta eikä raiskattu lehto voinut antaa meille mitään.

Isä oli surullinen puhuessaan lähtemisestä. Hän oli
asunut kylässä koko ikänsä, äitikin siitä lähtien, kun oli
isän tavannut ja halunnut elää yhdessä tämän kanssa.
He eivät olleet koskaan aikoneet muuttaa pois, mutta
enää ei ollut vaihtoehtoja. Mönjäjoki ei puhdistunut,
vaan laajeni koko ajan, ulotti haisevia lonkeroitaa
pitkin metsiä ja puutarhoja ja saastutti purot ja lähteet.
Kun seisoin pihalla ja suljin silmäni, saatoin haistaa
pilaantuneen maan. Päivä päivältä selvemmin.

Äiti pakkasi tavaroitamme, isä seurasi säitä ja suun-
nitteli lähtöpäivää ja kulkusuuntaa. Menemme sinne
minne toisetkin, äiti sanoi. Kylää ei saa hajottaa. Mutta
kylä oli jo hajonnut, minä ajattelin ja katsoin naapuri-
talojen mustia ikkunoita, joiden takana ei näkynyt li-
ikettä. Minne nuo menevät, minä huudahdin ja juoksin
eteeseen nähdäkseni paremmin. Äiti lopetti pakkaamisen
ja isä karttojen tutkimisen, ja he seurasivat minua. Jopa
nyt jotakin, isä sanoi ja kiiruhti ulos. Äiti tarttui minua
olkapäistä kuin hakeakseen tukea tai pitääkseen minut
paikallani.

Tietä pitkin kulkeneet pysähtyivät äkisti, kun isä
ilmestyi pihalle, ja muutamat näyttivät kääntyvän kan-
noillaan, mutta kun isä asteli kädet levällään heitä kohti,
he kaikki pudottivat reppunsa ja tavaransa ja kiiruhtivat
häntä vastaan. Tuleeko meille noin paljon vieraita, minä
kysyin äidiltä. Vieraita, vieraita tosiaan, hän sanoi hiljaa.
Kaikki me olemme vieraita vuorollamme.

Aiti purki kattilat muuttokuormastamme ja lämmitti vettä. Minä asettelin vateja pitkin lattioita ja katselin, miten kulkijat käärivät lahkeensa ja helmansa ja nostivat jalkansa lämpimään, monin yrtein maustettuun veteen. Onnelliset ilmeet levisivät kasvoille, syvä hiljaisuus vallitsi talossa, edes pikkuveli ei inahtanut sinä aikana, kun vieraat tyhjenivät vateja.

He eivät olleet etäisiä sukulaisia, eivät edes isän tai äidin tuttavina, ja silti minusta tuntui, että olisin tuntenut heidät aina. Ja he olivat niin ystävällisiä ja kilttejä, vaikka näyttivät väsyneiltä, ja minä pelkäsin, että pian he lähtisivät taas matkaan, sillä niin minä olin aikuisten puheet ymmärtänyt.

Ei, eivät he saa lähteä! Voisivatko he jäädä meidän kylään, asua poislähteneiden taloissa? Tuli pitkä vakava hiljaisuus. Minulle ei hymyilyt eikä minulle vastattu. Minua vain katsottiin niin surullisesti, että ymmärsin, ettei kukaan heistä halunnut muuttaa kylään. Sanoin, että tämä oli hyvä kylä, ja jonain päivänä joki parantuisi mönjästä niin kuin minäkin parannuin. Pian olisi taas kesä ja lehtoon kasvaisi uudet puut ja puista tulisi maahan lehtiä ja lehdistä uutta multaa. Kenenkään ei tarvitsisi muuttaa pois ja muualle lähteneet voisivat palata takaisin. Ihmiset vilkaisivat toisiaan. Tajusin puhuneeni ihan typerää. Jos nämä uudet ihmiset muuttaisivat autiotaloihin, eivät entiset asukkaat tietenkään voisi palata takaisin tai syntyisi pahoja riitoja.

Isä sanoi, että olin liian pieni ymmärtämään kaikkia asioita. Isä oli väärässä, mutta en sanonut sitä vaan painauduin häntä vasten, kun hän vei minut maku-

uhuoneeseen. Nyt pitäisi nukkua, että jaksetaan aamulla lähteä matkaan, hän selitti ja peitteli minut vuoteeseen. Painoin silmät kiinni ja olin hiljaa, kunnes kuulin isän nousevan ja palaavan muiden seuraan.

Hiivin ovelle ja kuuntelin, miten vieraat kertoivat omasta kylästään. Sieltäkin oli maat ryöväytyä ja ihmiset pakotettu lähtemään etsimään parempia asuinsijoja, mutta aina tuli vastaan aitoja, kieltotauluja ja vartijoita, jotka kielsivät kulkemasta paljain jaloin paikoissa, joissa paremmat ihmiset tapasivat liikkua. Takapihoilla, joutomailla ja kuivilla kankailla saivat kulkijat hetkeksi upottaa jalkansa maahan. Vielä tulee sekin päivä, että vain luvan kanssa saa hengittää, joku sanoi. Panevat ilman paketteihin ja myyvät kalliiseen hintaan. Raikasta meri-ilmaa rikkaille, köyhä saa pärjätä tehtaan savukaasuilla.

Palasin vuoteeseen ja yritin nukkua, mutta uni ei tullut. Kuunvalossa erotin pikkuveljeni kauniit kasvat. Hän ei enää nukkunut isän ja äidin välissä vaan minun vieressäni. Hänen silmänsä olivat tiukasti kiinni ja nenästä kuului hiljaista tuhinaa, eikä hän herännyt, kun minä supatin, miten me löydetään sellainen paikka, missä on hyvää maata ja puhdasta vettä ja raikasta ilmaa ja me rakennetaan sinne uusi talo ja kaikki naapuritkin rakentaa ja meidän kylä syntyy uudelleen.

Aamulla äiti pakkasi loput tavarat, isä taitteli kartan kasaan ja vieraat lähtivät länteen. Me jätimme kylän viimeisinä ja suuntasimme pohjoiseen. Teimme matkaa ripeästi mutta vaitonaisina, vain pikkuveli hihkui kaikkea näkemäänsä. Äkkiä isä pysähtyi ja kääntyi katsomaan taakseen. Odotimme hiljaa. Oliko isä unohtanut jotain? Joudummeko palaamaan? Isä puisteli päätään, nosti minut harteilleen ja lähti jatkamaan matkaa. Miten kauas saatoinkaan nyt nähdä.

© Marita Kärkkäinen 2009

Saatesanat novelliin Kylä

Olen keskisuomalainen näytelmäkirjailija, kirjoittamisen opettaja ja harrastajateatteriohjaaja. Talvella kirjoitan villasukat jalassa, kesällä kuljen paljain jaloin, hoidan puutarhaa ja seuraan pihapiirin kyiden elämää.

Novelli Kylä sai alkunsa kesken puutarhatöiden. Entä jos saisin ravinnon suoraan maasta työntämällä jalat mustaan, mehevään multaan? Hassuun ajatukseen tuli tummempia sävyjä, kun tajusin, että tuskin maailma olisi sen oikeudenmukaisempi, vaikka maata riittäisi jokaiselle yllin kyllin.

Marita Kärkkäinen

1.I

Ostin vihon uutukaisen, nahkakantisen korean. Tiedä häntä, tuleeko tästä aiempaa parempaa. Entisen pistin päreiksi kuitenkin, annan mielelle mahdollisuuden unohtaa, keskityn uuteen yritykseen.

Vanha jääköön taakse, alan alusta uudestaan.

2.I

Menin aamulla avantoon. En sinne, missä ne ittensäkiusaajat, ittensäkituuttajat käyvät. Ajoin järvelle jäiselle, kauaksi kaupungista, toisen kunnan puolelle. Karautin keskelle järven selkää, koettelin siinä samalla jään kestoja. Ja hyvä oli peite vedellä, piti auton pinnalla, ei laskenut lävitse.

Kairasin sitten reikää siihen, vieri viereen pistelin, kasasin niistä yhden suuren, kyllin suuren miehen mennä. Palttoon pidin päälläni, kun astuin sisään avantoon, ja hyvin veti välly vettä, veti vettä, veti miestä. Vaan pohjaan asti ei päästännyt.

Kylmä meni liukkaasti lihaan, keuhkot tulvivat turriksi. Seestettä en vain saanut, en onnea, en autuutta. Pelkkä pelko tuli, ja pakokauhu. Taoin, tönin kantta kylmää, etsin tietä ylisihin, maailmoihin lämpimihin.

Löytyihän se reikä viimein ja aukeni rako ylleni, tai en tätä tarinoisi. Vaan ei se ollut reilu retki, mokomakin riivaretki, jätti pelkät paleltumat eikä mitään vienyt, pakana.

Vielä aion hypätä, mutta veteen en enää mene. Olenkohan mennyt jo monesti? En muista, vihot vanhat ovat poissa.

3.I

Valuin verkkoon, tiedon tielle, etsin toveria itselleni. Kauan ei tarvinnut katella, kun jo löysin lammaslauman. Eivät enää metässä meuhkaa, eivät tienvierillä vietä ne aikaansa ajatonta, päiväänsä päivätöntä. Netissä ne nurisevat, ulisevat unettomat. Kaikki niillä on niin kurjaa, eivät mitään hyvää näe maailmassa, eivät kaunista sanaa missään kuule. Ehkä on silmät ja korvat vielä emonsa pillusta märät. Pois ne täältä tahtovat, sen verran voin tajuta, siinä olemme yhtä.

On noilla tuhotuhtoa, vaan ei tajua tuuman vertaa. Ja on unelmia, suuria ja suttuisia, täynnä verta, visvaa ja vartin julkisuutta. Onpa vielä tarinoita: satureista, sankareista, joka pojan ikoneista. Yötä myöten ne siellä pörisevät, keinojansa kertailevat, etteivät vain unohtaisi, arvoansa alentaishi. Jotta pätemään pääsisivät.

Mitä ne tietävät, nulikat. Kauan ovat täällä olleet? Kauan tätä sontaa syöneet? Nisänmaku nielussa ne käyvät taistoon tuhoisaan. Kunpa vain tuntisivat taidon minulta puuttuvan. Heil' on ovi miehen mennä, on lupa täältä lähteä. Onnelliset paskiaiset.

10.I

Olen kiinni koneessa, elän eri maailmassa. Siellä pitää puhua suulla vieraalla, käyttää kieltä kummallista. Mitään ei sanota kokonaan, ei jos osassa on kylliksi. Jos siellä sanan näin virkon, noin nimeän, luulevat lahopäiseksi, ajavat pois laumasta. Niin hyljätytkin hyljeksivät, karistavat karsittavat, ettei lopu lohduttomat, ei jää yksin yksinäiset. Onhan niillä toisensa.

Yhden yhtin kuitenkin, keksin kaverin itselleni. Ei

ole teristä terävin, ei syvänteistä syvin, mutta hyvän apurin minä siitä saan, jahka kehtaan kohdata. Ei ole yksin hyvä olla ihmisen minkään ikäisen, kukin kaipaa kumppanin.

Tovin tsättäsin sällin kanssa, esittelin Ikuksi itseni.

”IQ”, toisti poika.

Kolmessa oli kai jo kirjainta liikaa.

5.II

Luin taas Sanaa, ja toista, ja kolmatta. Luin oppeja elosta, uusia oppeja, vanhoja oppeja, kaikki samaa sontaa solkenaan. Kovin tuntuu kiinnostavan, kuka elää, kuka kuolee. Kuka siitä saapi päättää. Tohdinko tuota kellekään kertoa?

12.III

Poika mesettää minulle murheitaan, kaivaa kuoppaansa matalaa. Puhumme elämästä, ihmisistä, ja vihaamme yhdessä maailmaa.

Otin talteen turinoinnin, säästin chatin särpäleisen. Ihan vain muistoksi otin, tiedä sitten miten pitkäksi:

<IQ> Elämä on välivaihe, suvanto kahden kosken välissä.

<nephilim> just tota mä tarkotan!

<nephilim> et kaikki kuolee kuiteski ja et kaikki ne ketä elää ei ne välttämättä ansaitse elää

<IQ> Kauan olen katsellut tätä maata, ilmaa. Ketään niitä ansaitsevaa en ole tavannut.

<nephilim> just!!! se on niiku nietzhse sanoo et ei kaikkien pitäis saaha elää vaan niitten parhaitte

<nephilim> nietzsche

<nephilim> niiku luonnon valinnan perusteel

<IQ> Ja entä kun luonto ei osaa valita oikein?

<nephilim> no sit sitä pitää vittu auttaa!

<nephilim> tehdäänx me se morgon?

<nephilim> missä??

<IQ> Malttia. Se vaatii vielä valmisteluja. Ja kattoluukun avaimen.

<nephilim> mullon sellane tiirikkasarja, sain faljalt jouluna.sil pääsee mihin vaan

<IQ> Siinä tapauksessa odotan sinun avaavan minulle oven korkeuksiin, jotta pahasta pääsisin, loppuni löytäisin.

<nephilim> sä oot kuule oudoin jätkä ketä oon tavannu:DDD

<nephilim> missä ja millo sä haluat sen tehdä?

1.IV

Seison räystäään reunuksella, kengänkärjet korkealla. Hiusten haituvat nousevat, laskevat, posket väpättävät tuulessa. Silmät painan sirrilleen, kädet nostan levälleen, annan ilman ottaa, viedä minut mukanaan. Ensin tuulenvire vastaan, sitten myötäpuuska perään - maailma on minun. Nousen siitä siivilleni, tuudittaudun tyhjyyteen. Ilma kuohuu korvissani, katu kasvaa silmissäni, riemuun repeää sisimpäni!

Vaan ei sitä kauan kestä, vaikka siltä vaikuttikin. Ylös kiipeää ihmisiä, alas tulee vain pienen hetken.

Katson kuvaa jo tuhannen kertaa. Hyvä se oli ajatus pojalta, tallennella taikuuteni, pistää YouTubeen juttuni. Itse en muista iskua, en kipua, en hurmetta, en menopeliä mustaa. Poika se päästi pakkasesta, avasi luukun ja kärräsi kotiin. Nyt istun täällä persiilläni, liitän luita paikoillensa, ja kaiken aikaa katson kuvaa, en hypyn autuutta unohda.

Poika koetti muille kertoa, miten nousin vuoteestani, nousin kuolon kourista. Vaan eivät meitä usko ketkään, pitävät vain pilkkanansa. Liikaa on valhetta verkossa, jotta toden siitä tunnistaisi, ei vaikka itse näkisi.

En pärjännyt yhdessä, vaan totuus on toisessa. Kaiken aion koetella, vaikka henki menisi.

Enkä ole enää yksin, poika on nyt minun. Hypyllä hänet lunastin.

17.V

Puuhimme pitkään kuolemasta, minä ja poika ja kone. Kerroin osan, kaikkea en kehdannut. Sanat syö kuin märkä mätäs, ei vain aina muista nielaista. Siellä ne sanat sitten suussa kiertää, kaartaa, ettei tahdo valmista tulla. Silloin mietin: pärjäänkö yksin paremmin, tapanko itteni taatummin?

Vaan jonkun on iskettävä kipinä.

Ja poika ymmärtää asian, hyväksyy minun mietteeni, käsittää kuoleman kauneuden. Vaikka siitäkään en tohtinut kaikkea kertoa.

En jaksa enää jutustella, koko ajan keskustella. Tahdon käydä työhön, tehdä mitä mielelläni. Tulisijan tulisimman sovimme siis syttyvän.

19.VI

Kestimme keskelle kesää, ajoimme ulos kaupungista ja tutun veden vierustalle kokosimme kokkomme. Bensakannu käsissänsä poika taittoi rantaviivaa, laski pakoreittiään. Vielä viipyi epäily, pelko pojan pulinoissa, kanisterin kolinoissa, vaan sain tuon viimein rauhoittumaan, itsekeskeisen kakaran.

Toimme puita mukamme, lautatarhalta lastinamme. Kaksin keon kokosimme, yksi yhteen yritimme, hauska oli meidän yhdessä olla. Silloin muistan miettineeni: kunpa jaksaisin jatkaa, tätä elämää elotonta. Mutta tiesin väsymyksen taas tulevan, yksinäisyyden palaavan. Ei ole minusta enää ihmiseksi, jos koskaan olikaan. Poika sentään ymmärtää, tai ainakin luulee niin.

Kesäillan laskiessa nousin sitten kokon päälle. Poika kiersi kerran kaksi, kastoi kaiken palavaksi. Pyysin polttaa piipullisen, kysyin pojalta tulta. Nauru nuori narahteli järven veellä jäättömällä.

Heitimme hyvästit, ohimennen ja kepeästi, sitten poika pisti kokon palamaan. Ja hetken uskoin itsekin: kun loimu paistoi persukseni, otti lihat luistani, luulin loppuni tulevan. Vettä olin hengittänyt, ilman olin lävistänyt, tuleen luulin päättäneeni. Luulin, vaan en tiennyt.

4.VII

Tuskat eivät tahdo hellittää, taju sentään menee toisinaan. Mietin, monestiko olen itseni polttanut, montako on kertoja vielä jäljellä. Vaan vihot vanhat ovat poissa, on vain tämä nahkakantinen, korea. Pakko on miehen osa unohtaa, ei mahdu ikuisuus yhteen päähän, jostain sen on ulos tultava. Väliin kuitenkin kadun päätöstä, paikoin kaipaannut mennyttä.

26.VIII

Otin taas tuokion talteen, iloksi edes omakseni. Tankkasi poika sitä samaa tarinaa, kertaa jo ties kuinka monennetta.

<nephilim> kaikki ne joutais kuolla!

<IQ> Imevät ilman, mädättävät maan.

<nephilim> just!!

<nephilim> ei se oo reiluu et ne saa kaikkee ku ne joitten oikeesti pitäis saa vaan paskaa

<IQ> Ei ole reiluudella mitään tekoa tämän maailman kanssa. Mistä lienee moinen ajatus edes syntynyt. Jumalten pilkkaa, sitä tämä kaikki on.

<nephilim> ja jengi on niin TYHMÄÄ et se uskoo mitä vaan,vaik et kukaan tääl sais mitä ansaitsee. tai saahan ne lopulta:DD

<nephilim> paitsi sä

<nephilim> ootsä oikeesti yrittäny kaikkee? ihan kaikkee??

<IQ> Maata, ilmaa, tulta, vettä. Mitä muuta on miehen yrittää?

<nephilim> mut ootsä yrittäny iha oikeel aseel?

<nephilim> posauttaa aivot pellolle!!

<IQ> Kaikki on tehty, monet on sodat sodittu ja monelle rintamalle olen rynnännyt. Vaan ei se muuta mitään. Mitä ovat aseetkaan kuin rautaa ja ruutia, maata ja tulta.

<nephilim> voinks mä kuitenkin koittaa

<nephilim> ku mullon oma. beretta ysimillinen, aika vitun siisti

<IQ> Antoivat kollille ihan oman asean? Mihin on maailma mennyt. Ihmekös tuo, että pyristelen pois.

<nephilim> voinks mä? sano!!

<IQ> Vaan ei se tapa, ei minua.

<nephilim> anna mun silti yrittää, ees yhen kerran! ei niist kerhon maaleist mitää opi, vittu vaan paperii.anna mun ampuu ees kerran lihaan. sillee oikeesti!!

<nephilim> WELL???!?

<IQ> Saathan tuota tussauttaa, jos se sinua ilostuttaa. Kunhan katsot, ettet poika perkele munille ammu.

<nephilim> en vitussa!!!!

<nephilim> enkä mä oo poika

<IQ> Anna ruudin räjähtää, raudan repiä liha luista, luo lihasta, piirtää haava veriviiruinen.

<nephilim> :o vittu sä oot outo jätkä

<nephilim> tack!!

Ruutu täyttyi hymysuista, välimerkkien merestä.

Mietin hiljaa mielessäni, jättääkö nyt tekemättä, mitä oli mietiskellyt, hiljaksensa haaveskellut, kiilusilmä kisällä. Liekö minusta miehenrahjasta, katharsikseksi kakaralle, pelihahmoksi pahaksi? Vaan mitä minä siitä, tehköön mitä mieli tekee. Joutavathan nuo mennä, jotka voivat.

2.IX

Annoin pojan ampua. Kauan se oli kättänyt, tuonut lelunsa näytille, esitelty edessäni. Käskin ottaa aseensa toisen, käytellä vain kalleintansa, ettiä akka alleen, tai poika päälleen. Sitten vasta on muiden aika, kun on omansa ensin oppinut. Vaan voinko sällä moittia? Eivät pysy akat alla, karkaavat kehnot kuolemalla.

Ei sentään munille ampunut, siinä piti sanansa. Ohimoon osui, kuti kimposi kallon lävitse. Kipu vei maailman mukanaan, vaan palasihan tuo pian takaisin. Ei otettu pois vieläkään.

Poika pisti kuvat jakoon, tuskin malttoi odottaa. Miehen mahla vuoti vielä, kun jo syöksyi koneellensa.

”IQ gets shot to hell”, hän tallenteensa tagitti. Ei paremmin olisi voinut panna.

12.IX

On aika leikin loppua. Otin kollin kaupungille, arkkukauppaan asioille. Petäjäiseen päädyimme, kultaheloin koristeltuun, silkillä vuorattuun, pumpulilla pehmustettuun. Sillä kerranhan sitä vain lähdetään, tai niin olisi tarkoitus. Myyjä kysyi, missä arvon vainaja, ja annoin nurmipaikan numeron. Hetken tuota tuumiskeli, ei voinut uskoa, että arkku tulisi tyhjänä haudalle, luuli kai, että tyhjänä haudattaisiinkin.

Käskin olla huolimatta. Ruumis pääsisi paikalle.

Hyvät naurut saimme perästä päin.

19.IX

Kaikki on tehty, päiväkin sovittu. Loppu on pojan käsissä. En saa vaipua epätoivoon. Kyllä tästä kuolo tulee, tulee vaikka väkisin.

23.IX

Se meni hyvin, paremmin kuin pelkäsin. Poika arasteli ensin, tapitti kuoppaa kuin olisi omansa ollut. Äityi vallan sekavaksi, jostain tytöstä se toisteli. Käskin käydä kiinni, ottaa minkä mieli, vaan olla silti varovainen, ettei paulo akka alleen, revi mieheltä elintä.

”Ei se oo reiluu”, sanoi poika.

”Ei, ei ole”, myönsin minä.

”Ne ei ymmärrä, ei ne oo niiku sä ja mä. Me nähään nää asiat sellasina ku ne on, et kuka ansaitsee mitä. Me ei olla niiku ne. Mut ei ne vaan vittu ymmärrä.”

”Ei, eivät ymmärrä”, myönsin taas. ”Avitahan nyt tämän arkun kanssa.”

Poika empi yhä, olisi kai halunnut puhua. Vaan en antanut sanansijaa, hetki kuului kuolevalle. Kuka siinä teiniä kuuntelisi? Parkukoon yksin omat murheensa.

Heitimme taas hyvästit, asetuin alas arkkuuni. Poika laski kannen päälle, pimeys tuli täytenä, ei jättänyt silmille työtä, antoi muille enemmän. Haistoin puiden puhtaisuuden, tunsin silkin pehmoisuuden. Säikäytti soran ropina, arkun kanteen osuvat iskut. Sitten sekini suljettiin, tuli tyyni, suljin silmät. Jäin unta odottamaan.

Vaan uni ei ota tullakseen, ei päästä miestä maailmasta. Kauan olen kattoa tapittanut, lautoja lahoavia laskenut. Piti puhelinkin avata, jotta kirjoittaa tämän näkisin, tahdoin viedä vihkoon manan matkan. Vaan minnekään en ole lähtenyt.

7.X

Kadun arkkukauppa karua. Lyijyinen sen olla pitää, ei ole mäntyyn menemistä ikiunta nukkumaan. Vaan myöhäistä on mietiskellä, käydä vanhoja kaunoja.

Miksen saanut minä voimaa, en vasaraa tai vasamaa? Ei metsä minua kumartele, ei veden virta käännähtele. Sain vain iän iättömän, lopun loppumattoman. Mitä perkelettä minä sillä? Laulavat ne sankareista, joka sodan sotureista. Vaan ei laulua liikene olijoille, eläjille, kuolon

kaiken kiertäjille. Ei voimaa, ei kunniaa, ei edes yhden laulun edestä. Kukaan ei tiedä nimeäni, ei muista kasvojani. Kuolleet ovat kaikki, joista joskus välitin, ja yksin vaan saan minä olla, elää hiljaa itsekseni, kesken kasvun jätetyissä, nuorukaisen lihaluissa. Miksei tehnyt valmiiksi, miksi jättää puolikkaaksi! Ukon viimeinen vitsi.

Kadun nyt koko ajatusta, epäilen unen tuloa. Missä luuhaa rajuttomuus, unen suuri suruttomuus? Ehkei unta edes ole, ehkä valhetta on koko vainajala? Valveilla vaan makoskelen, matosia kuulostelen.

Kenttä on kurja, kehnonlainen, sain silti soiton lävitse. Poika pentele vaan ei vastaa. Itse pisti kännykän käteen, jotta tietäisi tulla kaivamaan, ulos räältä auttamaan, eikä sitten viitsi vastata! Miksi luotin minä mokomaan, luulin muista välittävän, vaan itseään vain ajattelee, teinipoika paskiainen.

30.X

Huudan päivää tuhannetta, vuoroin luuriin, vuoroin multiin. Vaan vastausta en tahdo saada. Ei kukaan tule apuuni, ei kato kansi yltäni.

Mikä on mennyt pojan mieleen, miksei vastaa kun kutsutaan? Mikä voisi olla tuskaani tärkeämpi. Onko ottanut lelunsa, tehnyt sillä, mitä mieli? Naapuritontillako nyt nukkuu, itsekäs pikku pakana?

Miten käy minun poloisen, milloin päättyvät päiväni? Pian puhelin jo pimenee, eikä uni ota tullakseen. Ei uni eikä poika.

23.XI

Valo sammuu, äänet kuolee. Kauan kestää matojen tulla, kauan kestää kuolema.

Vaan kauemmin kestä minä.

© Terhi Tarkiainen 2009

Saatesanat novelliin Ikiäinen

Kuten arvata saattaa, *Ikiäinen* sai alkunsa koulusurmista. Silloin mieltäni vaivasi ajatus, ettei näiden aseeseen tarttuvien nuorten käsitys kuolemasta voi olla samanlainen muilla ihmisillä. Nuorenanahan sitä on käytännössä katsoen kuolematon: teini ei voi kuolla, ei kerta kaikkiaan voi edes käsitteellistää kuolemaa. Mikä siis voi saada nämä koulusurmaajat ihannoimaan kuolemaa, toivomaan sitä niin muille kuin itselleenkin?

Ajatus eteni siitä tuttua jossittelun reittiä: entä jos tällaisella nuorella olisikin takapirunaan joku oikeasti kuolematon hahmo, joku, joka yrittäisi kaikin keinoin päästää itsensä päiviltä siinä koskaan onnistumatta? Mistä muualtakaan tällainen ”ikiäinen” löytäisi sieluntovereita kuin ahdistuneiden ja ihmisvihaisten teinien keskuudesta. Ja miten vinouttava vaikutus aidosti kuolemattomalla olisikaan teinin käsitykseen kuolemasta.

Paritin siis yhteen ikuisesta yksinäisyydestään irti pyrkivän, mielestään kaltoin kohdellun muinaissuomalaisen puolijumalan ja itsensä

kuolemattomaksi kokevan ja vähintään yhtä kaunaisen nuoren miehen. Usvan kilpailun antamat elementit - maa, ilma, tuli ja vesi - nivoutuivat luontevasti osaksi Ikuksen itsemurhayrityksiä. Omana syklisyyttä ja tiettyä pessimismiäkin korostavana rakenteenaan tuli päiväkirjamaisuus: Iku on toistanut samaa kaavaa jo niin kauan, että aivot väkisinkin unohtavat valtaosan, ellei kaikkea kirjaa ylös. Mutta muistaminen myös lisää ikuisuuden tuskaa, ja siksi Iku aloittaa päiväkirjansa aina uudelleen ja unohtaa aina uudelleen - valitettavasti myös sen, mitä itsemurhakeinoja on jo ehtinyt koettaa.

Jätin lopun avoimeksi. Ehkä Iku tällä kertaa todella kuolee, ehkä uutta poikaa ei enää tulekaan, ehkä kierre katkeaa. Ehkä ei.

Itse olen kolmekymppinen Helsingissä asuva karjalainen. Koulutukseltani olen yleishyödytön humanisti, kirjoittamista vasta opettelen. Muuta en kuitenkaan osaa kuin kirjoittaa, joten sitä olen ajatellut tehdä, kunnes osaan edes sen kunnolla.

Minulla ei ole kuvitelmia kuolemattomuudesta enkä omista asetta.

Terhi Tarkiainen

KISÄLLI ALLA KUIDEN

Pirja Lepistö

Keskipäivän kuiden katse seuraa kamppailua. Uusi olento, aito synnynnäinen, kamppailee elämästään. Se kiemurtelee, potkii kalvoja ja yrittää työntää nyrkkejään niiden läpi. Kalvot venyvät läpinäkyviksi ja näen synnynnäisen katsovan minua. Se on vihainen, tunnen sen kalvojen alaisesta tärinästä ja osaan arvata mitä se tekee seuraavaksi. Nostan kädet korvilleni, mutta silti värähdän, kun huuto alkaa.

On ilmaantulon aika.

Viides syntymä kisälliaikanani. Tämä syntymä ei saa mennä pieleen, sillä lopputuloksesta riippuu tulevaisuuteni. Jos prosessi onnistuu hyvin, saan käytännönharjoitteluni päätökseen ja rekisterini pysyy puhtaana.

Aidon synnynnäisen huutoa ei voi verrata mihinkään. Se riipii hermostoa, saa hampaiden juuret tykyttämään ja kylmän hien kohoamaan iholle. Vain vanhakantaisten korvat kestävät ääntä. En tiedä miksi aitojen olentojen kuuloelimiä ei ole muunneltu kestävämmän korkeita ääniaaltoja. Ehkä se on rituaali, jäänne menneisyydestä tai sitten se on tapa erotella säädyt toisistaan. Etiikan tunneilla ei ole käsitelty asiaa. Voi olla, että säätyjen välisiä eroja ei halutakaan muuttaa.

Äkkiä kuuluu repivä ääni ja tilaan tulvahtaa hapan haju. Synnynnäinen on saanut nyrkkinsä kupukalvon läpi ja kiskoo itsepintaisia repaleita erilleen. Aukosta purskahtelee vaaleanpunaista nestettä. Kirkuminen vaihtuu karjumiseksi, kun se yrittää työntää päätään aukosta läpi.

Otan veitsen käteen ja tartun limaiseen kalvoon. Sitä ei voi leikata kuin timanttiterällä, muut terät tylsistyvät nopeasti. Sahaan aukkoa suuremmaksi. Minun on vaikea tehdä työtä synnynnäisen hakatessa minua nyrkeillään. Nopeammin, nopeammin, se tuntuu huutavan. Yritän totella, vaikka mielessäni kaikuvat mestarin opetukset: älä anna syntyjän vaikuttaa itseesi. Keskity. Ääni kuitenkin jyskyttää korvissani sydämeni tahtiin. Yritän rauhoittua ja palauttaa mieleen ensimmäisen termin luennon kalvojen koostumuksesta.

Yritän ottaa paremman otteen kalvosta, mutta se

luiskahtaa sormistani. Manaan mielessäni, mutta yritän säilyttää tyynen ilmeen kasvoillani. Minua tarkkaillaan, enkä halua vaikuttaa ammattitaidottomalta.

Synnynnäinen kellahtaa selälleen ja makaa hetken hämmästyneenä, kun kupu heilahtaa ja se menettää otteensa. Se hiljenee hetkeksi. Säikähdän. Toivottavasti uusi yksilö ei ole saanut haudutusnestettä keuhkoihinsa!

Ovi liukuu auki välittömästi.

Nyt minun täytyy vaikuttaa ammattimaiselta.

Mestari seisoo ovella kolmen kasvattajan kanssa.

– Onko kaikki hyvin? kysyy mestari.

– Syntymä etenee suunnitellusti, mestari.

Puren huultani, etten komenna heitä pois. Se olisi anteeksiantamatonta.

Onneksi syntynyt parahtaa. Vatsassani purkautuu säikähdyksestä tullut lihaskramppi.

Vanhakantainen, ja vielä kisälli, ei saa nousta mestariaan ylemmäksi. Kasvattajien osa on helpompi, koska he ovat säädyssä vanhakantaisia ylempiä. He saavat myös hoitaa aitoja synnynnäisiä näiden alkua ja kypsymisvaiheissa. Vaikka kisälli hoitaa ainakin omasta mielestäni kaikkein tärkeintä työtä, ei hän saa arvostusta. Hetken olen taas katkera säädyille. Onneksi ovi liukuu taas kiinni ja saan keskittyä opinnäytteeseeni.

Synnynnäinen makaa hiljaa kuin mieltien mitä tehdä seuraavaksi. Nousen varpailleni, jotta näen paremmin kuvun sisään. Yritän olla häiritsemättä. Syntyjä makaa kuvun pohjalla selällään silmät kiinni ja koukistelee sormiaan. Se on vielä vaaleanpunainen haudutusnesteestä, jossa se on kellunut viimeiset kolmetoista kuunkiertoa. Iho on paljas, siinä ei vielä näy merkintöjä sukupuolesta. Ne on ohjelmoitu ilmaantumaa vasta kypsymisen loppuvaiheessa, noin viiden auringonkierron jälkeen. Silloin kasvattajilla on vielä yksi kierto aikaa auttaa syntynyttä, mikä hänen nimensä täysikasvuksena sitten onkaan, totuttautumaan osaansa.

Toista on vanhakantaisilla. Meitä ei muunnella eikä ohjelmoida. Asumme edelleen vanhalla Maa-planeetalla kahdessa kaupungissa ja lisääntymme ikaikaiseen tapaan koeputkessa. Alkiot siirretään kasvamaan feminiinien kohduissa. Vartumme yhdeksän Maan kuun

© Hotrop / Dreamstime.com

kiertoa ja synnymme alkukantaisella tavalla lantion läpi puserrettuna. Meille on jätetty sukupuolielimet, joten tiedämme osamme ja säätyimme varhaiskasvatuksesta lähtien. Feminiinit siirtyvät kisälleiksi ennen sukukypsyyttä ja palvelevat komentonsa ajan Yhteisön eri kohteissa. Maskuliinit hoitavat kaupunkien ravinteita, teknologiaa ja turvallisuutta. Varttuneet feminiinit sääntelevät lisääntymistä ja valitsevat tietopankeista toisilleen sopivat perimät. He myös hoitavat jälkeläiset, joista maskuliinit eivät koskaan jätä kotiplaneettaansa.

Olen ollut universitaasissa vasta kaksi termiä. Kolmannen termin alussa kisällit lähtevät käytännön harjoitteluun eri planeetoille. Opinnäytetyö suoritetaan viidennessä synnytyksessä ja sen jälkeen laaditaan kypsyysnäyte, raportti, joka esitetään suuren pleenumin edessä neljännellä termillä. Sen jälkeen on palveltava synnytyskeskuksissa yksittäisenä vastaavana kymmenenteen termiin saakka. Kun palvelusaika on täynnä, kisälli joko valikoituu ansioidensa perusteella mestariksi tai palautuu kotiplaneetalleen varttuneeksi feminiiniksi kasvattamaan jälkeläisiä.

Olen saanut toimitettua neljä synnytystä ongelmitta. Tiedän kuitenkin, jotta joskus syntymä epäonnistuu pahoin ja syntyjä saa vammoja. Olen kuullut, että joskus timanttiterä on lipsahtanut ja viiltänyt syntyjään ammottavan haavan. Niin suuri ja näkyvä vamma, etenkin kasvoissa, alentaa syntyjän säätyä. Myös kisälli saa merkinnän rekisteriinsä. Se taas vaikeuttaa työnsaantia universitaasista valmistumisen jälkeen. Jos epäonnistuu pahoin, joutuu aloittamaan uransa kaukaisten siirtokuntien synnytyskeskuksissa, joissa on vanhanaikaista teknologiaa ja syntyjät useasti epämuodostuneita.

Katson kuita; ne ovat siirtyneet näkymättömiin

kattoikkunan ulkopuolelle. Synnynnäinen on ollut hiljaa jo hetken. Toivon, että kaikki on kunnossa. Jos syntymä kestää liian kauan, eivät syntyjän aivot saa tarpeeksi happea ja on aivovaurion vaara. Silloin syntyjä joudutaan tuhoamaan. Ajatus pelottaa minua. Kunpa en joutuisi sen tilanteen eteen.

Kun kosketan kupua, syntyjän silmät rävähtävät auki ja nyrkkit heilahtavat kasvojen eteen puolustusasentoon. Alkukantainen refleksi on jäänyt perimään muunnoksista huolimatta. Nyrkkit heiluvat. Kun kurotan kättäni koskettaakseni syntyjää, se alkaa taas huutaa ja joudun laittamaan kuulosuojat korvilleni. Samalla se potkaisee kättäni. Manaan mielessäni. Luiseva jalansyrjä on terävä ja aiheuttaa kivuliaita mustelmia. Pystyn kuitenkin olemaan hiljaa ja häiritsemättä synnynnäisen mielentilaa.

Mietin pitäisikö minun käyttää apuvälineitä, sillä syntyjä pitää saada nostettua kuvun sisältä ja asetettua läpivalaisukaukaloon. Sillä varmennetaan, että syntyneellä ei ole tuumoreita. Sen jälkeen sen perimä tarkastetaan. Kontrolloiduista olosuhteista huolimatta ilmaantuloprosessi ei kuitenkaan aina suju täydellisesti. Sitä varten minulla on painosuihke, joka pysäyttää syntyjän sydämen ja voin toimittaa ruumiin eriteltäväksi ja tuhottavaksi. Uuden lain mukaan kaikki pitää kierrättää, joten erotellut ainekset toimitetaan käytettäviksi ravinneviljelmillä.

Painosuihke odottaa kotelossaan. Hipaisen sitä kädelläni. Minua jännittää, ja toivon, ettei minun tarvitsisi käyttää sitä. Koulussa on teoriatunneilla puhuttu painosuihkeen käytöstä ja mestarit ovat näyttäneet ryhmän edessä kuinka laite toimii. Suihkeen käyttö tuntuu jotenkin niin lopulliselta, kuin syntyjälle ei annettaisi ollenkaan mahdollisuuksia. Omalla kotiplaneetallani suihketta ei tarvita, sillä epätäydellisyys

on harvinaista. Harvat epäonnekkaat jätetään eloon ja niille keksitään avustavaa työtä. Kierrätystä sekín.

Kokeilen uudestaan koskettaa syntyjää. Tällä kertaa se ihmetyksekseni antaa minun koskettaa rintaansa. Se mulkoilee, mutta hiljenee. Kun ovi ei tällä kertaa aukea, arvaan, että mestari ja kasvattajat tyytyvät seuraamaan prosessia tarkkailuplasmasta. He pystyvät säätelemään siitä kuvakulmaa ja läheisyyttä. Arvaan, että aiempi väliintulo oli ollut enemmänkin minun vuokseni. Syntyjä painaa jalkansa kättäni vasten, mutta ei potkaise. Se alkaa vähitellen rauhoittua. Ehkä se alkaa tottua minuun.

Rauhoitun itsekin. Ehkä kuulun niihin onnekkaisiin, jotka saavat koulutuksensa läpi ilman komplikaatioita.

Sydämenlyönnit ovat vakaat ja puhtaat. Olen hyvillä mielin; ehkä tämä syntyjä on terve. Ihonväri on palautunut vaaleaksi ja silmät alkavat olla siniset. Tämä ilmaantulo alkaa olla lopuillaan. Timanttiveitsellä olen saanut leikattua loputkin repaleet kuvusta irti ja vain pohja on jäljellä syntyjän alla. Keinuttelen syntyjää hieman ja se naukaisee. Se näköjään pitää tästä liikkeestä. Silmien ilme on rauhoittunut. Saan kuvun pohjan keinuteltua irti ja nostan sen muiden riekaleiden sekaan vieressä olevaan kuljetusastiaan. Nyt aito synnynnäinen on ilmaantullut. Nostan sen varovaisesti läpivalaisuastiaan ja pyydän infrapunalämmön päälle. Muuten sille tulee kylmä, koska kupu ei enää suojaa sitä.

Samalla kun synnynnäinen venyttee lämmössä, nostan kuljetusastian ja työnnän sen seinässä olevaan lajitteluaukkoon. Kupu tuhotaan tullessa, joka samalla tuhoaa geenimerkinät sen koostumuksesta. Näin jokainen aito synnynnäinen on oma erillinen olentonsa. Jokaista syntyjää varten koostetaan uusi kupu. Näin voidaan syntyjään ohjelmoida sen tarvitsemat ominaisuudet. Mietin, tuleeko tästä kypsymättömästä synnynnäisestä johtaja tietoarkistoon, puolustusfoorumiin vai turvallisuusneuvostoon. Aggressiivisuuden vuoksi ajattelen, että puolustusfoorumiin. Ehkä olen jopa saattanut olla kisällinä foorumin tulevalle puhemestarille. Sen voisi lukea hyväksi ansiotililleni. Tiedon saisin kuitenkin vasta loppuraporttien jälkeen.

Kuuluu piippaus.

Laite on havainnut jotain.

Säikähdän. Ei, ei enää tässä vaiheessa! Olen saanut

syntyjän ulos turvallisesti kuvusta, en ole vahingoittanut sitä timanttiterällä eikä syntyjä ole hotkaissut haudutusnestettä keuhkoihinsa. Ja vaikka se ei olekaan tärkeää, minäkään en ole vahingoittunut.

Laite alkaa hurista. Se kalibroii itsensä uudelleen.

Kuuluu uusi piippaus.

Ikuisuudelta tuntuva äänettömyys ja sitten punainen valo vaihtuu vihreäksi.

Huokaan helpotuksesta.

Läpivalaisu kertoo, että syntynyt on täydellinen. Astian näytölle ilmaantuu ennuste, jonka mukaan tämä synnynnäinen ei tule kärsimään sairauksista. Se on hieno lisä onnistuneeseen tapahtumaan. Mestari ja kasvattajat tulevat sisään.

– Onnittelen kisälliä, sanoo ensimmäinen kasvattaja.

–Erytisonnittelet siitä, että syntynyt ei vahingoittunut prosessin aikana ja kisälli itsekin säilyi vahingoittumattomana, lisää toinen.

Punastun mielihyvystä.

Vain mestari ei ole vielä sanonut mitään. Odotan malttamattomana mitä hän sanoo. Toivon, ettei hän lue laitteen toimintahäiriötä minun viakseni ja osaamattomuudekseni käyttää sitä oikein.

Uusi yksilö voidaan suoraan siirtää kasvattamoon. Kasvattajilla on mukanaan vaate, johon ne käärivät sätkyttelevän syntyneen. Sitten yksi heistä nostaa kääron syliinsä. Kun he poistuvat huoneesta, näen synnynnäisen katsovan minua ja hymyilevän. Se on harvinaista ja tuntuu hyvältä. Ehkä se muistaa minut vielä hetken aikaa.

Mestari auttaa minua kokoamaan apuvälineeni, joista tällä kertaa ei tarvittu muita kuin veistä. Hän seisoo keskellä synnytyshuonetta ja antaa katseensa kiertää siistissä tilassa. Hän nyökkää.

– Onnittelet luonnollisesta syntymästä, kisälli.

Menen hämilleni huomionosoituksesta. Ei ole tavallista, että mestari kiittelee kisälliä. Olen iloinen. Nostan mielessäni kädet ilmaan ja tanssin voitontanssia. Olen saanut opinnäytteeni ja käytännön harjoitteluni päätökseen kiitettävästi ja puhtaalla rekisterillä: voin siirtyä laatimaan loppuraporttiani.

© Pirja Lepistö 2009

Kirjoittaja on 36-vuotias mikkeliläinen, joka kirjoittamisen ja kulttuurin lisäksi harrastaa avannossa pulikoimista

VESI VERTA KIRKKAAMPAA

Eini Kosonen

”Miksi niitä on tullut Barentsinmereen?” Tutkija naurahti. Hänellä oli raikkaan sininen toppatakki ja tummansininen pipo, ja hän nojasi kevyesti veneen kaitteeseen. Veneen kyljessä oli merentutkimuslaitoksen logo, kolmio ja kolme kalaa. Mieleeni tuli, että tutkijat eivät enää näytä uskovan kahden kalan riittoisuuteen. Että siinä varmaan on tieteellisen tutkimuksen ja raamatullisen totuuden ero.

”Kukaan ei tiedä, mistä niitä on tullut.”

Tajusin liian myöhään, että minun olisi pitänyt reagoida siihen, että tutkija vastasi kuin olisi ymmärtänyt väärin norjaksi esittämäni kysymyksen. Mutta heikko itsetunto, jota vastaan olin tapellut melkein koko ikäni, teki taas tepposet: olin liian valmis pitämään jokaista väärinymmärrystä oman kielitaitoni puutteena.

”Voiko niiden yhtäkkinen leviäminen johtua meren lämpenemisestä?”

”Ei ole voitu osoittaa sellaista. Ei ole tiedossa, millainen on niille normaali lämpötila-alue, tai elävätkö ne ylipäätään alueella, jolta on mahdollista levitä tänne.”

”Mitä ne syövät?”

”Tämä rapuhan on käytännössä ontto. On vaikea osoittaa, mitä se söisi, tai sitä ei ainakaan vielä ole saatu selville.”

”Olenko ymmärtänyt oikein, että ravuista tiedetään siis ainoastaan, että ne ovat onttoja?”

Tutkija kiemurteli pitkin kaidetta. Se saattoi johtua tuulen mukana lentävistä jäähileistä. Aimo katsoi minuun kysyvästi. Nyökkäsin, ja hän kokosi piuhansa, jalustansa ja kameransa autoon. Tavoittelin leppoisaa sävyä juttellessani sillä aikaa tutkijan kanssa. Monesti ihmiset kertovat tärkeimmät asiat kuvatun haastattelun jälkeen. Se on ikävää, mutta niin se vain menee. Ja jos niitä pyytää toistamaan saman asian, ne istuvat paskajäykkänä ja toistavat asian mekaanisesti, täysin vailla uskottavuutta.

Hän myönsi, että useat eri suuryhtiöt olivat aluksi sijoittaneet rahojaan tutkimukseen ravun ilmestyttyä Norjan vesiin. Ne olivat uskoneet ravun korvaavan vähenevät kalansaaliit. Ymmärsin, vaikkei tutkija sitä suoraan sanonut, että nyt yhtiöiden kiinnostus oli hiipumassa, sillä rapu oli osoittautunut vaikeaksi hyödyntää. Se ei ollut herättänyt kulinaristien viettejä. Ranskalaiset kokit pitivät sen väristä, mutta muutamien kokeilujen jälkeen he olivat unohtaneet vaivihkaa sen listaltaan. Minusta siinä ei ollut ihmettelemistä, jos rapu oli ontto. Silti sitä oli yritetty kaupata japanilaisille, jotka söivät yleensä mitä merkillisimpiä meren eläviä.

Olin nähnyt kuvan Finnmarken-lehden kannessa. Ryhmä japanilaisia ostajaehdokkaita katsoi, kun norjalainen tehtaan johtaja levitti käsissään yhtä tuollaista rapua irvokkaaseen asentoon. Johtajan naama kiilsi. Hymy toi mieleeni grillattua sian ihraa myyvän rajakauppiaan. Kiintoisaa kuvassa olivat olleet japanilaisten ilmeet. Oli vaikea päästä perille, olivatko he hämmästyneitä, tyrmistyneitä, vai järkyttyneitä. Japanissa ei kuulemma ole käyttöä tuollaiselle herkulle. Tehtaan johtaja tulkitsi artikkelissa japanilaisten reaktion johtuvan tietämättömyydestä.

Suomen lehdissä ei ollut näkynyt uutista ravun leviämisestä. Se ei ollut sinänsä mikään ihme. Suomen tiedotusvälineissä ei olla kovin kiinnostuneita pohjoisen rajanaapurin asioista. Oli sentään ollut jokin pieni, neutraali uutinen Barentsinmeren turskakannan romahtamisesta. Tutkijat pitivät syynä troolikalastusta.

Ankkuri solahti veteen. Teräväreunainen musta kallio työnsi päätään parin metrin päässä kumiveneestä. Vesi oli kirkasta, pohjasta saattoi erottaa vaaleampia läiskiä.

Olimme jättäneet saaren rantaan lyhdyn opasteeksi ja mantereelle mökkiin valon; lyhyen sukelluksen jälkeen luonnonvalo olisi tiessään. Aimo pyörähti veteen ja ojensin hänelle vedenpitävään kuoreen pakatun kameran. Hänen näytettyään ok-merkin asetuin itse

istumaan veneen reunalle, ja pudottauduin alas. Tyhjensin ilman liivistä. Ilmakuplien virta vatupassina laskeuduin kohti vaaleampia läiskiä. Hiekkapohjaa. Aivan riutan vieressä huojuivat kelpien liuskamaiset lehdet punaisina. Niiden juuret olivat kietoutuneet tiukasti kiinni kiviin. Niin lujasti, ettei niitä paljain käsin jaksaisi kiskoa irti, vaikkei niillä ole mitään mihin tunkeutua, kuten puilla. Vain kiven kova ja rosainen pinta.

Aimon regulaattorista pulpahteli hallitsemattomia kuplaräjähdyksiä. Hän huitoi ja pölyytti hiekkaa räpylöillään. Hän lisäsi pukuun ilmaa ja tyhjensi sitä, muttei onnistunut uimaan sopivasti irti pohjasta. Onneksi tiesin hänen kuvaustaitonsa vakuuttavammiksi kuin hänen Padi-koulutuksessa hankkimansa sukellustaidot. Pohja kääntyi jyrkempään laskuun.

Valokeilan reunalla näimme ravut. Niitä oli useita kymmeniä. Pitkine raajoineen ne muistuttivat nostokurkia satamassa. Aimesta aisti hyhmäisen veden läpikin tohkeisen täpinän. Vaalea hiekkaa ja simpukankuorimurskaa vasten ravut olivat upeita.

Ajattelin, että jollei synteettistä ultramariinia olisi keksitty, tehtaanjohtajan ongelma olisi ratkaistu. Troolarit voisi siirtää turskan pyynnistä rapujen käsittelyyn. Rapuja kaadettaisiin jättimäisistä verkkosäikeistä alusten uumeniin, missä ne murskattaisiin limaiseksi siniveriseksi ja kalliiksi mäskiksi. Joku apurahamagneetti roiskisi sitä sitten pitkin Kiasman seiniä. Se olisi vain pieni pisara värin menekistä maailmalla, värin, jota Michelangelo odotti turhaan maalatessaan ”Hautaanpanoan”.

Ravut suunnistivat avomeren suuntaan. Aimo lopetti kuvaamisen. Joko akku tyhjjeni? Hän nappasi kiinni yhden viimeisistä ravuista, ja katsoi minua osoittaen toista. Minä viittoilin hänelle mahdollisimman selkeätä eitä. Hän onnistui jotenkin pakkaamaan molemmat ravut köydellä nippuun voidakseen raahata ne itse pintaan.

Maissa hän laittoi ravut häkkiin ja roikkumaan laiturin nokasta.

”Päätit sitten tuoda ravut maihin, miksi?” kysyin.

Aimo koetti leikillisen sovittelevaa ilmettään ja sanoi:

”Kyllä sä ymmärrät, että tässä on tarpeeksi työtä muutenkin, ei tätä tarte enää vaikeammaksi tehdä.”

”Minusta me sovittiin, että ei enää trikkikuvia”, minä sanoin.

”No, eihän ne mitä trikkikuvia ole, luonnollisessa

ympäristössähän me kuvataan niitä kuitenkin. Älä ole niin turhan tiukkapipoinen”, hän maanitteli.

Aimo halusi toimia kustannustehokkaasti. Minä olisin halunnut käyttää enemmän aikaa rapujen elinympäristön tutkimiseen.

Aluksi dokumentin teko oli tarjonnut minulle mahdollisuuden rahoittaa sukeltamistani. Olin jotenkin tullut siitä riippuvaiseksi. Joskus tuntui kuin jokaisessa solussani olisi ollut lanka, joka kiristyi, jos en päässyt merelle riittävän usein. Se oli kuin jonkinlaista meren janoa. Mutta nuo otukset olivat herättäneet uteliaisuuteni. Miksi rapuja oli yhtäkkiä niin paljon, kun kaloja ei ollut ja miten rapu oli välttänyt troolit, jotka puhdistivat merenpohjan kuin kaavin taikinakulhon?

Aimo lekutteli esteettisten elämysten yllä, pyysi niitä kuin lintu pikkukaloja. Hän halusi vuonomaisemia, alleja, merimetsoja, auringonnousun ja pehmeän liu’un rapujen siniseen maailmaan, kuvia niiden ylvästä vaelluksesta, pohdiskelua siitä, mistä nämä omituiset olennot olivat tulleet, jonkun hullun ennustuksen, jonka mukaan tämä merkitsi maailmanloppua, tutkijan viileän näkemyksen dokumentillisuuden takaamiseksi ja lopuksi tunteita herättävän skenaarion: koko meren pohja täynnä pieniä rapuja, merenpohjan väestöräjähdyks.

Hän oli kuvannut Ylelle monta dokumenttia ja tiesi kuinka rahoitus saadaan. Hän tiesi mitä me halusimme tästä dokumentista. Minä en päässyt tunteesta, että kaavaan hukkuu jotain olennaista, se katoaisi siihen, mitä me halusimme. Jotain, mikä olisi erottanut tämän dokumentin massasta, tehnyt tästä ei vain teknisesti hyvän, vaan kirkkaan, loistavan poikkeuksen siitä, mihin luontodokumentit yleensä tyytyvät. Tuonut tähän sisällön.

Yhdellä sukelluksella ei ehtinyt nähdä kovin paljoa. Aimon ilmankulutuksella pystyimme olemaan veden alla käytännössä vain puoli tuntia. Ehkä haastattelemamme tutkija tiesi jotain, mitä me emme ikinä saisi selville. Merentutkimuslaitoksella oli ainakin paremmat systeemit. Mutta ehkä hän ei halunnut paljastaa kaikkea, mitä he olivat jo saaneet selville. Se oli tietenkin ymmärrettävää, mitäpä hän sitten enää julkaisisi, jos kaikki olisi ollut jo tiedotusvälineissä. Päätin kuitenkin ahdistella häntä vielä puhelimitse sopivan tilaisuuden tullen.

Aimo riisui hupun, puki lippahatun päähän ja kiskoi sukelluspukua alaspäin punaisin sormin.

”Auta vähän.”

Kiskoin hihan alas. Kuulin vielä jatkavani:

”Niin, minä tarkoitin vain, että minusta trikkikuvat kuuluvat johonkin muuhun kuin dokumenttiin. Minä kirjoitan dokumentin käsikirjoitusta. Mutta voin minä muuttaa sitä. Miten olisi; siniset hirviöt lähestyvät rantaa. Ensimmäiset on havaittu jo maalla. CITE-laitoksen mukaan ne saattavat olla ääri-islamistien salajuoni Barentsinmeren öljykenttien valtaamiseksi ja öljyn saannin estämiseksi länsimailta...”

Odottaessani Aimoa, joka pakkasi varusteitaan Hondan perässä oleviin muovilaatikoihin, kaivoin repusta voileivän ja mehupullon.

”Etkö voi odottaa, että ollaan mökillä”, hän huomautti.

”Miksi?”

”Tulee muruja autoon.”

Heitin voileivän rantakivikkoon. Mustavalkoinen merilokki läheiseltä kalliolta vilkaisi kiinnostuneena. Mielessäni kävi kysyä, paheksuikohan lokki sitä, että roskaan rantaa muruillani, mutta päätin olla hiljaa.

Aimo kaasutti Hondan vauhtiin ja kurvasi kaupan pihalle. Viisi minuuttia sulkemisaikaan. Hän ehti ostaa kaljansa ja minä päivän lehdet.

”Hei, Finnmarken-lehdessä on juttu jonkin sukellusryhmän onnettomuudesta. Ovat sukeltaneet ihan tässä lähellä. Kaksi on kadonnut, ja loput neljä eivät osaa sanoa mitään tapahtuneesta. Kaksi oli ollut veneessä ja neljä vedessä. Sitten toinen sukelluspareista oli vain jäänyt nousematta pintaan.”

”Ovatko ne vielä kateissa.”

”Rannikkovartiosto on etsinyt niitä turhaan.”

Aimo mietti hetken, totesi sitten:

”Eivät varmaan olleet kovin kokeneita.”

”Hei, ne ovat olleet merentutkimuslaitoksen tutkijoita. Ehkä samoja, joista yhtä haastattelimme eilen aamulla.”

Aimo vilkaisi sivusilmällä otsikkoa: ”Svart hav.”

”Miksi otsikossa lukee musta meri?”

”*Svart hav* tarkoittaa kaloista tyhjää merta. Tämän mukaan tutkijoilla on ollut kaksi tutkimusaihetta, rapu ja troolareiden tyhjentämän merenpohjan tutkiminen. Troolarit ovat kuorineet pohjasta kaiken, merimakkaroita myöten”

”Pitäisikö soittaa tutkijalle”, Aimo pohti.

”Ja kysyä, kuoliko hän vai joku muu, vai? Onkohan se oleellista dokumentin kannalta.”

”Ei varmaan, saisihan siitä vähän dramatiikkaa tietysti. Julma meri vaatii uhrinsa.”

”Hoh hoijaa, jos kuitenkin jätettäisiin tuo retoriikka Jim-kanavan käyttöön.”

”Menen vähän rannalle kävelemään”, sanoin päästyämme mökille. Aimo oli jo ehtinyt pistää kuvaamansa otokset pyörimään, eikä edes kääntänyt silmiään ruudulta. Kuulin jonkinlaisen murahduksen ja kaljapurkin sihahduksen sulkiessani oven.

Rannassa oli romua, jota laivoista ajautui: lasinsiruja, kengänrahjoja, kalan raatoja, öljykanistereita, verkkoja. Oli pullo, jossa luki venäjäksi valkoinen karhu, ja maitopurkki. Ketsuppia oli syöty useissa laivoissa. Myrsky oli heittänyt ajopuurunkoja kauas rantapenkereelle.

Taivas oli viileän harmaa. Ilma tuoksui kohta satavalta lumelta. Muutamat pienet veneet laiturin lähellä heiluivat poijuissaan. Pysähdyin kietomaan tiiviimmin villaisen kaulahuivin. Samalla kiersin silmilläni rantaviivan, mutta näin vain rantakivikossa edestakaisin kiirehtiviä merisirrejä.

Vihreä naru ulottui neljän metrin syvyyteen. Erotin häkin ääriiviivat kurkistaessani yli reunan. Naru rahisi laiturin reunassa. Ravut olivat juroneet häkin nurkkaan. Niiden kuori, sakset, kaikki jäsenet oli taiteltu paperin ohueksi soikulaksi siististi kuin origami. Ne olivat kiinnittyneet häkin pohjaan pienillä ulokkeilla.

Siksi ne olivat onttoja.

Ja siksi ne olivat onnistuneet välttämään troolarit.

Avasin luukun, laskin häkin takaisin veteen ja käänsin luukun merelle päin, mutta ravut eivät liikahtaneet. Miksi ne olivat kiinnittyneet häkkiin, jossa ne eivät halunneet olla? Teimmekö me ihmisetkin noin? Nostin häkin laiturin reunalle. Kurkotin koskettaakseni toista, vaikka tiesin jo miltä se tuntuisi; kova kuin kivi ja kiiltävän liukas, kestävä kuin hirvikärpänen, joka ei kuole ennen kuin sen hiertää rikki.

Tunsin sen liikahtavan. Ravut kohosivat hitaasti kuin nostokurjet satamassa, hydraulisesti ja äänettömästi. Selän koskettaessa häkkiä ne avasivat silmänsä. Ne tuijottivat merta. Häivähtikö veden harmaudessa jotain sinistä?

Ulos häkistä työntyi honteloita raajoja raivoisalla voimalla. Ne pyrkivät takaisin omaan elementtiinsä kuin nälkää näkevät vangit tuoksuvan ruuan ääreen. Osittain vielä laskoksilla ne solahtivat veteen ja katosivat

kelpimetsään.

Pitelin hetken tyhjää häkkiä hamuillen puukkoa käteeni. Aloin nirhiä narua poikki ja kirosin mielessäni huolimattomuuttani. Puukko oli tylsä.

Aimo oli aamuvirkku, kaikesta huolimatta. Kun heräsin, hän seiso i lippahattu päässä ja toppapuku päällä tiskipöydän ääressä lappamassa tonnikalaa suoraan purkista.

”Terveellinen aamupala”, huomautin.

”Taivas kirkastuu, tulee hyvä kuvausilma”, hän vastasi.

Olimme sopineet haastattelun. Emil Larsen ja hänen venekuntansa olivat saaneet verkkoon juuttuneen ravun kymmenen vuotta sitten. Sen jälkeen niitä ei ollut juuri näkynyt, ennen kuin tänä vuonna, jolloin niitä tuntui olevan yhtäkkiä joka paikassa. Aivan kuin ensimmäinen rapu olisi ollut jonkinlainen tarkkailija, tuli mieleeni.

Emilin haastattelun oli tarkoitus antaa dokumentille jonkinlainen lähtöpiste, sekä ripaus kalastajaromantiikkaa. Emil oli ollut kalastaja jo ennen kuin ensimmäinen troolari oli ilmestynyt näille vesille. Hän oli käyttänyt koko ikänsä perinteisiä menetelmiä, juksaa ja kesäisin verkkoja lohen pyynnissä.

Matkalla piti kuvata pakollisia piekanoita, alleja ja merimetsoja. Jahdata merikotkaa, joka kierteli

jyrkänteen yllä. Lopulta käännyimme äskettäin siniseksi maalatun puutalon pihalle. Kuivat koivuklapit kopsahtelivat. Niitä lenteli ilmassa ja niiden keskellä kirvestä heiluttava hahmo oli hieman kumara, hennon oloinen. Kädet olivat paljaat ja kuhmuraiset. Nekin toivat mieleen vanhan tunturikoivun. Emil Larsen hakkasi kasan valmiiksi puhumatta. Pieni nyökkäys meidän suuntaamme osoitti hänen nähneen meidät. Aimo värjötti keskellä pihaa mikrofoneineen, kameralaukkuineen ja jalustoineen. Hänen antaessaan periksi ja laskiessaan jalustan maahan, Larsen heilautti kirveen kiinni pölkkyyn ja kääntyi kätelläkseen meitä. Hänellä oli siniharmaat silmät, veden väriset. Hän nyökkäsi minulle ja katsoi sitten Aimoa.

”Aimo Tiira”, tämä esitteli.

Menimme sisälle. Emilin ikäiseltä vaikuttava nainen oli kattanut kahvin pienen pyöreän pöydän ääreen, jolla oli pitsiliina. Pöydän ympärillä oli pehmustettuja, kangaspäällysteisiä tuoleja. Aimo rahtasi kuvauskalunsa kyselemättä askeettiseen keittiöön. Siellä oli valkoreunuksinen ikkuna, jonka läpi hohti nopeasti tummuva meri. Olimme hiukan myöhässä, kuten tavallisesti.

Emil kyseli matkastamme. Nainen luotsasi kaarevanokkaista kahvipannua keittiöstä paremmalle puolelle kävellen varovasti kuin pitkin kyistä

peltoa. Aimo oli täydessä touhussa. Hän ympäröi yksinkertaisen puutuolin paljaan pöydän ääressä valolaittein, jalustoin ja mikrofonein. Lattialla kiemurteli mustia johtoja. Koetin olla niin kuin en olisi huomannut hänen äreätä viittoiluun. Kirsteniksi esittäytynyt nainen oli kaatamassa kahvia, kun Aimo päätti lopulta itse toimia. Hän tarttui Emiliä olkapäistä.

”Sitta här, vassokuu”.

”Ehkä me juomme ensin kahvia ja juttelemme vähän aikaa”, sanoin ja koetin kuulostaa mahdollisimman ystävälliseltä mutta määrätietoiselta.

”Valo katoaa, on pakko kuvata nyt, juodaan sitten kahvit”.

Keittiössä oli lämmintä. Puuhellassa oli ilmeisesti ollut tuli. Kattiloita roikkui koukuissa hellan yläpuolella, muuten huoneessa oli pöytäryhmän lisäksi vain pieni radio, ja radion vieressä toissapäivän lehti. Ja jokin lääkepaketti. Tiskipöydän vieressä oli liina, jonka päällä oli kuivamassa yksi lautanen ja kaksi lasia. Ikkunan takaisesta sinisyydestä erottui juuri ja juuri harmaa troolari lähellä horisonttia.

Emil istui kirkkaiden kuvausvalojen loisteessa. Kädet liikehtivät levottomasti, nytkähtivät pari kertaa ja sulkeutuivat tiukkaan nyrkkiin. Oliko Emilillä kipuja? Emil unohti mitä oli juuri sanonut ja sanoi saman uudelleen. Hän vastasi eri kysymyksiin, kuin mitä kysyin. Useimpiin kysymyksiin hän vastasi vain kyllä tai ei. Joka kysymyksen jälkeen hän tuntui vajoavan pois meidän ulottuviltamme. Emil oli jo yli kahdeksankymmenen. Ehkä jo dementoitunut ja mitä ilmeisimmin väsynyt. Halusi vain olla kohtelias, eikä siksi ollut kieltäytynyt haastattelusta. Tiedustelin, haluaisiko hän keskeyttää. Aimo vilkaisi minua. Suupielet olivat alaspäin. Hän keskeytti Emilin hiljaisuuden vaatimalla uusia kysymyksiä, kuten:

”Kysy siltä, miltä tuntui, kun löysi verkosta sellaisen hirviön.”

Emil ei osannut sanoa, miltä se tuntui.

”Ei kai se miltään erityiseltä tuntunut.”

Lopussa Emil vain katsoi merelle. Aimo näytti minulle ok-merkkiä. Ymmärsin viestin, kun vilkaisin ulos. Loppukuva olisi upea: vanha kalastaja katsoisi kohti ultramariinin sinistä merta. Hänen silmäkulmassaan oli kyynel. Kädet olivat rauhoittuneet.

”Saitko sinä sen mitä me haluttiin,” kuvaaja tiedusteli.

Vilkaisin häntä. En viitsinyt vastata. Sen sijaan vilkaisin lehteä. Se oli Finnmarken. Etusivulla oli tehtaanjohtaja Nils H. Janssenin haastattelu. Janssen väitti, että ravut ovat tyhjentäneet meren pohjan, mikäli se nyt tyhjä oli, eivät troolarit. Janssen tiesi; omistihan hän itsekin muutaman troolarin.

Janssenin mukaan kalastajat tiesivät parhaiten. Ilmeisesti Janssen ei tarkoittanut kalastajilla pienikalastajien yhdistystä, joka oli viime viikon Fiskaren-lehdessä syyttänyt troolareita kalojen katoamisesta.

Joimme kahvia. Siis minä ja Kirsten. Emil oli mennyt ulos. Emilin vatsalle kahvi ei kuulemma sopinut. Kirsten tarjosi norjalaisia leivoksia. Ulkoa tullessaan Emil alkoi puhua. Hän kertoi miten oli oppinut kalastustaidon isältään. Hän kertoi merestä. Hän kertoi haaksirikosta, josta oli selviytynyt ihmeen kautta. Hänet oli löydetty rannalta. Venettä ei ollut löydetty. Eikä muuta venekuntaa. Se oli lopettanut hänen kalastamisensa. Hänhän oli jo eläkeikäinenkin. Nyt olisi oikea hetki esittää kysymys, joka liikehti jossain mieleni aidalla kuin varis. Jos se olisi suostunut muotoutumaan selkeäksi. Mutta se oli kuin häivähdyks ultramariinia meren pohjassa. En saanut siitä kiinni, ja Kirsten kaatoi lisää kahvia. Hän oli syyttänyt kynttilöitä lipaston päälle. Niiden liekit lepattivat Aimon juostessa ulko-oven ja keittiön väliä johtoineen ja jalustoineen.

Kääntäylin yön kuunnellen myrskyä ja katsellen levottomia unia. Olin nähnyt silmänurkastani Aimon nousevan kurkkiakseen ulos, mutta palaavan saman tien petiinsä. Raotin silmiäni varovasti seuraavan kerran pari tuntia myöhemmin.

Puoliltapäivin tuuli oli asetunut. Lumi tuntui vaientavan vähäisetkin äänet. Valo oli uppoamassa hämärään, mutta nyt se ei haitannut; sukeltaessa kuvattiin joka tapauksessa lamppujen valossa. Aimon asetuttua varusteineen veneen perälle tyrkkäsin sen irti rannasta ja aloin soutaa kohti laiturin päätä. Koetin suggeroida itseäni hämmästyttämään kohta yhtäkkisesti. Pysäytin siihen, missä häkkiä kannattanut naru heilui vapaana. Köyden pää oli poikki, nirhityt langat sojottivat eri suuntiin. Aimo kirosi.

”Myrsky on vienyt koko häkin.”

”No, meidänhän pitikin etsiä rapujen lastentarha”. Koetin turhaan lohduttaa Aimoa toivoen samalla, ettei syyllisyydentunne heijastuisi kasvoiltani. Minua säälisti. Aimo oli kaikesta huolimatta panostanut tähän paljon. Ehkei hän voinut ottaa sitä riskiä, mikä sisältyi etsimiseen; oli vähemmän epätodennäköistä epäonnistua, kun oli suunniteltu etukäteen, mitä löydettäisiin.

Ehdotin, että ajaisimme vähän pidemmälle avomeren suuntaan, missä vedestä pilkisti mustien kivien rivi. Aimo katsoi minua.

”Riutalle?”

”Kai se onnistuu näin tyynellä?”

Aimon sammutettua moottorin, heitin ankkurin lumeen. Kun olimme todenneet, että vene pysyi paikallaan, heilautin itseni selkää edellä laidan yli. Kuivia lumihiihtaleita putosi ja jäi valkeana kalvona pintaan alimman kerroksen jo sulaessa. Makean ja suolaisen veden sekoitus väreili silmiäni edessä kuin kuuma ilma asfaltin yllä.

Tyhjensin liivin, ja laskin puvusta ilmaa. Meri laski minut lävitseen. Syvyyden paine ympärilläni oli kuin kaivattu ystävä. Pudotessani tunnustelin alkavan nousuveden aallonpituutta.

Seurasin Aimon tähdenlentoa nousevia kuplia. Vähän ennen pohjaa laskin pukuun hiukan ilmaa ja aloin uida varovaisin liikkein. Haravoimme hiekkaa edessämme valokaarin uidessamme riutan suuntaan. Pieni pala pohjaa irtosi ja lävähti lentoon veden halki. Minikampela. Tuskin viittä senttimetriä päästä pyrstöön. Oli myös muutamia merisiilejä. Mieleeni tuli merenalaisesta elämästä kertova kuvakirja, jossa kelpien varret olivat kokonaan kirkkaanpunaisten meritähtien peitossa. Oliko se lavastettu kuva? Kuvattu akvaariossa? En ollut nähnyt luonnossa meritähtiä kelpien varsissa, en varsinkaan niin paljoa kerralla, vaikka olinkin nähnyt niitä enemmän kuin täällä, nyt. Muistin Aimon ilmeen, hän lähes kuolasi hienoista väreistä ja rehevästä sommitelmasta. Hän uskoi siihen, että löytyisi edelleen ihmisiä, jotka luottaisivat kuviin.

Kiersimme riuttaa joka ei tuntunut loppuvan lainkaan. Mustia seinämiä ja kelpimetsiä, joiden sisällä uiskentelevat kalaparvet olivat poissa.

Aimo hidasti vauhtia. Arvelin hetken hänen haluavan jo palata takaisin, kun näin ne. Enemmän kuin missään tähän saakka.

Ravut käyttäytyivät kuin ammattimallit. Ne

liikkuivat sopivasti, niin että kuvaan tuli eloa. Eivät syvänteeseen päin, eivät liian nopeasti. Ne lähestyivät toisiaan, ne kokoontuivat ryhmään, ne kääntyivät. Ne leikkivät. Ne esiintyivät! Olin varma, että värit toistuisivat upeasti tällä kertaa. Ne hohtivat kirkkaiden lamppujemme valokiiloissa. Niillä ei näyttänyt olevan aikomustakaan lähteä karkuun. Päinvastoin.

Ne kääntyivät kaikki meitä kohti.

Ne katsoivat meistä hivenen ohi. Ei suoraan kameraan, vaan kuin haastateltava haastattelijaan. Mallikelpoinen kuvausasento. Tosin hiukan monotoninen. Pääni tuntui yhtäkkiä aika tyhjältä. Kuulinko kuminan rannalta, missä mainingit pyörittivät kiviä?

Rapujen sakset olivat kokoon nähden jotenkin suhteettomat. Niiden raajat näyttivät liian pitkiltä suhteessa hentoon krooppaan. Kuin saksanpaimenkoiran pennun tassut ja korvat. Miten en ollut aiemmin huomannut. Mistä olimme saaneet päähämme, että aikuinen rapu olisi vain vähän yli metrin mittainen saksen kärjestä kärkeen?

Me olimme löytäneet lastentarhan.

Käännyin hitaasti siihen suuntaan, mihin ne katsoivat. Äiti seisoj takanamme. Se otti Aimon syliinsä. Aimo huitoi hurjasti. Ajattelin, että olisin pulassa, jos olisin kahden tuolla tavoin panikoivan sukellusparin kanssa. Sellaisia onnettomuuksia tapahtuu usein.

Sen kohdan edessä, missä arvelin äidin suun sijaitsevan, oli monimutkainen kokoelma pieniä saksia, piikkejä, ja jonkinlainen neula. Äiti työnsi yhden saksistaan Aimon rannetiivisteen alle ja koetti vetää hänen hihaansa ylöspäin. Kylmä vesi ei kai tuntunut mukavalta, koska Aimo huitoi entistä enemmän. Yksi saksipareista osui vahingossa hänen paineletkuunsa. Minua ärsytti moinen hosuminen. Paineletku potki, pyöri ja sohi vettä ja piiskasi hiekkapohjaa. Ilmakuplat ja hiekka peittivät kaiken näkyvyyden. En ollut enää varma, missä oli ylöspäin.

Tunsin saksien puristuvan ranteeni ympärille. Rauhoittavasti. Kummallista, että aallot keinuttivat vielä näin lähellä pohjaa, ajattelin ja tunsin ranteessani kylmän ja pienen piston.

Siitä oli aikaa, kun äiti oli pitänyt minua sylissä.

Kuin olisin tullut kotiin.

Minua vaivasi jano istuessani poliiseja vastapäätä. Heitä oli kaksi. En ollut kuullut koputusta makuuhuoneeseen. Olin raahautunut sängystä kuullessani huutelua keittiöstä. He eivät kieltäytyneet kahvista, kuten minusta olisi ollut kohtuullista. Katoin kaksi kuppia. Yritin olla tuijottamatta merta. Kirpun kokoinen troolari kasvoi vähitellen lutikaksi ikkunan takana. Horisontti sylki niitä tännepäin, näköjään. Oli sylkenyt koko yön. Tunsin taas jotain vatsanpohjassani. Naiset, jotka odottivat, tunsivat kuulemma kun vauva liikahteli. Tuntuikohan sekin tällaiselta, kuin jokin vetäisi teräväkyntisiä varpaitaan pitkin vatsan sisäpintaa, limakalvoa, vai mitä se siellä oli. En kyllä ollut kuullut heidän mainitsevan kivuista.

Poliisit kertasivat yksityiskohtia. Aimo Tiira oli löytynyt rannalta. Niin kuin minäkin, kuulemma. Tiiran paineletku oli leikattu poikki. Koetin näyttää tarkkaavaiselta. Osin asia kuulosti minusta kiinnostavaltakin. ”Onko sinun sukelluspuukkosu tallella?”, tiedusteli toinen poliiseista. Totta kai oli. Näytin hänelle ruosteisen ja tylsän veitsen. ”Ruostumatonta terästä, mutta ei oikein kestä merivettä”, selitin. Poliisit tarkastelivat veistä, pistivät sen pussiin, mutta vaikuttivat tyytymättömiltä.

”Etkö todellakaan muista mitään muuta?”

”Siinä kaikki, mitä muistan.”

”Kuvaaja siis kuvasi rapuja, katosi kuplapilveen, ja sinä heräsit rannalta?”

”Niin.”

”Et halunnut lääkärintarkastusta, kieltäydyit lähtemästä sairaalaan, miksi?”

”Olen ihan kunnossa.”

En nähnyt mitään aihetta valottaa poliiseja terveyteeni liittyvistä yksityiskohdista. Yön vatsaani raastaneet kivut olivat tuntuneet siltä, kuin pohjaani pitkin raahattaisiin jotain painavaa, jotain terävää ja repivää. Olin herännyt ollessani tunkemassa kättä ja virkkuukoukkua kurkkuni kautta vatsaan kiskoakseni ulos tuon kivun. Siitä en kertonut poliiseille. En myöskään ranteessani olevasta haavasta. Se oli sitä paitsi jo arpeutunut. Kellon ranneke peitti kirkasta arpikudosta. Minua vaivasi sammumaton jano. Joka kerta yrittäessäni mennä juomaan kivut olivat pahentuneet.

Poliisit seisoivat ovella epävarman näköisinä ikuisuudelta tuntuvan ajan. Nuorempi pyöritteli

hattuaan. En rohkaissut esittämään lisää kysymyksiä. Vilkaisin sivusilmällä ulos. Troolari oli liukenemassa horisonttiin. Kivut hellittivät hitaasti. Minussa oli suuntaa vaihtava magneetti. En ollut Sisyfos, olin kivi. Olin kuin vuoroveden jättämä meduusa.

Lopulta he lähtivät. Katsoin kun he kääntyivät portista oikealle ja katosivat mutkan taa. Juoksin paljain jaloin kohti rantaa. Simpukan kuori tai jokin muu terävä pisti jalkapohjaani, mutta en välittänyt siitä. Laskeuduin rakkolevien päälle polvilleni ja kauhoin vettä suuhuni. Se teki hyvää. Olo tuntui kirkkaalta ja kevyeltä, kuin pitkästä ajasta nukutun yön jälkeen.

Vilkaisin jalkapohjaani. Nahkan riekale oli kiinni vain toisesta reunasta. Pienestä haavasta tihkui kirkasta, läpinäkyvää nestettä. Pyyhkäisin nestettä sormenpäälläni ja maistoin. Neste oli suolaista kuin veri.

Katselin taloja, jotka kiersivät rantaa. Minusta tuntui, kuin olisin nähnyt ne ensimmäistä kertaa. Auringon valossa monet niistä näyttivät vastapestyiltä. Tai vastamaalatuilta. Ultramariinin sävy oli varmaan rautakaupassa tarjouksessa.

© Eini Kosonen 2009

Saatesanat novelliin ”Vesi verta kirkkaampaa”

Tämän tarinan idea on syntynyt Pohjois-Norjassa, Finnmarkissa, jossa olen käynyt useaan otteeseen asumassa, sukeltamassa ja työskentelemässä. Tarinan fiktiiviset ainekset vain ilmestyivät minulle tuttujen elementtien keskelle ja ottivat tilansa.

Yleensä ideat tarinoihini löytyvät ollessani tekemässä jotain kirjoittamista konkreettisempaa. Aihepiireinä minua kiinnostavat erilaiset työyhteisöt, pienet kansainväliset kylät, ja ihminen osana luontoa.

Olen kirjoittanut aikaisemmin lehtiartikkeleita, novelleja ja runoja.

Tällä hetkellä taivutan sanojen lisäksi metalleja. Nekin ovat joskus uppiskaisia, ja niiden näkymättömät ainesosat voivat vaikuttaa yllättävällä tavalla lopputulokseen.

Eini Kosonen

Viisi tuomaria, viisi voittajaa, viisi erilaista näkökulmaa

Verkkolehti Usva julkistaa kaikille avoimen kirjoituskilpailun. Kilpailussa etsitään lyhytnovelleja, jotka voivat edustaa lajityypiltään koko fantastista kirjoa science fictionista fantasiaan, kauhuun, maagiseen realismiin tai vaikka uuskummaan, tarinoihin joissa arki nitkahtaa reaalityodellisuudesta outoihin spekulatiivisiin maailmoihin. Teema on vapaa. Tekstejä arvioidaan niiden kaunokirjallisen annin perusteella, ei lajityypin tai spekulatiivisuuden määrän.

Kilpailutekstien tulee olla alkuperäisiä ja ennen julkaisemattomia. Novellien maksimipituus on 1700 sanaa (noin viisi liuskaa tekstiä fontilla Times New Roman, rivivälillä 1,5). Etsimme novelleja, emme muutaman virkkeen mittaisia proosarunoja tai raapaleita.

Sama kirjoittaja voi osallistua useammalla novellilla. Kilpailun tuomareina toimivat tutkija **Irma Hirsjärvi**, kirjailija **Sari Peltoniemi**, kirjailija **Tiina Raevaara**, professori **Liisa Rantalaiho** ja kirjailija **Petri Salin**. Kukin tuomari valitsee kilpailutekstien joukosta oman suosikkinsa ja perustelee valintansa. Voittajat saavat palkinnoksi 100 euroa kukin ja lisäksi tuomaristo voi harkintansa mukaan jakaa muita palkintoja. Tulokset julkistetaan Finncon 2010 -tapahtumassa Jyväskylässä. Voittajatekstit julkaistaan verkkolehden teemanumerossa vuoden 2010 aikana. Kirjoitusaikaa on 31.3.2010 klo 24:ään saakka. Tekstit lähetetään sähköpostitse rtf-liitetiedostona osoitteeseen usvakilpailu@gmail.com. Kilpailun sihteerinä toimii Eve Leinonen.

Pyydämme toimimaan sähköpostin kanssa seuraavasti:

- Otsikoi viesti novellin nimellä
  - Nimeä liitetiedosto novellin nimellä
  - Älä merkitse novelliin oikeaa nimeäsi. Sähköpostiosoite toimii kirjoittajan yhteystietona.
- Jos sähköpostitse lähettäminen on mahdotonta, tekstit voi myös lähettää kirjepostitse, jolloin ne varustetaan nimimerkillä (erilliseen kuoreen) ja lähetetään osoitteeseen Anne Leinonen, Kiisterintie 146, 50670 Otava. Kuoreen tunnus "Usva". (postileima 31.3.2010 otetaan mukaan kisaan).

Kilpailu on saanut avustusta Alfred Kordelinin säätiöltä.

Lisätietoja: Anne Leinonen, GSM 044 2157571, usvazine@gmail.com
(kilpailuja koskevat tiedustelut kannattaa lähettää tähän osoitteeseen)

VAITONAINEN SANANTUOJA

Boris Hurtta

Korkealta katsottuna korpimaisema oli kuin tuntemattoman jättiläiselukan rumasti raadeltu ruho. Kuusimetsä kävi turkista, vesistöt olivat aukinaisia haavoja ja onteloistaan vedettyjä sisäelimiä, purot näyttivät hyytyneen veren täyttämiltä valtimoilta ja taimiston valtaamat tiepohjat olivat kalpeanmartoina kuultavia jäykistyneitä ihotaiteita.

Hän joka tarpoi vesakon valtaamaa metsäautotietä hämärtyvässä illassa, ei saanut mitään käsitystä kokonaisuudesta. Kaiken päivää hän oli kulkenut pääsemättä mihinkään. Kun tuli siihen missä tie loppui, oli vain pettyneenä käännytävä ja käveltävä vastakkaiseen suuntaan niin kauan, että pääsi oikealle maantielle. Olisi pitänyt, mutta se ei häneltä onnistunut. Muutaman kerran hän oli uskaltanut tunkeutua umpimetsään oikaistakseen toiselle tielle ilman sen parempaa menestystä. Hän oli päätenyt lukuisille kääntöpaikoille ja rannoille. Järvenselät olivat pitkiä ja vuonomaisia, tyyni musta vesi imi taivaalta tippuvia lumihiuksia. Ei yhtään kesämökkiä ei ainuttakaan talviteloilleen käännettyä venettä.

Hän oli läpimärkä ja uupunut. Jos tieurilla olikin jälkiä, ei hän enää jaksanut paneutua siihen, mihin suuntaan ne kulkivat ja olivatko ne hänen itsensä jättämiä. Ajatukset olivat sitkistyneet jääräpäiseksi tahdoksi kulkea eteenpäin.

Ja sitten löytyi tölli. Häneltä pääsi inisevä helpotuksen ääni. Oikeastaan hän oli aavistanut töllin olemassaolon. Metsätie oli muuttunut kapeammaksi, tuskin hevospelillä kuljettavaksi uraksi. Kuusiviidakko oli vaihtunut tiheiköksi, jossa kasvoi hoikkia lehdettömiä puita ja niiden seassa pieniä joulukuusen kokoisia näreitä.

Pihamaa, sortumaisillaan oleva pitkä navettarakennus ja tölli. Se oli matalampi ja juurevampi kuin rintamamiestalot. Ikkunoiden eteen oli lyöty laudat, mutta savupiippu oli yhä ryhdikäs.

Hän veti henkeä ja rinta tuntui ahtaalta. Väsymys oli saanut tyystin unohtamaan, että hän oli liikkeellä jonkin tärkeän asian ajamana. Hän meni kuin vaiston

viemänä puisten portaiden luokse, arvioi hetken ja työnsi kätensä kahden ylimmän portaan väliseen koloon, haparoi ja sai sormiinsa avaimen. Se oli tavallinen tehdastekoinen rauta-avain. Hän meni ja sovitti sen avaimenreikään, nytkytti hetken ja kiersi vaivalloisesti myötäpäivään.

Ovesta pääsi suoraan tupaan. Tuntui heti lämpimämmältä. Hella, pöytä ja sivusta vedettävä puusänky. Sängyn kohdalle oli kiinnitetty kesäinen maisemakuva, jossa aurinko paistoi ja siniristilippu liehui, varmaan koulussa tehty piirustus. Alakulmassa oli tikkukirjaimin ANNELI. Kummallista? Se nimi merkitsi jotakin. Hän mietti kovasti, mutta ei saanut ajatuksen päästä kiinni.

Kamarissa oli toinen isompi vuode ja takka. Lattialla oli puinen kehikko ja siinä polttopuita. Hän aukaisi pellin ja takan luukut, asetteli koivuhalkoja kotamaiseksi keoksi. Sytykkeinä oli sanomalehtiä. Otsikot kertoivat vieraista asioista, mutta sarjakuvat tuntuivat tutuilta. Fantom ja Felix-Kissa.

Muurin reunalla oli Sampo-tikkuja. Hän tuijotti rasiaa kuin panisi ensimmäistä kertaa merkille, että etiketti kuvasi outoa tulihirviötä.

Vaatteet olivat märät ja liimautuneet ihoon. Hänen teki mieli riisua ne ja hakea tuvasta pyyheliinan, jolla oli kuivattu astioita, mutta ei hän jaksanutkaan. Kiikkutuolissa oli eläimen talja. Ehkä se oli koirannahka, mutta siihen oli hyvä istahtaa ja antaa tulen lämmittää.

Aamulla hän havahtui. Väliovi oli auki ja hän näki tupaan. Oli ihan toisenlaista. Talossa asuttiin, vaikka se oli näyttänyt aikoja sitten hyljättyä. Hellassa paloi tuli. Sen luona hyöri nainen. Mies istui pöydän ääressä juomassa kahvia.

Hänen teki kovasti mieli syödäkseen. Oikein hän tunsi suussaan kaurapuuron ja vastalypsetyn lehmänlämpimän maidon maun.

Kouluikäinen tyttö heräili tuvan sängystä. Nainen kehotti Annelia pukeutumaan ja syömään. Anneli? Hän nousi kiikkustuolista kevyesti ja muisti sävähtäen asiansa. Onneksi hän oli löytänyt perille ajoissa varoittamaan...

Hän astui ovesta mennäkseen tytön luo.

Mies kääntyi katsomaan kamarista ilmestynyttä vierasta. Hän jäykistyi kauhun lyömänä. Suu aukeni kuin huutaakseen.

Nainen oli topakampi. Hän koppasi hellan kylkeen nojanneen kirveen ja kävi päin. Kohotti sen kaksinkäsin lyödäkseen. Iski. Se tuntui tulevan suoraan kohti... osuvan kasvoihin ja rintaan... Mutta se ei sittenkään osunut. Hän syöksyi pakoon ulko-ovesta kuin liekki.

*

”Haamu luuraa talossa. Mitä Jumalan nimessä se tietää?” äiti sanoi.

”Oliko se muka haamu?” isä kysyi ääni vavahtaen.

”Itsehän sen näit!”

”Säikäihin minä sitä mokomaa. Mikä lie lampunvalon heijastuma tahikka höyryä.”

”Päässä on höyryä! Mies on kuin nukkuneen rukkous. Kas kun et kahville pyytänyt. Ilman minua se ei oisi mennyt mihinkään.”

Anneli sanoi: ”Minusta se näytti kiltiltä. Ehkä sillä oli jotain asiaa.”

”Ei haamu koskaan hyvää ennusta”, äiti tuiskaisi ja sanoi isälle: ”Minä en kyllä päästäisi Annelia lähtemään yksin koulutielle.”

Isä ymmärsi sen niin, että hänen pitäisi lähteä saattamaan. Hän nurisi, että savotta oli ihan toisessa suunnassa ja siellä varrottiin miestä ja hevosta. Anneli

sanoi urheasti, että ei hän pelännyt. Oli mentävä, kun oli laskennon kokeet.

”Ei tule kuuloonkaan”, sanoi äiti. ”On ollut puhetta, että näillä saloilla kulkee joku pahantekijä.”

”Naapuripitäjässä kuuluu nähyn yksi maankiertäjä. Tänne asti kun huhu ennätti, niin jo se on akkojen puheissa kasvanut hiien mittaiseksi hirvitykseksi. Lie jo otettu kiinni tahikka mennyt muualle. Mutta pysyköön Anneli vain tämän päivän kotona”, isä sanoi.

”Kyllä minä pärjään.”

”Sinä pysyt tänään kotona!”

”Enkä pysy!”

*

Pitkään hän luimisteli pihaton suojassa ennen kuin tyttö tuli. Hän liittyi Annelin seuraan ja yritti kertoa, mutta tyttö ei kuullut, ei nähnyt häntä. Ei auttanut, vaikka hän tarttui käsivarteen ja koetti lopuksi mennä polun tukkeeksi.

Eikä Anneli enää palannut. Paitsi haamuna, joka kulkee loputtomiin metsäteitä päivästä päivään, vuodesta vuoteen, vuosikymmenestä vuosikymmeneen ehtiäkseen varoittamaan itseään. Päästäkseen viimein näännyksissä perille autioksi jätettyyn kotiin ja havahtuakseen siihen kohtalokkaaseen aamuun, joka jäi hänelle viimeiseksi.

© Boris Hurta 2009

Boris Hurta on turkulainen pitkän linjan kauhukirjoittaja. Sarjan aiemmat osat ovat ilmestyneet Usvan numeroissa 4/2008 ja 1/2009

Rolffimages / Dreamstime.com

NOLLAPISTE

Sirpa Meriläinen

Kaksisataaseitsemänkymmentä,
kaksisataaseitsemänkymmentäyksi,
kaksisataaseitsemänkymmentäkaksi.

Ennen joki oli kolmekymmentä aironvetoa, minä tiedän koska olen laskenut, minä lasken aina vetoja, siinä menee aika nopeammin. Miten minä en silti ole tajunnut että nykyään menee yli kaksisataa vetoa. Sehän on vähän helvetisti.

Ei vain ole tullut ajatelleeksi. Sitä ottaa tosiasiat tosiasioina. Sopeutuu, ei kai siinä sen kummempaa. Yrittää vain tehdä työnsä.

Minä olen lauttururi, minun työni on soutaa jokea edestakaisin ja viedä ihmisiä yli ja se on kyllä saamarin tylsää hommaa. Ihan turha muikistella että mahtava homma teillä, päivät pitkät soudella ja katsella ihanaa maisemaa, niin kuin asiakkaat aina sanovat. Ihanaa tosiaan. Hittoako ne lirkuttavat, kai minä silmistä näen että pettymys tämä on. Ei tullut retkestä sellaista kuin kuviteltiin. Paska joki, vesi on törkeän näköistä, sameaa ja limaista, täynnä keltaisia neulasia, ja aina joku linnunraato osuu airoon.

Joo, ei tullut retkestä sellaista kuin kuviteltiin.

Oli minullakin nuorena kunnianhimoa, ajattelin perustaa oman firman, ja silloin tuntui että on fiksua ottaa tällainen helppo homma missä ei tarvitse ajatella. Säästää ajatukset itselleen. Selkeä homma, kiinteä kuukausipalkka, ei tarvitse rehtiä niin kuin urakkamiesten ja mikä parasta, asiakkaat eivät ikinä tule valittamaan palvelusta. Soudat tuosta tuonne ja takaisin. Puuduttavaa tietysti, mutta silloin minä ajattelin että teen vain työni ja pidän itseni erillään siitä, lähdän heti kun saan rahat kasaan. Jotenkin sitä jäi kiinni. Ajatukset alkoivat sahata edestakaisin.

Yhtään ei sureta että hommat taitavat olla vähemmän päin. Tai se vaihtelee, välillä on tolkuton ruuhka, väkeä tungeksii laiturilla ja putoilee veteen ja hukkuukin, ne yrittävät änkeä veneeseen ja kiipeilevät toistensa yli, se on minusta outoa, mihin niillä niin kiire on, jotkut tyrkyttävät rahaakin että pääsisivät jonon ohi, ja minä olen ottanut vaikka en saisi, tämä on kunnallinen palvelu, mutta minä otan mitä annetaan koska minulle luvattiin alussa provisiot asiakasmäärän mukaan eikä niitä ole kuulunut.

Nyt on taas sellainen ruuhka ohi, pahin kaikista,

sellaista ei ole ikinä nähty. Kämmenet ihan verillä, mutta nyt tulee taas pitkä hiljainen aika jos vanhat merkit paikkansa pitävät, laiturin on tyhjä, eikä parkkipaikalta kuulu mitään, sen kuulee pitkältä kun porukka tulee autoillaan.

En minä kauaa tässä aio sauvoa. Muutama tällainen päivä kuin tänään, niin eläkerahat on koossa. Muutan Aurinkorannikolle niin kuin muutkin ja soudatutan itseäni ympyrää uima-altaassa. Miten sinun asiakkaittesi sitten käy, haudankaivaja joskus kysyi. Saavat pyöriä partaalla vaikka maailman tappiin minun puolestani, minä sanoin. Ei kai se minun ongelmani ole. Virkamiehiä tässä ollaan, seuraava astuu remmiin.

Vene pitää kiskoa ylös töyräälle, laiturin on niin heikossa kunnossa että siihen ei uskalla mitään sitoa. Kokka jumittuu saviseen maahan ja sitä saa nylkyttää edestakaisin. Töyrästä irtoaa iso paakku ja lumpsahtaa jokeen. Maa on niljakasta, kengät sutivat niin että tipahdan polvilleni monta kertaa ja puuskutan kun lopulta pääsen ylös polulle.

Laituri pitäisi korjata, mutta minä pidän nyt lakisääteisen vaikka mikä olisi. Ei ole työnantaja järjestänyt asianmukaisia sosiaalituloja, yksi huoltoasema on parkkipaikan nurkassa, paska kahvi mutta siellä käydään joka päivä, sama paikka, samat kaverit, me neljä.

Pyöveli on jo odottamassa tien varressa, tepastelee edestakaisin ja käärii kaulahuivia tiukemmin kurkkunsa ympäri. Se on aina ensimmäisenä. Tekee työnsä niin tehokkaasti. Vaikka ei silläkään ole enää hommia niin kuin ennen. Se kärsii siitä, on soitellut pomolle monta kertaa, ottanut yhteyttä asianomaisiin tahoihin niin kuin se sanoo, tiedustellut syitä, ehdottanut innovatiivisia ratkaisuja.

Pyöveli on sellainen. Ongelmanratkaisija. Se haluaa laittaa asiat halki, poikki ja pinoon. Se ramppaa pää punaisena palaverissa ja aivoriihissä. Koko ajan joku projekti meneillään. Jos ei muuta, se hioo taitojaan. Kehittää menetelmiä. Pitää varautua muutoksiin, se sanoo. Vanha systeemi on tullut tiensä päähän. Kaikki muuttuu. Sinä et vaan sitä tajua, sinulla on tuo muutosvastarinta niin kova, se tohisee. Lentäjä joskus hermostuu siihen ja vänkää sen kanssa, tosiasiat, se jankkaa, selvitetään ensin mitkä ovat tosiasiat. Tosiasiat

on tehty muutettaviksi, pyöveli meuhkaa.

Kuuluu kolinaa kun lentäjä tulee. Sillä on harteilla kieppi rautalankaa, työkaluvyöstä roikkuu jakoavain, ruuvimeisseleitä ja nippusiteitä. Se on tullut tänne myöhemmin kuin muut. Se rakentelee metsässä jotain itseksensä ja nipistää suunsa kiinni, kun joskus kysellään että mitä se tekee ja koska se on valmis. Ei sillä että se ketään niin kiinnostaisi, kunhan kahvitunnin ratoksi kysellään. Se sanoo vain että kyllä hän sitten esittelee kun aika on kypsä.

Tänään lentäjä näyttää olevan juttutuulella, virnuilee siihen malliin. Hohhoijaa. Minä tiedän jo mitä se ensimmäiseksi sanoo.

– Kato soutaja terrrve! Hei ootko kuullu tän: kulkee ja kulkee, eteenpäin ei pääse, mikä se on?

Vanha juttu, niin vanha että en vaivaudu vastaamaan. Tässä työssä on kuullut tuhat kertaa kaikki jutut. Kaiken maailman vitsit ja arvoitukset ja ikuiset kysymykset. Minulle ne aina tilittävät koska minä en pääse karkuun

– Se on lautturin kato! On sekin elämää saamari! Se on kuule huono kone sellanen jolla ei eteenpäin pääse!

Lentäjä höröttää ja viuhoo innoissaan.

– Säälittävää meininkiä. Vanhentunutta teknologiaa. Ei edes moottoria antaneet sinulle, kauramoottorilla mies riuhtoo päivät päästään, se irvi. Ei se pahaa tarkoita, sillä vain on tapana sanoa suoraan.

– Mitäs me vielä odotellaan, pyöveli kysyy. – Ai niin haudankaivajaa.

Siinä on sellainen kaveri joka on helppo unohtaa. Sen puheista ei tahdo aina ottaa tolkkua. Yhtäkkiä kesken kahvitauon se saattaa ruveta pohtimaan jotain syntyjä syviä. Kauhean matala ääni, vaimeaa kuminaa josta ei tahdo saada selvää. Pitäisi olla ihan hiljaista ja sitten oikein kallistaa päätään sitä kohti että kuulisi. Mutta milloin nyt huoltoaseman kahvilassa hiljaista olisi. Minä aina tallon sen varpaille kun en huomaa että siinähan se seisoo. Ei se koskaan tunnu siitä närkästyvän, myhäilee vaan. Omituinen tyyppi.

– Missä se nyt kuppaa, minä sanon. Tekee mieli kuumaa kahvia. Jos ovat leiponeet tänään, otan voisilmäpullan, tuoreen vielä lämpimän pullan, vaikka eiliset ovat halvempia.

– Etkö sinä nähnyt sitä, pyöveli kysyy lentäjältä, vaikka varmasti tietää että lentäjä hermostuu, se ei kuulemma halua olla kenenkään vartija, se haluaa keskittyä töihinsä. – Kun siellä metsässä kummatkin

työskentelette.

Lentäjä ei kuuntele, se mutisee itseksensä ja maleksii jo huoltoaseman suuntaan. Vähän matkan päässä se avaa vetoketjun ja sohottelee pusikkoon. Aina se kuseksii pitkin, ei mene ikinä parkkipaikan vessaan, seisoo pitkään sepalus levällään eikä ravista. Antaa tuulen kuivata, se sanoi kerran kun ihmettelin.

– Mennään mekin jo, sanoo pyöveli. –Kai se osaa tulla perässä.

Rupeat laskemaan askelia, ihan tottumukselta, ja ärsyynyn kun huomaan sen. Minä olen nyt tauolla, ei kannattaisi ajatella työtä, mutta vesi ja ranta pyörivät mielessä. Ja neulaset vedessä. Ehkä vesi on jotenkin heikentänyt maata niin että puut eivät enää pärjää. Imenyt maasta jotain. Tai tuonut jotain mukanaan. Jotain paskaa. Tai puiden juuret ovat höltyneet ja tuuli pääsee puhaltamaan maan pois ja puut kuolevat. Tai jotain. En minä näistä mitään tajua, kunhan pyörittelen päässäni.

– Heikentääkö vesi jotenkin maata, minä kysyn pyöveliltä. Sillä on yleensä vastaus kaikkeen.

– Siinä on monenlaiset prosessit vaikuttamassa, pyöveli sanoo vain.

Minua ihmetyttää. Pyöveli on ollut viime aikoina vaisu. Ennen se oikein syytti hankalista kysymyksistä, oikein kuuli miten se veti ilmaa keuhkoihin sillä lailla pitkään kuin ennen esitelmää vedetään ja sitten menttiin, tuli räiskyviä hypoteeseja yksi toisensa perään, kolmiulotteisia malleja ja syklistä vuorovaikutussuhteita ja vaikka mitä, ja sitten ratkaisuskenaariot päälle. Nyt on korkeintaan kaksi suoraa saraketta vierekkäin.

– Jos vesi syö jotenkin maata, minä mietin ääneen. Rannoilta lähtien.

– Vesi on monimutkainen aine, pyöveli sanoo ponnettomasti ja ryki.

– Vesi on viheliäistä paskaa, minä tokaisen. Kavala ainetta, lirisee ja tihkuu ja tunkee joka paikkaan. Ennen kuin huomaakaan se on syönyt perustukset muhjuksi ja koko talo romahtaa. Tulta ne pelkäävät, mutta vesi se on jota kannattaisi varoa.

Ihmettelen itsekin mitä puhun. Tänään tulee kummallisia ajatuksia.

– Kuka sen tietää mitä tuo kuseskelija vaikuttaa ekosysteemiin, minä jatkan. Maaperä siitä kärsii.

Pyöveli seisahtuu niin äkkiä että törmään sen

selkään ja älähdän. Lentäjä on kaartanut sivukautta, tulee meitä kohti katse kengänkärjissä, niin että siltä kestää vähän pitemmän aikaa huomata.

Huoltamon kohdalla ammottaa valtava monttu. Huoltamosta ei näy jälkeäkään. Mitä helvettiä.

Monttu näyttää elävältä, sen reunat ovat liikkeessä, maa murenee ja tipahtelee monttuun kuin vesi, pisara kerrallaan. Ikään kuin koossa pitävät sidokset olisivat kerralla antaneet periksi.

Peräännyimme turvallisen välimatkan päähän, ja kun ei oikein tiedä mikä se olisi, menemme saman tien sinne mistä parkkipaikan asfaltti alkaa. Se ei ainakaan noin vain murene. Sieltä me katselemme miten monttu laajenee hitaasti mutta vääjäämättä.

–cEi voi olla totta. Ei jumalauta voi olla totta, hokee lentäjä ja ravaa rinkiä asfaltilla, edestakaisin ja taas takaisin, sitä on hermostuttavaa katsella. –cMaa on ottanut nestemäisen muodon. Mielenkiintoista.

Pyöveli vain tuijottaa. Suu on unohtunut auki.

–cMitä sinä sanoit vedestä, pyöveli mumisee. Sitten se säpsähtää takaisin normaaliin käyttöön.

– Nyt on huolehdyttävä asianmukaisesta tiedottamisesta. Ehdotan että lähdemme selvittämään puuttuvien työyhteisön jäsenten olinpaikkaa.

Pyöveli näyttää tyytyväiseltä itseensä. Hyvin muotoiltu on puoleksi tehty.

Milloin minä olen viimeksi käynyt metsässä. Olisi pitänyt käydä useammin. Milloin puista on tullut tuommoisia. Ne töröttävät pystyssä oksat paljaina, ja maa on keltaisten neulasten peitossa. Haisee oudolta. Kaivannon luona me kurkistamme sinne yhtenä miehenä, ihan kuin kaikki tietäisivät jo.

Haudankaivaja makaa pitkällään itse kaivamansa haudan pohjalla. Sen naama on vihertävä, se näyttää siltä kuin olisi maannut siinä jo pitkään, ja jotain kuhinaa ja liikettä näkyy sen vaiheilla jos katsoo tarkkaan. Minä käännän äkkiä pääni pois. Kun rupeat miettimään, en ole varma milloin olen nähnyt sen viimeksi. Onko se moneen viikkoon käynyt kahvitaulla. Lentäjä kipaisee tikkaita pitkin montun pohjalle ja kokeilee kaulasuonta muodon vuoksi.

– Näin on nyt käynyt, lentäjä toteaa. Ikävä tapaus, mutta yritetään pitää tunteet kurissa. Esimiehelle kannattaa varmaan ilmoittaa työtapaturmasta.

– Nyt meitä on sitten kolme, sanoo pyöveli.

Se on laskennallinen tosiseikka, mutta silti siitä tulee orpo olo. Ihan kuin jotain puuttuisi. Tai olisi yksi raaja leikattu pois. Minä en jotenkin tajua miten näin on voinut käydä.

– Etkö sinäkään huomannut mitään outoa, kysyn lentäjältä.

– Ei tässä ole joutanut ketään hyysäämään, tokaisee lentäjä. – Aina se pyrki juttusille, oli pakko sanoa välillä suoraan kun ei meinannut töistä tulla mitään.

– Se oli varmaan masentunut, pyöveli sanoo. – Ei kokenut työtään mielekkääksi. Ja oliko ehkä vähän burnouttiakin mukana. Nyt minä kyllä muistan että se välillä puhui väsymyksestä. Kun piti kaivaa niin monta hautaa niin nopeasti. Ammattitilpeys meni. Valitti että miksei voi kaivaa vain yhtä isoa monttua ja kuopata kaikki sinne.

Minä katselen alas monttuun vaikka minua puistattaa. Outo tyyppi se oli, mutta ei nyt näin olisi tarvinnut käydä.

Mitä kuuluu, mitä mietit, haudankaivaja aina kyseli minulta. Paskaako tässä, edestakaisin soudellaan, minä vastasin. Se on pelkkä tosiasia, mutta aina haudankaivaja närkästyi. Mitä sinä noin sanot, eikö yhtään ole sydän tässä mukana, se jyrähti. Eikö mitään kutsumusta ole mukana. Mitkä on sinun arvot. Rahastako sinä vaan soudat.

Mitä siihenkin olisi sanonut. Rahasta tietysti. Miksi ei saisi rahaa ajatella. Mutta nyt minulle tulee huono omatunto. Olisiko pitänyt olla vähän lempeämpi. Jutella sen kanssa niistä arvoista. Ehkä se ei sitten olisi masentunut ja käynyt hautaan makaamaan.

Pyöveli ottaa ohjat käsiinsä. Se on aina tykännyt organisoida.

– Ehdotan siirtymistä vanhalle taukopaikalle, se kajauttaa ja rykäisee. – Siellä voimme nauttia muistokahvit ja pitää palaverin viimeaikaisten tapahtumien johdosta.

Huojentuneina lähdemme talsimaan. Mihin me oikein joutuisimme ilman pyöveliä. Se aina tietää mitä pitää tehdä.

Miten minä en muistanutkaan entistä taukopaikkaa. Istuttiin ja poltettiin nuotiota, keitettiin nokipannulla kahveja. Se jäi sitten kun huoltoasema rakennettiin. Tai infrastruktuuria kehitettiin, niin kuin tiedotteessa sanottiin. Nyt kun ajattelee, niin mikä sen mukavampaa

kuin istua tulilla rupattelemassa, nuuhkia metsän tuoksua. Mutta silloin huoltoasema kiitteli uutuuttaan, se tuntui niin hienolta ettei edes kahvin paskuudesta välittänyt.

Pyöveli tekee tulet, se on syyttänyt tuhansia rovioita ja osaa hommansa. Kivenkolosta löytyy purkillinen vanhaa murukahvia ja kuhmuinen pannu, joka ripustetaan kepin nokkaan nuotion päälle.

Ihmeen kauan veden kiehuminen kestää. Pyöveli nostelee tikulla pannun kantta tämän tästä ja sanoo lopulta että se on jo hyvää. Me juomme haaleaan veteen sotkettua pikakahvia hyvillä mielin. Se on kumma miten luonnossa kaikki maistuu aina paremmalta.

– Mitä se pomo oikein meinaa, lentäjä sanoo. – Päästää infrastruktuurin tuollaiseen kuntoon. Ajatella jos oltaisiin oltu kahvilla siellä. Oltaisiin kuoltu koko porukka.

Kukaan ei muista, milloin pomoa on viimeksi näkynyt.

– Mitä se oikein meinaa, lentäjä toistaa. – Sinähän sen kanssa olet koko ajan tekemisissä, se sanoo ja tapittaa pyöveliä. – Mitä se on sanonut.

Pyöveli kiemurtelee hiukan.

– Se on ollut viime aikoina vaikeasti tavoitettavissa.

– Eli tarkoittaa mitä, kysyy lentäjä.

Pyöveli istuu maahan ja pyörittää pinttynyttä kuppia kädessään.

– Jos ihan suoraan sanotaan, niin, aloittaa pyöveli ja yskii. – Niin minä en ole saanut sitä kiinni enää aikoihin. Sihteerin kanssa minä viimeksi puhuin. Mutta siitäkään numerosta ei enää vastata. Onko mennyt konkurssiin koko pulju, en tiedä.

– Meidän pitää selvittää tosiasiat, sanoo lentäjä jämerästi.

– Ehdottomasti, pyöveli nyökyttelee. Lähdetään katsomaan pääkonttorille, vaaditaan siellä palaveri, ja jos on niin että meidän palveluksia ei enää tarvita täällä, niin minä perustan firman. Ja te tulette mukaan.

Pyöveli on ennenkin puhunut yksityisyrityksensä rupeamisesta. Silloin minä kyllä taisin nauraa ääneen. Mistä sinä asiakkaita saisit, rangastuslaitoshan on valtion monopoli, ne tuomitsevat ja sinä toimeenpanet, onko siinä muka tilaa yksityiselle yrittämiselle, enpä usko, minä hörötin. Mutta nyt minulle tulee toiveikas olo. Voidaan panna omat kuviot pystyyn. Vallata markkinat. Minä en epäile sitä yhtään.

ja huitoo käsillään ylös alas, ylös alas. Sitten se lähtee hölkötteleämään metsään päin niin pitkälle että häviää hetkeksi näkyvistä. Aivot roikkuvat hankainten varassa.

Äkkiä lentäjä ilmestyy näkyviin, ja nyt se tulee vauhdilla, pinkoo minkä jaloista pääsee ja räpyttää käsillään. Ennen kuin ehdin edes tajuta, se ampaisee kielekkeeltä suoraan ilmaan ja riuhtaisee molemmat kätensä ylös. Samassa kuuluu valtava humahdus. Lentäjä häälly paikoillaan ilmassa. Mitä helvettiä. Siivet taitavat toimia.

Sitten lentäjä putoaa. Minä suljen silmät ja jännityn odottamaan valtavaa loiskahdusta. Hytisyttää.

Kuuluu tömähdys ja vaimea massahdus kuin kypsä hedelmä mäjähäisi maahan.

Aivot eivät tunnu liikkuvan ollenkaan vaikka kiskoo kuinka. Ne ovat kuin jähmettyneet paikoilleen, vaikka nyt pitäisi päästä äkkiä hätiin.

Ne eivät liiku. Ne ovat jähmettyneet paikoilleen. Joen pinta on liikkumaton ja kiiltävä.

Menee hetki ennen kuin tajuan että joki on jäässä.

Ei jumalauta voi olla. Ei joki ole ikinä jäässä.

Nyt meitä on vain yksi.

Tai ei kai niin voi sanoa.

Minä olen nyt yksin.

Minun pitää päättää mitä nyt tehdään. Mitä pyöveli tekisi. Hän harppaisi salamana rantaan, kävisi rähmälleen jälle ja suorittaisi empiirisiä tutkimuksia. Hyörisi tuuran, kairan, jääsahan ja pumpun kanssa, ottaisi näytteitä ja lähettäisi niitä asianomaisille tahoille.

Minä ojennan käteni ja kosketan jäätä. Sitä se on. Umpijäätä metritolkulla. Se on niin kylmää että se polttaa, ja vaikka se on vettä, se on niin kovaa että käteen sattuu kun sitä lyö.

–Vesi on ottanut kiinteän muodon, minä sanon ääneen. – Mielenkiintoista. Jotenkin minua lohduttaa puhua ääneen ja käyttää lentäjän sanoja. Niistä tulee täsmällinen olo silloinkin kun mitään ei ole tehtävissä.

Sitten minä vain istun ja tuijotan. Alkaa väsyttää, silmät tuppaaavat painumaan kiinni. Pitäisi kai mennä katsomaan miten lentäjän kävi. Mutta kyllä minä jo tiedän. Jalat tuntuvat raskailta ja kädet. Pikkusormeakaan ei jaksa nostaa.

Lämpö leviää ruumiiseen ja tulee hiki, heittäisin takin pois jos jaksaisin, mutta uuvuttaa niin vietävästi, silmät tuppaaavat painumaan kiinni. Jos ottaisikin neuvoa-antavat torkut, sehän sopii, nyt ei ole ketään

© Hartemink / Dreamstime.com

kyytiä odottamassa, eikä minua oikeastaan enää tarvita, jos joku vielä sattuisi tulemaan, saa mennä jäätä pitkin.

Niin paksu jää.

Vaikka autolla ajaisivat.

© *Sirpa Meriläinen* 2009

Saatesanat novelliin Nollapiste

Novellin alkujuurena oli kauan sitten lautturista kirjoittamani proosaruno, jonka kiehtova kilpailuteema herätti uudelleen henkiin. Jo ensi sivuilla valkeni, että yksi elementti ei tule toimeen ilman toista – eikä kolmatta, eikä neljättä. Kirjoitusprosessi eteni tyyppilliseen tapaani: suuri innostus johti valtavaan sekaannukseen, jonka voi pelastaa vain selventävä otsikko... Nykyisen muotonsa novelli löysi tuomariston palautteen avulla.

Sirpa Meriläinen